

100 Merivoimat
Finska Marinen
The Finnish Navy

Merivoimat 100 vuotta

Julkaisija: Merivoimien esikunta

Yhteystiedot: PL 58, 20811 TURKU

Painopaikka: Turku

Painosmäärä: 2500

1. painos, Juvenes Print

Julkaisuvuosi: 2018

ISBN: 978-951-25-2946-9 (print)

978-951-25-2946-6 (pdf)

Kannen kuva: Puolustusvoimat

Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/Thomas Litchfield

Kiitos

Forum Marinum

Maanpuolustuksen kannatussäätiö

Meripuolustussäätiö

Raaseporin kaupunki

Rannikkotykistösäätiö

Rannikkosotilaskotiyhdistys

Suomi Merellä -säätiö

Toimituskunnan tervehdys	10	3. Meripuolustuksen jälleenrakentaminen	87
Merivoimien komentajan tervehdys	12	Meripuolustus sotien jälkeen	88
Hälsning av kommandör för marinen	14	Uutta aluskalustoa	89
1. Itsenäistymisestä sotien aikaan – tsaarin perinnöstä itsenäiseen meripuolustukseen	15	Linnakkeet korkeassa valmiudessa	91
Tsaarin perinnöstä itsenäisen Suomen rannikkotyökistöksi	17	Rannikkojalkaväki sotien jälkeen	94
Rannikkotyökistön ensiaskeleet	19	Meripuolustuksen kehittäjä ja laivastotaktiikan vakiinnuttaja vara-amiraali Jouko Pirhonen	99
Kehittämisen vuosikymmen – tekniikkaa ja uusia ampumamenetelmiä	21	Sissisodankäyntiä saaristossa	101
Merivoimien palkatun henkilöstön ja reserviupseerien koulutus	25	Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden aikakaudelta 90-luvulle	103
Laivasto syntyy venäläisestä kalustosta	27	Aluskaluston uudistuminen	117
Torpedovene S2 uppoaminen	35	Laivaston taisteluosastotaktiikka	123
Merivoimien kansainvälinen toiminta ennen sotia	37	Merimiinat	125
Suomen Joutsenen koulutuspurjehdukset 1931-1939	40	Kenraali Jaakko Valtanen – rannikkotyökkimies, miinanraivaaja ja rannikkojäkäri	127
Suomen ja Viron sotilaallinen yhteistoiminta 1930-luvulla	41	Maihinnousun torjuntaa vahvojen rannikkoalueiden johdossa	129
2. Sota syttyy – Merivoimat talvi ja jatkosodassa	43	4. Yhdistyneet merivoimat	137
Rannikkojoukot sodissa	45	Meripuolustusalueiden aikakausi	139
Rannikkojoukot suojasivat kenttäarmeijan merellistä sivustaa	53	Loviisa-harjoitukset	145
Väinö Valve – merivoimien komentaja ja insinööri	56	Rannikkojäkäripataljoonan kehitystyö	147
Laivasto sodissa	57	Merivoimien tutkimus vedenalaisen sodankäynnin kehittäjänä	153
Panssarilaiva Ilmarisen tuho	65	Uutta iskukykyä laivastoyksiköille	155
Yllätyksellinen isku Lavansaareen	68	Aluskaluston kehittyminen 2010-luvulla	163
Merivartiolaitos osana meripuolustusta talvi- ja jatkosodassa	69	Sukeltajatoiminta merivoimissa	167
Saaristotaistelut – puolustushaarojen ja aselajien yhteisoperointia	71	Merivoimien tehtävät	169
Bengtskärin taistelu	71	Meriliikenteen suojaus	173
Somerin taistelu	73	Kansainvälinen toiminta	175
Rannikkojalkaväki jatkosodassa	75	5. Merivoimat 100 vuotta	183
Teikarin taistelut – rannikkojäkäreiden perinnetaistelu	77	Merivoimat tänään	185
Sota päättyy – miinanraivaus alkaa	79	Harjoittelulla ylläpidetään ja kehitetään osaamista	191
Torpedot	81	Kansainvälinen merivalvontayhteistyö	199
Merivoimien Mannerheim-ristin ritarit	85	Aktiivista reserviläistoimintaa – maakuntajoukot	211
		Kehittyvät merivoimat	213
		Suomi-ruotsiyhteistyö tähtää yhteiseen operatiiviseen valmiuteen	219
		Motivoitunut henkilöstö on osa suorituskykyä	231

Kirjoittajat:

yleisesikuntakomentaja Jan-Erik Aitos
yleisesikuntakommodori, sotatieteiden tohtori, MSC (sed.) Jukka Anteroinen
yleisesikuntakomentaja Ilja Hakanpää
komentajakapteeni Teemu Leivo
yleisesikuntakomentaja, MA Patrick Lillqvist
yleisesikuntakomentaja Olli-Pekka Lund
filosofian maisteri Hanne Paalanen-Ericsson
yleisesikuntaeverstiluutnantti, sotatieteiden tohtori, dosentti Marko Palokangas
yleisesikuntakomentajakapteeni Lari Pietiläinen
tekniikan tohtori Ari Poikonen
yleisesikuntakommodori Raimo Pyysalo
yleisesikuntakommodori, MSC (sed.) Juhapekka Rautava
yleisesikuntakomentaja Mika Raunu
majuri (res), lentokapteeni Antti Rautiainen
yleisesikuntakomentaja, valtiotieteiden maisteri Jyri Saanio
yleisesikuntakommodori Tuomas Tiilikainen
yleisesikuntakomentaja Johan Tillander
yleisesikuntakommodori Vesa Tuominen
yleisesikuntakomentaja Ville Vänskä

Toimituskunta:

lippueamiraali Timo Hirvonen, puheenjohtaja
kommodori Tuomas Tiilikainen, laivasto
komentaja Johan Tillander, rannikkojääkärit
kommodori Vesa Tuominen, rannikkotykistö
FM Hanne Paalanen-Ericsson, toimitussihteeri

Taitto ja kuvatoimitus:

matruusi Riku Karjalainen
matruusi Leevi Parikka
matruusi Luukas Salin, media-assistentti

Merivoimat 100 – juhlaulkaisun esipuhe

Merivoimat täyttää tänä vuonna kunnioitettavat 100 vuotta. Tätä merkkipylvästä juhlistaakseen merivoimat julkaisee tämän käsillä olevan teoksen - Merivoimat 100 vuotta.

Tarve tämän kirjan tekemiseen on jo pitkään tunnistettu. Merivoimissa on aiemmin julkaistu useita rannikkotyöstön historiaa käsitteleviä teoksia, laivastoyksiköihin painottuva Laivaston historia 1-3 kirjasarja sekä rannikkojääkärien historiateoksia. Merivoimilta on kuitenkin puuttunut yhteinen teos, jossa lyhyesti kuvattaisiin kaikkien merivoimien keskeisten joukkojen, rannikkotyöstön, laivastoyksiköiden ja rannikkojääkärien kehitystä itsenäisyytemme alkuajoista tähän päivään.

Kirja on pyritty laatimaan kuvapainotteiseksi ja yleistajuiseksi esitykseksi niistä kehityskulkuumme vaikuttaneista asioista ja tapahtumista, jotka ovat johtaneet nykyisiin merivoimiimme. Teos ei ole kronologinen historiateos eikä siinä ole pyritty tieteelliseen dokumentointiin. Kirjan artikkelit ovat kirjoittajien näkemyksiä kyseisistä asioista.

Kirjoittajajoukko on runsaslukuinen ja merivoimien eri toimintoja ja eri alojen asiantuntemusta edustava. Käsittelytavan ja tekstin yhdenmukaistamiseksi toimituskunta on, osin kovallakin kädellä, muokannut laadittuja tekstejä.

Työ käynnistettiin merivoimien komentajan käskyllä loppusyksystä 2015. Toimituskuntaan ja kirjoittajiksi koottiin asiantuntijoita jotka edustivat kokemusta rannikkotyöstöstä, laivastosta ja rannikkojääkäreiden toiminnasta. Kirjan kuvatoimitukseen ovat osallistuneet Merivoimien esikunnan viestintäalan varusmiesgraafikot.

Kirjan toimittaminen ja kustantaminen on ollut mahdollista lukuisten työhön paneutuneiden kirjoittajien työllä sekä teosta tukeneiden lahjoittajien stipendeillä ja apurahoilla sekä Merivoimien esikunnan toimintamenoilla. Esitämme lämpimät kiitokset sekä kirjoittajille että työtä tukeneille lahjoittajille.

Toivomme, että nyt valmistunut puolustushaaran 100-vuotisjuhlaulkaisu täyttää lukijoiden odotukset ja täydentää sopivalla tavalla jo aiemmin julkaistuja merivoimien erilaisia teoksia sekä tuo paremmin esille meripuolustuksen ja merellisen asemamme merkityksen.

Toimituskunnan puolesta
Turussa 9.7.2018

Lippueamiraali Timo Hirvonen

Merisotilaat,

Meillä on syytä juhlaan. Voimme olla ylpeitä 100-vuotiaan merivoimien vaiherikkaasta ja kunniakkaasta historiasta ja parhaista perinteistä. Tänäpä merivoimilla on korkea valmius toteuttaa käsketyt kansalliset ja kansainväliset tehtävät hyvässä yhteistyössä muiden puolustushaarojen, laitosten ja eri viranomaisten välillä. Valmiuspuolustushaarallamme on yhteiskunnassamme korkea arvostus sekä kansainvälisesti tunnettu ja tunnustettu asema.

Merivoimien tulevaisuuden kehityslinjat ovat selkeät sekä laivasto- että rannikkojoukkojen osalta. Kehittäminen ja korkea operatiivisen valmiuden ylläpito edellyttävät pitkäjänteistä ja kovaa työtä, jota emme kykene tekemään ilman jokaisen palkattuun henkilöstöön kuuluvan, varusmiehen ja reserviläisen sekä vapaaehtoiseen meripuolustukseen osallistuvan panosta.

Kiitän tämän juhlaulkaisu kirjoitustyöhön osallistuneita ja toivotan jokaiselle merivoimissa palvelevalle erinomaista juhluvuotta!

Merivoimien komentaja

Vara-amiraali Veijo Taipalus

Marinsoldater,

Vi har anledning att fira. Vår hundraåriga marins händelserika och ärorika historia och de bästa traditionerna är något vi kan vara stolta över. I dag har marinen hög beredskap att genomföra beordrade nationella och internationella uppgifter i gott samarbete med de övriga försvarsgrenarna, verken och olika myndigheter. Vår beredskapsförsvarsgren åtnjuter ett högt förtroende i vårt samhälle och är välkänd och erkänd även i internationella sammanhang.

Utvecklingslinjerna för marinens framtid är tydliga såväl för de marina förbanden som för kustförbanden. Utvecklingsarbetet och upprätthållandet av en hög, operativ beredskap förutsätter ett långsiktigt och ihärdigt arbete. Detta arbete kan vi inte utföra utan den insats som var och en som tillhör den avlönade personalen, varje beväring och reservist samt de som deltar i det frivilliga sjöförsvaret ger.

Jag vill framföra mitt varma tack till dem som deltagit i skapandet av detta jubileumsverk samt önska alla som tjänstgör inom marinen ett utmärkt jubileumsår!

Kommendören för marinen

Viceamiral Veijo Taipalus

1. Itsenäistymisestä sotien aikaan

– Tsaarin perinnöstä itsenäiseen meripuolustukseen

Itsenäisen Suomen merivoimat perustettiin venäläisiltä Suomeen jääneiden rannikotykistön ja laivaston kaluston varaan. 1920-luvulla rannikotykistöä saatettiin toimintakuntoon ja laivastolain avulla Suomeen hankittiin uutta aluskalustoa. Merivoimien kehittäminen alkoi tästä.

Tsaarin perinnöstä itsenäisen Suomen rannikkotykistöksi

Itsenäistynyt Suomi sai tsaarin perintönä osan vahvasta rannikopuolustusjärjestelmästä. Perintö määritteli Suomen kiinteän rannikkotykistön kaluston ja ryhmittäytyksen pitkälle tulevaisuuteen.

Rannikkotykistöön, merimiinoituksiin ja kevyisiin laivastoyksiköihin perustuva puolustusjärjestelmä käsitti karkeasti yhdeksän eri puolustusasemaa Suomenlahden etelä- ja pohjoisrannoilla. Se oli rakennettu Pietarin suojaksi lännestä uhkaavaa vihollista vastaan. Raskaat ja järeät rannikopatterit olivat sen aikaisen mittapuun mukaan varsin ajanmukaisia. Tulivoimallaan ja tulenteholtaan ne vastasivat hyvin ajan vaatimuksia.

Patterit olivat pääosin varustettu mittaus-, tulenjohto- ja viestiverkoilla. Suomen haltuun jääneen omaisuuden taloudellinen ja materiaallinen arvo oli erittäin suuri. Se mahdollisti uuden aselajin kehittämisen tilanteesta, jonka saavuttamiseen ei Suomella olisi ollut omin voimin edellytyksiä.

Monet ensimmäisen maailmansodan aikana rakenteilla olleet linnakkeet olivat vielä keskeneräisiä. Linnastujärjestelmän perussuunta oli väärä. Tykkirintaman kääntäminen edellytti mittavia töitä. Laatokan alue oli vailla rannikopuolustusta ja se piti luoda tyhjää. Rannikkotykistön joukko-osastot perustettiin Suomeen keväällä 1918, kun Suomenlinnan, Viipurin,

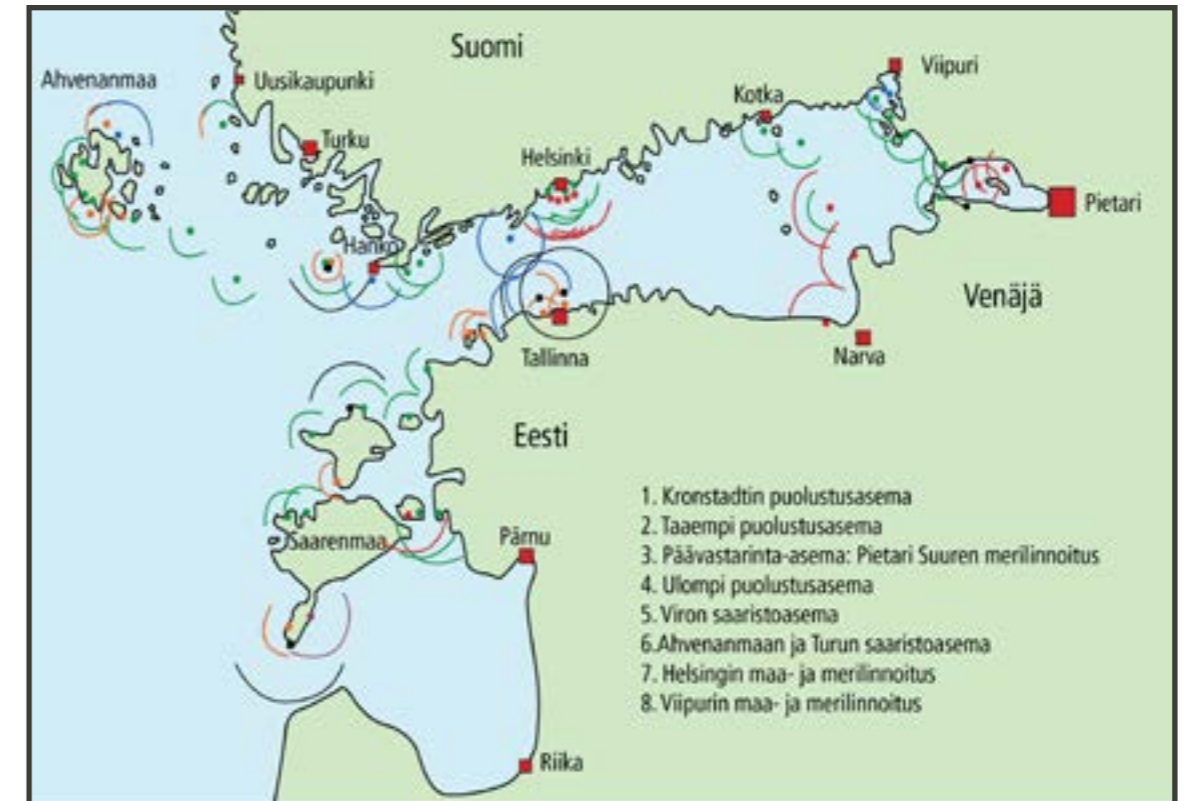
Kotkan ja Hangon alueiden patterit miehitetiin. Kesäkuussa 1918 perustetun Yleisesikunnan Meriosaston myötä rannikkotykistön kehittyminen alkoi.

Heinäkuussa 1918 laivaston päällikön johtoesikunnaksi perustettiin Amiraaliesikunta, joka uudelleenorganisoi loppuvuonna Rannikopuolustuksen esikunnaksi. Vuosikymmenen loppuun mennessä rannikkotykistö oli saanut vahvistetut kokoonpanot ja ensimmäiset määrävahvuudet. Rannikkotykistö järjestettiin kolmeksi rykmentiksi.

Kalustoa ja välineistöä oli saatu runsaasti, mutta tykistöosaamista niiden käyttämiseksi oli vähän. Asevelvollisuuden kautta saatiin rannikkotykistölle miehistö, mutta upseereista oli silti pulaa.

Rannikkotykistö keskittyi 1920-luvulla kaluston toimintakuntoon saattamiseen, koulutuksen järjestämiseen ja rannikkotykistön osaamisen kehittämiseen. Linnakkeiden valmiuteen kiinnitettiin huomiota heti alusta lähtien. Aselaji vakiinnutti vuosikymmenen aikana asemansa osana puolustusvoimia.

*Venäläisten taktiikka oli ollut asentaa tykit samaan tykkirintamaan.
Kuva: Ove Enqvistin kokoelma/Pietarin valokuvamuseo*

Merilinnoitus toimi runkona rannikopuolustusjärjestelmälle, joka ulottui vuonna 1917 Ahvenanmaalta Itäisen Suomenlahden pohjukkaan Pietarin porteille asti.

Rannikkotykistön ensiaskeleet

Ensimmäinen perusteellinen analyysi rannikkopuolustuksen kehittämisestä valmistui vuonna 1922 yleiseisikunnan päällikön, kenraalimajuri Enckellin johtaman Rannikkopuolustuskomitean toimesta. Vuonna 1926 ilmestyi Puolustusrevision mietintö.

Mietinnöt toimivat lopulta perusteena vuonna 1926 ilmestyneelle rannikkotykistön 10-vuotishjelmalle, joka oli ensimmäinen pitkän aikavälin kehittämissuunnitelma.

Rannikkotykistön tehtäviksi määriteltiin armeijan oikean sivustan suojaaminen Karjalankannaksella, laivaston hyökkäysten torjunta etelärannikolla painopisteenä satamat ja saaristoväylät sekä maihinnousun torjuminen, etenkin alueilla, joissa vihollinen voisi hyökätä armeijan sivustaan.

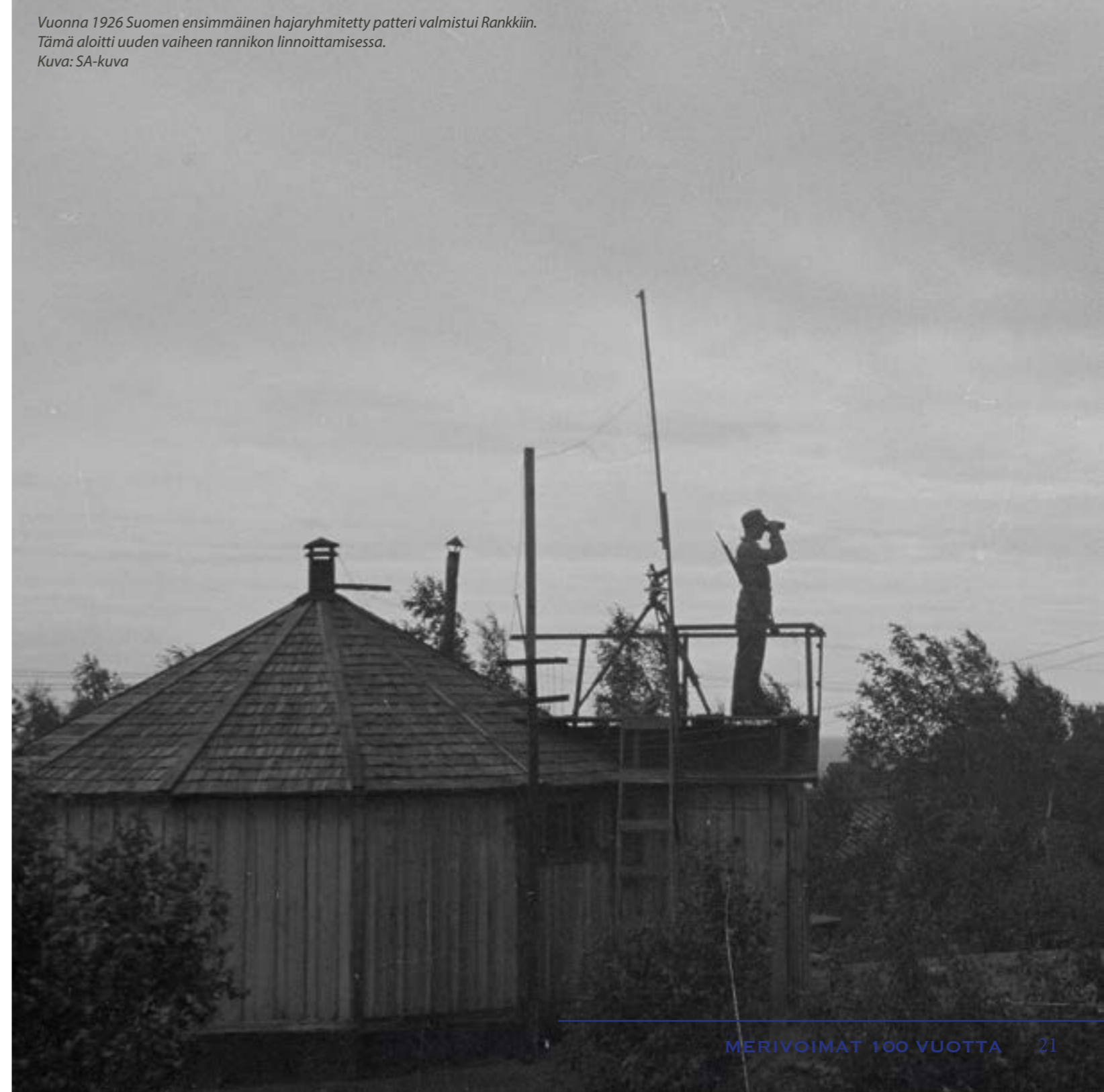
*Merisotakoulun kadettiosasto ohimarssissa 1918 sodan päättymisen 20-vuotispäivän paraatissa.
Kuva: tuntematon*

Vuonna 1923 Rannikkopuolustus jaettiin Laivastoon, Rannikkotykistöön ja Sotasatamaan. Jako erkaannutti laivastoa ja rannikkotykistöä. Esikunnat todettiin huonoksi ratkaisuksi ja jo seuraavana vuonna rannikkotykistön ja laivaston esikunnat yhdistyivät Meripuolustuksen Esikunnaksi Rannikkopuolustuksen päällikön, eversti Väinö Valveen alaisiksi.

Rannikkotykistöön kuului kolmen rykmentin lisäksi erillinen rannikkotykistöpatteristo Saaristomeren alueella sekä kaksi kiinteää ilmatorjuntapatteria. Eversti Valve ajoi pattereiden hajaryhmittämistä voimakkaasti. Venäläisten periaatteiden mukaan suoraan tykkilinjaan ryhmitetty patteri ei vastannut uusia vaatimuksia.

Vuosikymmenen loppuun mennessä rannikkotykistö oli saavuttanut tilanteen, joka mahdollisti suunnitelmallisen aselajin teknisen ja taktisen kehitystyön sekä henkilöstön koulutuksen.

*Vuonna 1926 Suomen ensimmäinen hajaryhmitetty patteri valmistui Rankkiin. Tämä aloitti uuden vaiheen rannikon linnoittamisessa.
Kuva: SA-kuva*

Kehittämisen vuosikymmen – tekniikkaa, taktiikkaa ja uusia ampumamenetelmiä

1930-luvulla aselajin parissa tehdyllä tarmokkaalla työllä moninkertaistettiin vanhan kaluston käyttöarvo ja nostettiin tykistöllistä suorituskykyä merkittävästi.

Rannikotykistön organisaation yksi suurimpia muutoksia 1930-luvulla oli itsenäisen joukko-osaston, 2. Erillisen Rannikotykistöpatteriston, muodostaminen Kotka–Hamina–Virolahti alueelle.

Rannikotykistön kehitykseen vaikuttivat säähavainto-asemien luominen rannikolle, ballististen kärkien kehittäminen ammuksille, 152/45-C kaluston uudistamistyö, johon kuuluivat tykin korotuksen ja tulinopeuden lisääminen sekä 305/52-O kaluston kunnostaminen, kehittäminen ja käyttöönotto.

Säähavaintoverkon luominen mahdollisti sääpalvelujen kehittymisen ja säätietojen hyödyntämisen tykistön käyttöön. Sääpalvelu loi perustan ammunnan ballistiselle valmistelulle. Tykkien lähtönopeusammuntojen myötä kyettiin valmistamaan tarkat ampumatulokset.

Ase- ja ampumateknisen kehittymisen sekä linnoittamisen uudet periaatteet mahdollistivat uusien modernien linnakkeiden rakentamisen. Kasvaneet ampumaetäisyydet, hajaryhmitetyt patterit ja uudet ampumamenetelmät asettivat uusia vaatimuksia tulenjohto- ja mittausstoiminnalle.

Vaatimusten täyttämiseksi ryhdyttiin 1930-luvulla luomaan kattavaa ja yhtenäistä mittausverkkoa. Se koostui korkeista, pitkän mittausetäisyyden

*Bolaxin Helmholtzin tulenjohtotorni, joka on niin hyvin kätketty, ettei lähisaarilla olevat omatkaan linnakkeet ole saaneet sen paikkaa selville.
Kuva: SA-kuva*

*Ammusten ballistiset kärjet osoittautuivat erittäin kustannustehokkaaksi parannukseksi. Koetoiminta aloitettiin 1927 Miessaareissa Helsingin edustalla. Suunnittelu- ja koetoiminnan perusteella kehitettiin vanhoille tylppäpäisille ammuksille ballistinen kärki, joka vakautti ammusta ja mahdollisti sille nuolimaisen lennon.
Kuva: SA-kuva*

*Erityisen merkittävää oli raskaiden 152/45-C tykkien kehitystyö, jonka avulla kaluston käyttöarvo moninkertaistui. Korotusmahdollisuuksien parantamiseksi tykin kehto käännettiin siirtämällä tykin alapuolella oleva joustolaite tykin päälle. Tykin kääntäminen edellytti tykin varustamista painontasaimilla, palauttimen vahvistamista ja lavettirakenteiden uudistamista. Uuden lavetin ja tykin kääntämisen myötä saavutettiin huomattavasti suurempi korotuskulma.
Kuva: SA-kuva*

mahdollistavista tulenjohto- ja mittaustoneista ja patteritasoista tasomittareineen. Tulen käyttöä kehitettiin johto- ja mittausjärjestelmillä, luomalla uudet ampumamenetelmät ja käyttöön ottamalla taulukko- ja lähtönopeusammunnat.

Rannikkotykkikösten linnoittamiseen vaikuttaneet keskeiset tekijät olivat kehittynyt taktinen ajattelu, parantunut rakennustekniikka ja ilmauhkan huomioiminen.

Tykkiasema mahdollisti ammunnan täysympyräsektorissa. Vuoteen 1935 mennessä rannikkotykkikösten linnoittaminen oli saavuttanut vakiintuneen muotonsa.

Rannikkotykkikösten alettiin kiinnittää huomioita talviolosuhteiden vaikutukseen, ilmamaalien ammutaan sekä maa-ammuntojen suorittamiseen maarintaman tukemiseksi. Rannikkotykkikösi siirtyi sodan ajan kokoonpanoon lokakuussa 1939 ja rannikko jaettiin joukko-osastojen perustamiin sodan ajan lohkoihin.

Järeän kaluston osalta merkittävin tapahtuma oli, kun Mäkiluotoon ja Kuivasaaren rakennettiin modernit, täysin sähköistetyt ja vahvasti panssaroidut 305/52-O tornipatterit. Mäkiluodon patteri valmistui 1933 ja Kuivasaaren patteri kahden vuoden kuluttua 1935. Uudet patterit vahvistivat Helsingin ja Porkkalan edustan kiinteää rannikkotykkikösi järeimmällä mahdollisella kalustolla. Tykeillä saavutettiin jopa yli 40 kilometrin kantama. Uusi tilanne oli omiaan käynnistämään yhteistyön virolaisten kanssa Suomenlahden sulkemiseksi.

Kuvat: SA-kuva

Suomeen oli jäänyt venäläisiltä yhdeksän järeää 305 mm:n tykkiä, jotka olivat edelleen käyttämättä.

Näiden tykkien käyttöönotto alkoi 1930-luvun alussa Örössä.

Kuva: SA-kuva

Merivoimien palkatun henkilöstön ja reserviupseerien koulutus

Itsenäistymisen jälkeen merivoimien henkilökunnan tausta oli kirjavaa ja osaaminen puutteellista. Puutetta ryhdyttiin korjaamaan tarmokkaasti laivaston ja rannikkotykistön päällystölle ja miehistölle kohdenetuin kadettikurssein ja erikois- ja täydennyskurssein. Ulkomaista oppia hankittiin 1920-luvulla eurooppalaisista merisotakouluista kadetti-, erikois- ja täydennyskursseilla.

Itsenäisen Suomen Kadettikoulussa toimi vuodesta 1922 alkaen merikadettiosasto, jossa annettiin laivastoupseereiksi tähtäävää koulutusta. Vuonna 1927 tämä laajennettiin rannikkotykistö- ja laivastolinjat käsittäväksi meripuolustusosastoksi. Kadettikoulun meripuolustusosasto, Meripuolustuksen Kapitulantikoulu (aliupseerikoulutus) ja Reserviupseerikoulun meripuolustusosasto yhdistettiin 1930 Merisotakouluksi ja koulutus keskitettiin Suomenlinnaan, jolloin mahdollistui pitkäjänteinen ja johdonmukainen puolustushaara- ja aselajikoulutus reserviupseerikurssista aina ajoittaiseen esiupseerikurssiin asti.

Sodanajan laivaston ja rannikkojoukkojen koko nuorempi päällystö ja alipäällystö olivat saaneet yhtenäisen ja ajanmukaisen koulutuksensa Merisotakoulussa. Sotien jälkeen eri kurssien koulutusta tarkastettiin vaihteittain ja erikoistuminen aselajeittain alkoi leimata koulutusta ja käytännön harjoittelulle ryhdyttiin antamaan entistä enemmän painoarvoa.

Merivoimien ja rannikkotykistön tiivis koulutuksellinen yhteys katkesi 1963, kun ”rannikkotykistön kaikenasteinen sotakouluopetus” keskitettiin Santahaminaan ja vuonna 1966 perustettuun Rannikkotykistökouluun. Laivastojoukkojen koulutus jatkui Merisotakoulussa vakiintuneiden perusteiden mukaisesti. Rannikkotykistökoulu aloitti virallisesti toimintansa siirtymäkauden jälkeen 1969. Siellä annettiin reserviupseerikoulutusta, aliupseerikoulutusta, myöhemmin toimiupseeri- ja opistoupseerikoulutusta ja kadettikoulutusta. Rannikkotykistökoulu lakkautettiin 1998 ja sen toiminnot sulautettiin osaksi Merisotakoulua ja Merivoimien tutkimuslaitosta.

Pääosa merivoimien palkatun henkilöstön ja reserviupseereiden koulutuksesta annetaan edelleenkin Merisotakoulussa. Merisotakoulu kouluttaa kadetteja, palkattua henkilöstöä, varusmiehiä sekä reserviläisiä merivoimien rauhan- ja sodan ajan tehtäviin. Koulutustehtävän lisäksi se tutkii ja kehittää meri- ja rannikkosodankäynnin erityispiirteitä.

Merisotakoulun antamaa koulutusta tukee sen omat Fabian Wrede -luokan koulutusalueet, monipuolinen ja kehittyvä simulaattori- ja virtuaalikoulutusympäristö ja vilkas harjoitustoiminta saaristossa ja merellä. Koulutuspurjehduksissa tukeudutaan Rannikkolaivaston aluskalustoon, viime vuosina Hämeenmaa-luokan miinalaivoihin.

Laivasto syntyy venäläisestä kalustosta

Ensimmäisen maailmansodan ja Suomessa käydyn vuoden 1918 loppuratkaisuihin liittyen Venäjän Itämeren laivaston pääosat vetäytyivät Helsingistä maaliskuussa 1918.

Saksalaisten joukkojen saavuttua Helsinkiin kaupungissa edelleen olleet venäläiset sotalaivat riisuttiin aseista, ja osa näistä päästettiin vielä touko-kesäkuun kuluessa lähtemään Kronstadtiin.

Lopulta Helsinkiin ja muihin Suomen satamiin jäi ainoastaan Itämeren laivaston kevyempiä alusyksiköitä, joista useimmat olivat telakoituina tai puolivalmiita uudisrakenteita.

Suomen satamissa olleita Venäjän valtiolle kuuluneita aluksia löytyi runsaasti: 70 höyrylaivaa, 90 moottorivenettä, 15 torpedovenettä yksi miinalaiva ja lukuisia joukkoapualuksia.
Kuva: Sotamuseo

Suomen itsenäistyttyä laivastoyksiköt koottiin aluksi Rannikolaivueeseen, joka uudelleen nimettiin Rannikolaivastoksi 1928. Laivasto koostui aluksi pääosin venäläisten jättämistä aluksista. 1920-luvun alkuvuosina Rannikolaivueen alusluetteloon oli merkitty yhteensä 45 alusta, joista kolmellatoista oli uppouma kolmekymmenelläkahdella aluksella alle satonnia. Kalusto oli kunnoltaan ja operatiiviselta kannalta katsottuna kirjavaa.

S-luokan torpedoveneitä harjoituksessa 20-luvulla. Alukset palvelivat Rannikolaivueessa koulutusaluksina ja raivaustehtävissä aina vuoteen 1925.

Kuva: Forum Marinum

Suomessa 1920-luvun alkupuolella laaditut laivanrakennusohjelmat eivät lukuisten hallitusvaihdosten lomassa ja useissa tapauksissa poliittisen johdon arvioissa liian kalliina kohdanneet myötätuulta, vaikka laivaston uudistamiselle oli selkeä tarve.

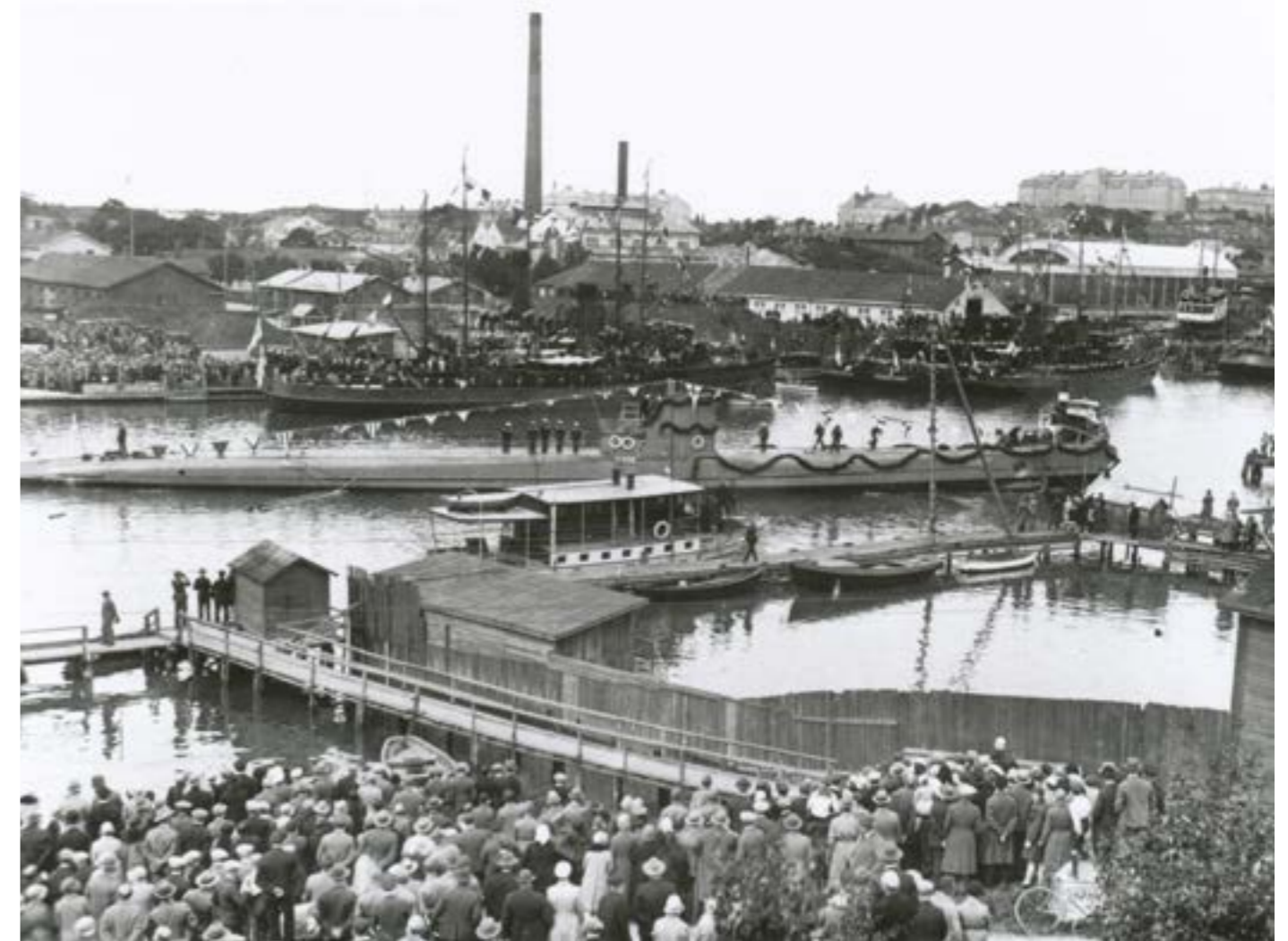
Vuoden 1923 alussa perustetun Laivaston esikunnan alaisuudessa oli kuusi tykkivenettä: Klas Horn, Matti Kurki, Uusimaa, Hämeenmaa, Karjala ja Turunmaa, kolme torpedovenettä S1, S2 ja S5, kaksi moottori-torpedovenettä MTV 1 ja MTV 2, neljä miina-alusta miinalaivat M1 ja Sveaborg sekä miinanraivaajat Rautu ja Vilppula, viisi T-venettä sekä 21 A-venettä, joista viisi suurempaa yhteysveneenä ja 16 pienempää raivausveneenä.

Kokonaisuutena laivaston aluskalusto oli vanhanaikais- ta ja suorituskyvyltään heikohkoa soveltuen käytän- nössä vain sotatoimiin saaristo-olosuhteissa. Kou- luluksina toimivat etupäässä tykkiveneet Karjala ja Turunmaa sekä miinalaiva M1. Viime mainittu toteutti kesällä 1925 Suomen laivaston ensimmäisen Itäme- ren ulkopuolelle suuntautuneen, kahden ja puolen kuukauden mittaisen ulkomaanpurjehduksen Norjan rannikkoa pitkin Petsamoon ja takaisin.

Lokakuussa 1925 torpedovene S2 onnettomuus konk- retisoi suurelle yleisölle laivaston aluskaluston heik- koa tilaa. Eduskunta hyväksyi laivastolain 30.10.1927. Määräraha myönnettiin supistettuna 215 miljoonaa markkaa neljäksi vuodeksi.

Sukellusvene Vetehisen vesille lasku Turussa 1.6.1930. Kastetilaisuudessa olivat läsnä muun muassa presidentti Relander, eduskunnan puhemies ja puolustusvoimien korkein johto. Relander leikkasi sinivalkoisen silkkinauhan poikki, sillä kieltolain ollessa voimassa perinteistä shamppanja- kastetta ei voitu suorittaa. Merimiehet ovat kuitenkin taikauksisia ja tarina kertoo, että perinteinen kaste suoritettiin salassa myöhemmin virallisen kastetilaisuuden jälkeen.

Kuva: Forum Marinum

Uusimaa-luokan tykkiveneet olivat suhteellisen uusina ja vakaina laivaston käyttökelpoisimpia aluksia. Ne osallistuiivat sotatoimiin talvi- ja jatkosodassa sekä raivauskauteen poistuen palveluksesta 1952.
Kuva: SA-kuva

Rahoitusta saatiin kasvatettua lisämäärärahoilla. Tällä summalla saatiin rakennettua kaksi panssarilaivaa, neljä sukellusvenettä ja neljä moottoritorpedovenettä. Esikuvina panssarilaivoille olivat todennäköisesti samaan aikaan muissa pohjoismaissa käytössä tai rakenteilla olleet noin 4000 tonnin rannikopanssarilaivat.

Kokomuutos olemassa olevaan aluskalustoon oli valtava, koska siihen saakka suurimmat alukset laivastossa olivat olleet 420 tonniset tykkiveneet Klas Horn ja Matti Kurki. Sukellusveneiden suunnitteluun apua saatiin Saksasta. Ensimmäinen itsenäisessä Suomessa valmistunut sukellusvene Vetehinen laskettiin vesille kesäkuussa 1930, Laatokalla käytettäväksi suunniteltu pienempi Saukko heinäkuussa 1930, Vesihiisi loppukuusasta 1930 ja Iku-Turso seuraavan vuoden toukokuussa.

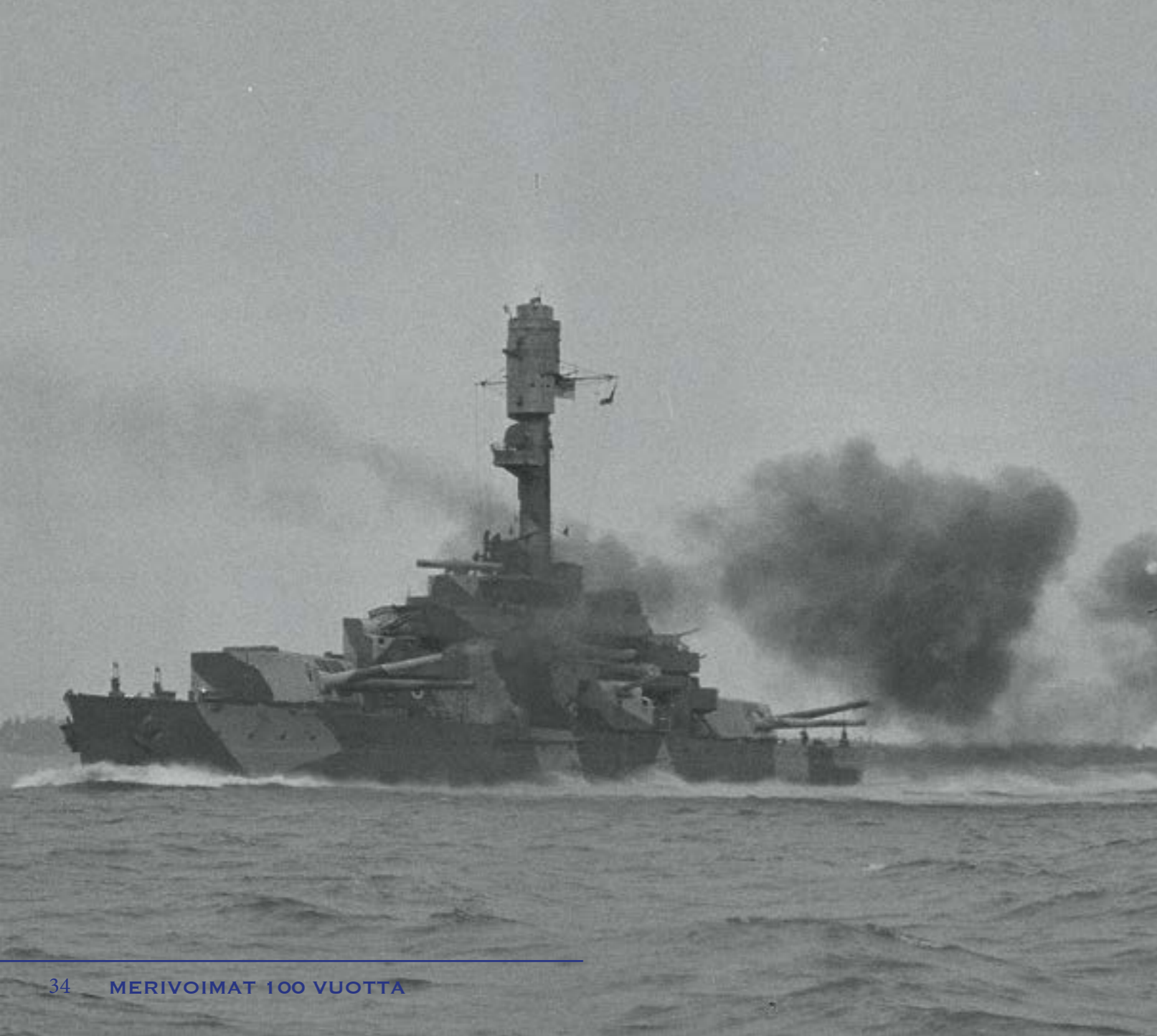
Alukset olivat käytettävyydeltään enemmänkin pinta-aluksia, jotka taistelutehtäviinsä liittyen kykenivät operoimaan rajoitetun ajan sukelluksissa. Veneiden nopeus oli pintakulussa suurempi kuin sukelluksissa. Jääolosuhteet rajoittivat suuresti sukellusveneiden toimintakykyä.

Sukellusveneet edustivat hyökkäyksellistä laivastovoimaa ja kaukotorjuntakykyä, jonka tarkoituksena oli vihollisen merenherruuden kiistäminen sekä meriyhteyksien häiritseminen torpedo- ja miina-aseen käytöllä. Rakennetut sukellusveneet soveltuivat koostaan riippuen toimintaan Itämeren avomerialuolosuhteissa ja saaristossa tai sisävesillä.

*Sukellusvene Vesihiisi oli käytössä 1930-luvun alusta jatkosodan päättymiseen.
Kuva: Forum Marinum*

Suomessa valmistetuista panssarilaivoista ensimmäisenä valmistui Väinämöinen, joka toimitettiin merivoimille 1931 ja Ilmarinen toimitettiin 1933. Koeajojakson jälkeen aloitettiin operatiivinen käyttö Väinämöisen osalta keväällä 1932 ja Ilmarisen syksyllä 1933. Panssarilaivat olivat nimensä mukaisesti vahvasti panssaroituja sekä tykistöaseistukseltaan erittäin tulivoimaisia. Laivatykistön tulenjohtojärjestelmä oli aikansa edistyksellisimpiä. Lisäksi laivat olivat varustettu modernilla dieselsähköisellä propulsiojärjestelmällä. Alusten nopeus, liikehtimiskyky ja merikelpoisuus olivat kuitenkin puutteellisia.
Kuva: SA-kuva

Vuonna 1931 hankittiin erillisellä määrärahalla käytettynä, alun perin Ranskassa 1902 valmistunut, kolmimastoinen teräsrunkoinen täystakiloitu purjelaiva koululaivaksi. Alus sai Suomessa nimen Suomen Joutsen.
Kuva: Forum Marinum

Torpedovene S2 uppoaminen

Merivoimien rauhanajan pahin onnettomuus tapahtui 1925, kun torpedovene S2 upposi myrskyssä vieden mukanaan 53 merisotilasta. Torpedovene osallistui Rannikkolaivaston harjoituspurjehdukseen Pohjanlahdella yhdessä tykkivene Klas Hornin, tykkivene Hämeenmaan ja torpedovenene S1 kanssa. Harjoituksen johti komentaja Yrjö Roos Klas Hornilta. Laivue lähti liikkeelle Uudestakaupungista 3.10.1925 kello 15:00 kohti Vaasaa hyvän sään vallitessa.

Osasto ohitti Isokarin majakan matkalla avomerren kautta pohjoiseen. Illalla keli nousi ja kello 20:10 jonnossa kulkevan osaston nopeus laskettiin 12 solmusta kymmeneen, koska torpedoveneillä oli vaikeuksia pysyä mukana. Kahta tuntia myöhemmin Porin tasalla keli oli edelleen huono ja nopeus laskettiin kahdeksaan solmuun. Komentaja Roos käski alusten pysyä tulessa parhaan mukaan. Klas Horn kääntyi vasta-aallokkoon suunnalle 310 kohti Ruotsin rannikkoa ja torpedoveneet yrittivät seurata. Tuuli oli noussut 10 boforiin (24,5-28,4 m/s).

Kello 01:30 S2 ilmoitti, että sen tilanne oli huonontunut, kun keulaosastoon alkoi tunkeutua vettä ja aluksen oli edelleen hiljennettävä nopeutta. Kello 03:20 Roos lähetti SOS-sanoman, jossa pyydettiin apua torpedoveneille, jotka olivat merihädässä 40 mpk Reposaaresta länsiluoteeseen. Reilu tuntia myöhemmin S2 ilmoitti, ettei se enää ollut avun tarpeessa. Hämeenmaa mittasi aamuyöllä tuulen voimakkuudeksi 12 boforia (yli 32,7 m/s).

Kello 07:30 S2 ilmoitti olevansa uppoamisvaarassa. Kymmenen minuuttia myöhemmin alus ilmoitti pyrkivänsä lähimpään satamaan Mäntyluotoon ja että keulaosastossa oli tulipalo, joka myöhemmin saatiin sammutettua. S2 kamppaili kohti Reposaarta, upoten 4.10.1925 kello 13:25 viisi meripeninkulmaa Reposaaresta etelälounaaseen, mukanaan koko 53 hengen miehistö.

S2 oli vuonna 1901 Venäjän laivastolle rakennettu 240 tonnin Sokol-luokan torpedovene, alkuperäiseltä nimeltään Prozorlivyin (Terävä). Se oli rakenteeltaan kapea, pituuden ollessa 57,9 m ja leveyden 5,6 metriä. Aluksessa oli höyrykoneisto, joka antoi 26 solmun huippunopeuden. Alusten kulkuominaisuuksia kovassa merenkäynnissä ei kunnolla tunnettu, koska suomalaisilla ei ollut hallussaan aluksen vakavuusaineistoa.

Onnettomuuden jälkeen S-luokan veneillä ei enää purjehdittu ja S1:stä tehtiin tykistön maalilaiva. S2:n hylky nostettiin 1926. Kansallinen tragedia osoitti laivaston huonon kalustollisen tilan ja antoi voimakasta tukea sen kehittämislle.

Kuva: SA-kuva

S2 hylky nostettiin vuonna 1926.
Kuva: Forum Marinum

Merivoimien kansainvälinen toiminta ennen sotia

Kansainvälisellä toiminnalla on ollut alusta asti merkittävä vaikutus kehitettäessä merivoimien henkilöstön, joukkojen ja järjestelmien suorituskykyä. Toiminnalla kehitettiin yksittäisiä aluksia, merisotilaiden koulutusta, taistelutekniikkaa ja taktiikkaa.

Itsenäistymisen jälkeen merivoimilla oli pulaa meritaiteluvälineistä ja ammattitaitoisesta henkilöstä. Puutteita pyrittiin korvaamaan hankinnoilla, omalla koulutusjärjestelmällä ja kansainvälisellä yhteistyöllä.

Vuonna 1919 komennettiin neljä henkilöä Italian merisotakouluun (Accademia Navale) kahden vuoden merikadettikurssille. Vastaavan merikadettikurssin suoritti kaksi henkilöä Ranskan merisotakoulussa (École Navale). Lisäksi henkilöstöä koulutettiin Tanskassa, Englannissa ja Ranskassa.

Muuta henkilöstöä koulutettiin lyhyemmillä kursseilla, kuten tykistö-, meripalvelu- ja torpedokursseilla. Myöhemmin koulutusta laajennettiin käsittämään sukellusvene-aselaji ja sotakorkeakoulua vastaavat kurssit. Koulutuskomennukset tarkoittivat muutaman vuoden pituisia "merikadettitutkintoja", lyhyempiä aselajikursseja ja muutaman vuoden pituisia yleisesikuntaupseerikursseja.

Suomen Joutsen aloitti koulutuspurjehdukset 1931. Se ehti tehdä kahdeksan pitkää valtameripurjehdusta ennen sotia. Sotien aikana alus toimi sukellusveneiden ja moottoritorpedoveneiden emälaivana.

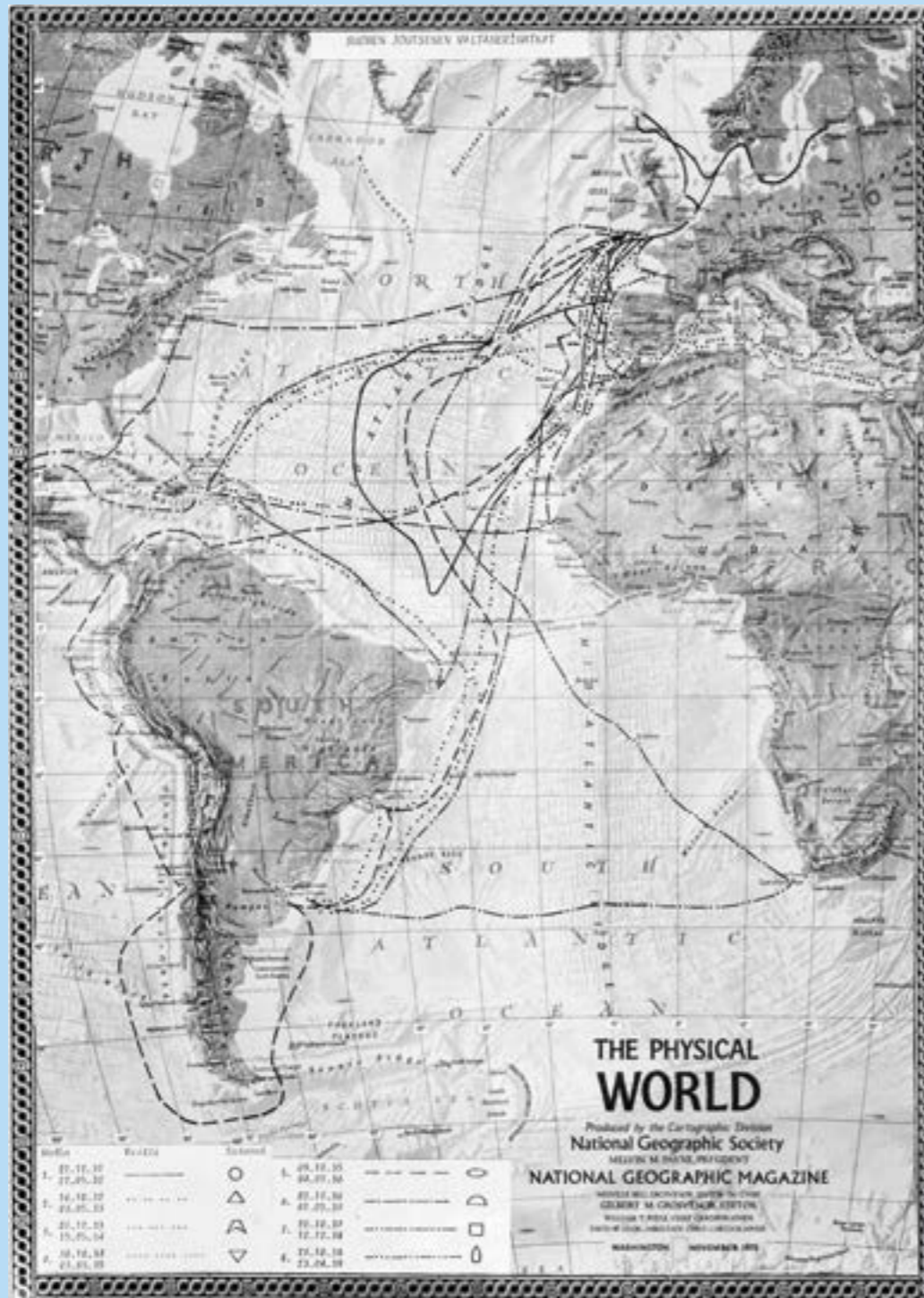

Merivoimien tekemät laivastovierailut alkoivat 1920-luvulla. Alukset tekivät vuosittain laivastovierailuja lähes joka kesä Viroon Tallinnaan, Latviaan Riikaan, Liettuaan Libauhun ja Gdyniaan Puolassa. Ensimmäinen laivastovierailu Ruotsiin, Karlskronaan ja Saltsjöbadettiin, tehtiin kolmella tykkiveneellä 1929. Kuva: SA-kuva

Ensimmäiset suomalaiset merikadetit Santahaminassa 1918. Päälikkönä toimi saksalainen kansiuupseeri Rennenkampff. Kuva: SA-kuva

Kurssilaiset järjestäytyneet juhlaan Suomen Joutsenen kannella. Kuva: Forum Marinum

Kuva: Suomen Joutsenen perinneyhdistys

Suomen Joutsenen koulutuspurjehdukset 1931-1939

1. matka 22.12.1931–22.5.1932

Matkareitti: Helsinki – Kööpenhamina (Tanska) – Trongisvágur (Färsaaret) – Hull (Englanti) – Las Palmas (Kanariansaaret, Espanja) – 5,5 astetta pohjoista leveyttä – Ponta Delgada (Azorit) – Vigo (Espanja) – Helsinki.

2. matka 20.10.1932–3.6.1933

Matkareitti: Helsinki – Las Palmas (Kanariansaaret, Espanja) – Rio de Janeiro (Brasilia) – Montevideo (Uruguay) – Buenos Aires (Argentiina) – Saint Lucia (Pienet Antillit) – Saint Thomas (Neitsytsaaret) – Ponta Delgada (Azorit, Portugali) – Helsinki.

3. matka 1.11.1933–15.5.1934

Matkareitti: Helsinki – Marseille (Ranska) – Aleksandria (Egypti) – Napoli (Italia) – Santa Cruz (Kanariansaaret) – Port-au-Prince (Haiti) – Lissabon (Portugali) – Helsinki.

4. matka 31.10.1934–3.5.1935

Matkareitti: Helsinki – Cartagena (Espanja) – Pireus (Kreikka) – Saloniki (Kreikka) – Beirut (Libanon) – Haifa (Englannin Palestiina) – Aleksandria (Egypti) – Casablanca (Marokko) – Ponta Delgada (Azorit, Portugali) – Gravesend (Englanti) – Helsinki.

5. matka 9.10.1935–2.7.1936

Matkareitti: Helsinki – Lissabon (Portugali) – La Guaira (Venezuela) – Cartagena (Kolumbia) – Colón (Panama) – Panaman kanava – Balboa (Panama) – Callao (Peru) – Valparaíso (Chile) – Kap Horn – Buenos Aires (Argentiina) – Rio de Janeiro (Brasilia) – Ponta Delgada (Azorit, Portugali) – Helsinki.

6. matka 2.11.1936–1.5.1937

Matkareitti: Helsinki – Oporto (nykyinen Porto, Portugal) – Dakar (Senegal) – Ciudad Trujillo (nyk. Santo Domingo, Dominikaaninen tasavalta) – Vera Cruz (Meksiko) – Havanna (Kuuba) – New York (Yhdysvallat) – Oslo (Norja) – Helsinki.

7. matka 20.10.1937–12.5.1938

Matkareitti: Helsinki – Funchal (Madeira) – Montevideo (Uruguay) – Tristan da Cunha (Isolle-Britannialle kuuluva saariryhmä eteläisellä Atlantilla) – Kapkaupunki (Etelä-Afrikka) – Calais (Ranska) – Helsinki.

8. matka 27.10.1938–23.4.1939

Matkareitti: Helsinki – Bordeaux (Ranska) – Casablanca (Marokko) – Pernambuco (nyk. Recife, Brasilia) – San Juan (Puerto Rico) – Ponta Delgada (Azorit, Portugali) – Rotterdam (Hollanti) – Helsinki.

Suomen ja Viron sotilaallinen yhteistoiminta 1930-luvulla

Pisimmälle kahden välisessä kansainvälisessä yhteistoiminnassa päästiin Suomen ja Viron välillä. Suomi ja Viro etenivät 1930-luvulla salaisessa merisotilaallisessa yhteistyössä niin pitkälle kuin se oli mahdollista ilman varsinaista puolustusliittoa.

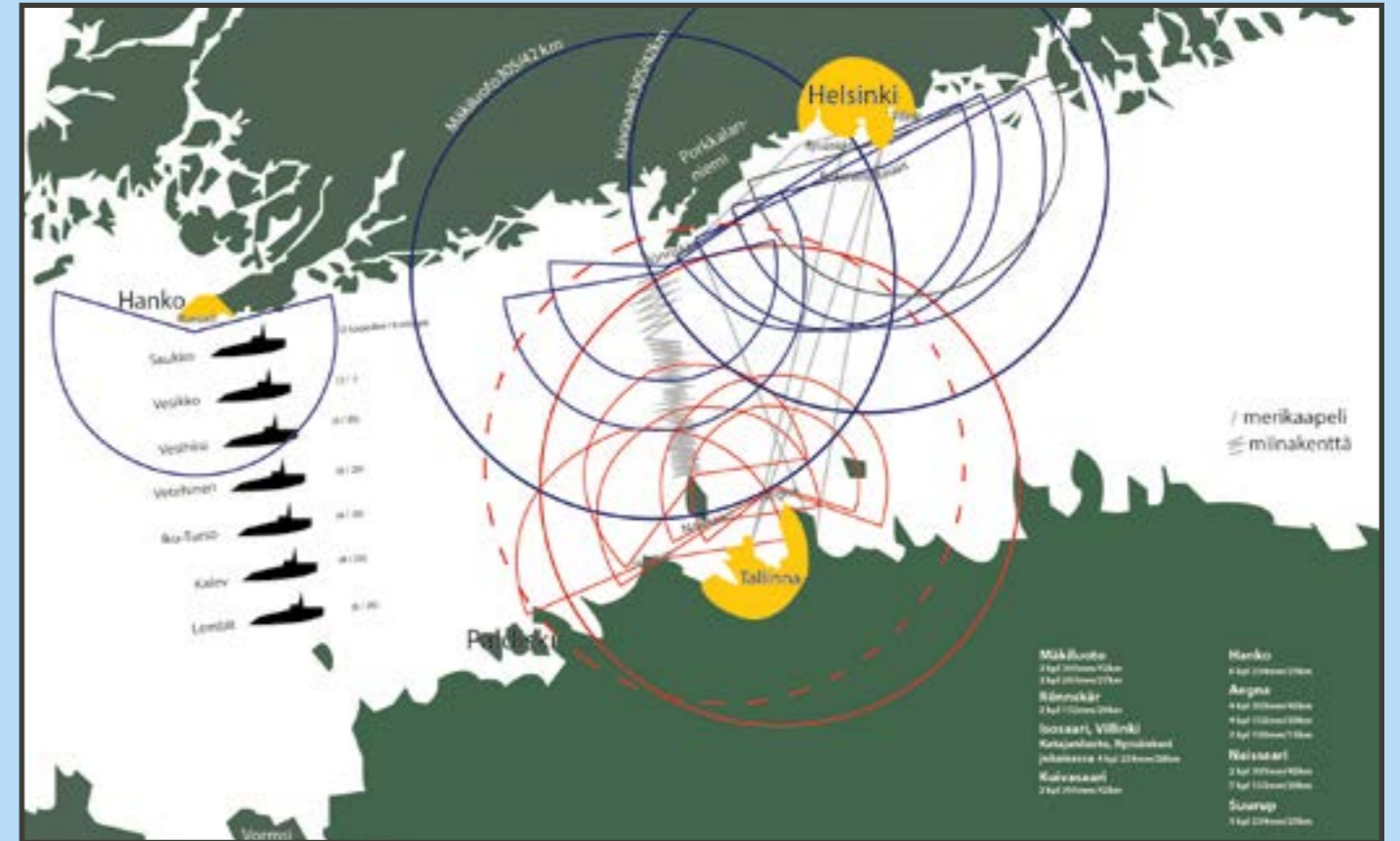
Yhteistyöllä oli vankka molempien maiden valtionpäämiesten tuki. Keskeisenä tavoitteena oli sulkea Suomenlahti sen kapeimmalta kohdalta molemmille rannoille sijoitettujen järeiden ja raskaiden rannikkokyklistöpattereiden tulella, sukellusveneillä sekä miinakentillä.

Virolaiset ryhtyivät toteuttamaan esitettyjä ehdotuksia välittömästi. Työt aloitettiin tykkikaluston muutostöistä. Suomi luovutti Virolle suuret määrät ballistisilla kärjillä varustettuja ampumatarvikkeita sekä ampumataulukoita, ohjesääntöjä ja muuta tarpeellista tietoa ja ohjeistusta.

Näillä toimenpiteillä Viron rannikkokyklistön tulivoima kohosi moninkertaiseksi ja samalla Viro säästi merkittävästi tutkimus- ja kehittämistyön vaatimaa aikaa ja vaivaa sekä rahaa. Virolaiset olivat tähän luonnollisesti tyytyväisiä ja kiitollisia.

Syksyyn 1939 mennessä valmistelut Suomenlahden sulkemiseen suomalais-virolaisena yhteistyönä oli tehty. Yhteiset suunnitelmat oli laadittu, kalusto ja ampumamenetelmät olivat yhteensopivia ja toimintaa oli harjoiteltu yhteisissä salaisissa harjoituksissa. Näin ollen Viron päätös solmia avunantosopimus Neuvostoliiton kanssa syksyllä 1939 oli suomalaisille valtava takaisku.

Suomenlahden sulkeminen toteutui kuitenkin kesällä 1942 yhdessä Saksan kanssa, jolloin Suomi pystyi hyödyntämään koko 1930-luvun aikana Viron kanssa harjoitetun yhteistyön tulokset.

Suomenlahden meripuolustuksen suunnitelmat 1930-luvulla.

2.

Sota syttyy – Merivoimat talvi- ja jatkosodassa

Merivoimien tehtävänä oli sodassa turvata Suomen rannikko maihinnousulta, meriyhteyksien turvaaminen ja maarintaman tukeminen. Tehtävät toteutettiin laivaston, rannikkotykistön ja rannikkojoukkojen yhteistyöllä.

Sodan päätyttyä miinanraivaus käynnistettiin välittömästi kauppamerenkulun käynnistämiseksi pohjoisella Itämerellä ja Suomenlahdella, joihin oli laskettu yli 60 000 merimiinaa ja raivausestettä.

Rannikkojoukot sodissa

Sodan sytyttyä 1939 rannikkotykistö sai tulikasteensa joulukuun 1. päivä 1939 Hangon edustalla. Russarön järeä patteri ampui kohti Itämeren laivaston taistelulaivoja, jotka noin kymmenen minuutin laukausten vaihdon jälkeen vetäytyivät pois. Kaksi merellistä torjuntavoittoa heti sodan alussa osoittivat viholliselle linnakkeiden valmiuden ja tulen tehokkuuden. Ne nostivat omien joukkojen mielialaa ja vähensivät merkittävästi läntisellä suunnalla sivustahyökkäyksen uhkaa.

Tammikuusta lähtien rannikkotykistön päätehtäväksi muodostui maavoimien tukeminen maa-ammunnoin. Karjalankannaksen alueen rannikko- ja sulkupatterit ampuivat tuhansia kranaatteja maarintamalle. Pattereiden tuli oli tarkkaa ja tehokasta. Rannikkotykistöjoukot joutuivat sodan aikana suoriutumaan tehtävistä, joihin niitä ei oltu suunniteltu. Olosuhteet sallivat jäälakeuksien hyväksikäytön hyökkäysteinä ja joukot joutuivat useasti taistelemaan jalkaväen tapaan partioidessaan jäällä tai torjuessaan vihollisen hyökkäyksiä lakeuksilla.

Toinen suuria taistelulaivoja vastaan käyty kamppailu tapahtui joulukuun 14. päivä Saaristomerellä. Utön raskas patteri ampui kymmeniä laukauksia kahta Itämeren laivaston hävittäjää vastaan pakottaen alukset vetäytymään.

Itäisellä Suomenlahdella linnakkeet olivat joulukuun aikana useasti vihollisen taistelulaivojen tulituksen ja lentokoneiden pommitusten kohteena. Joulukuun 18. ja 19. päivien aikana vuonna 1939 Saarenpään linnake kävi kiivaat taistelut vihollisen taistelulaivojen kanssa.

Järeä tykki talvinaamiossa
Kuva: SA-kuva

Kahden päivän aikana vihollisen meri- ja ilmavoimat suorittivat rajuja hyökkäyksiä linnaketta vastaan pudottaen alueelle satoja pommeja ja ampuen sinne useita satoja kranaatteja. Saarenpään järeällä patterilla vastattiin tuleen. Tykeillä ammuttiin kahden päivän aikana useita satoja kranaatteja kohti vihollisen taistelulaivoja.

Hyökkäykset torjuttiin pienin tappioin. Meren jäätyminen lopetti taistelualusten toiminnan linnakkeita vastaan. Talvisodan rannikkotykistön sotakokemuksien perusteella määritettiin tarve liikkuvuuden lisäämiseksi ja yksiköiden organisaatioiden yhtenäistämiseksi.

Sotakokemukset huomioitiin rauhan aikana joukkojen uudelleenorganisoinnissa ja koulutuksessa. Tavoitteena oli saavuttaa suurempi liikkuvuus ja kyky monipuolisempaan taistelutoimintaan.

Rannikkotykistön taistelu laajeni rantaviivaa seuraavasta rintamasta käsittämään koko rannikkoalueen. Rannikkotykistöjoukkojen sodan ajan yhtymästä tuli prikaati, johon kuului kiinteitä ja liikkuvia joukkoja. Kesäkuussa 1941 perustettiin rannikkoprikaatit ja Hangon ryhmä. Samalla rannikkojoukkonimitys yleistyi käyttöön.

Russarön linnakkeen vasen jaos harjoitusammunnassa 60-luvulla. Tykeillä vuonna 1939 joulukuussa ammuttiin venäläinen sota-alus Kirov, joka hinattiin Paldinskin satamaan. Tykin takana on Russarön patterin vääpeli, sotilasmestari Yrjö Sjöblom.
Kuva: Puolustusvoimat/Ismo Laulajainen

Jatkosodan aikana rannikkotyhistön tehtävien kirjo oli huomattavasti monipuolisempi kuin talvisodan aikana, sillä sodan luonteesta ja olosuhteista johtuen rannikkotyhistön merimaalit olivat pääsääntöisesti kevyitä aluksia. Maa-ammuntoja ammuttiin huomattavasti enemmän kuin meriammuntoja.

Rannikkotyhistöpattereiden tykistötaistelut vihollisen taistelualusten kanssa jäivät jatkosodassa vähäisiksi. Sen sijaan maarintaman sivustalla rannikkojoukot joutuivat monien uusien taistelutehtävien eteen ja torjumaan muun muassa mereltä tulevia hyökkäyksiä.

Jatkosodan aikana rannikkojoukot suojasivat maarintaman merisivustaa puhdistamalla rannikkoa vihollisesta ja valtaamalla hyökkäyksen edetessä saaristoa. Taistelujen luonteeseen kuuluivat kiivaat hyökkäys- ja puolustustaistelut saariston ankarissa olosuhteissa. Rannikkojoukkojen tuli hyökkäyksen jälkeen luoda vallatun rannikon tai laajojen sisäjärvien puolustus ja vastata puolustusjärjestelyistä.
Kuva: SA-kuva

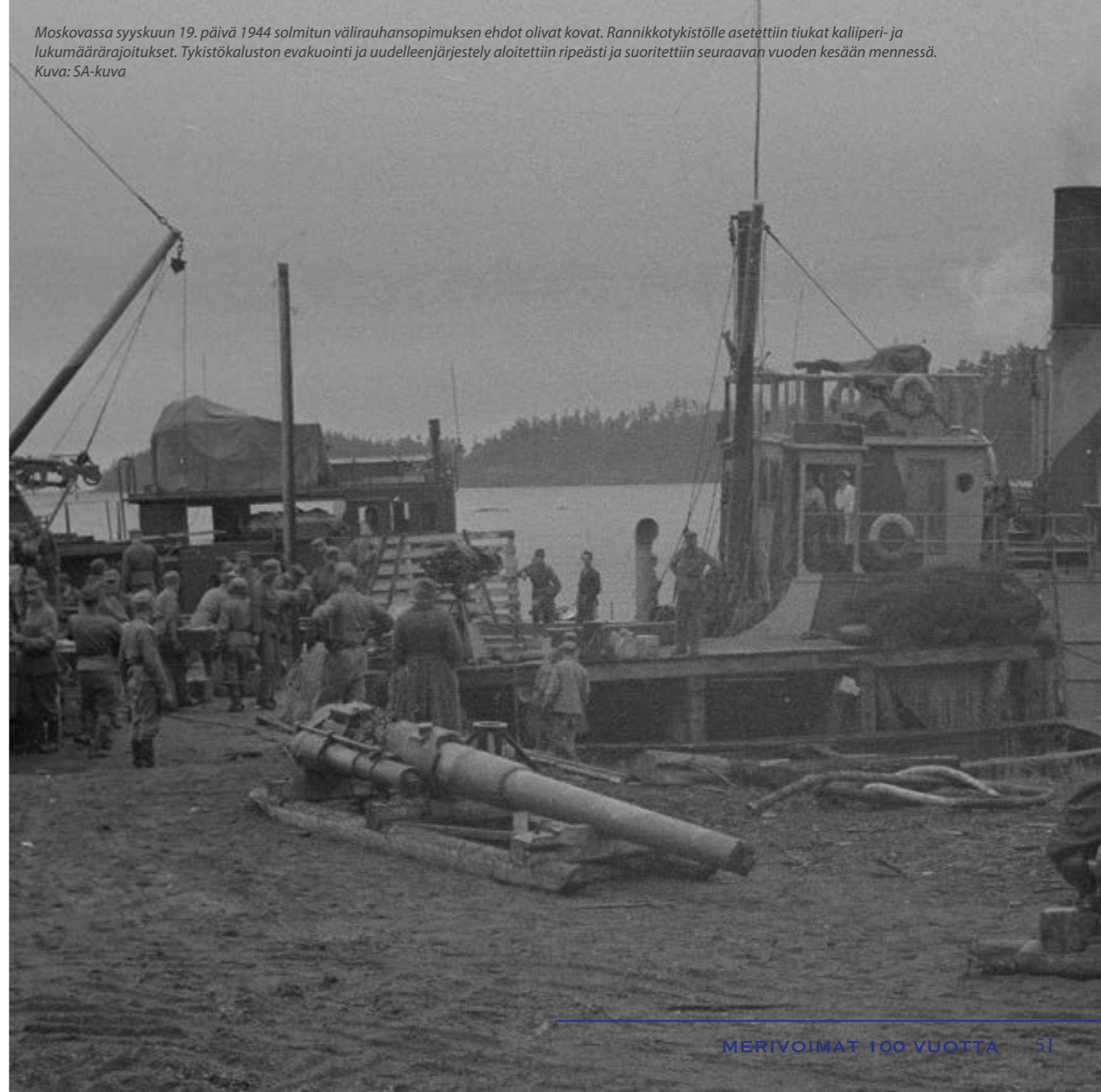

Vetäytymisvaiheessa rannikkojoukot suojasivat maarintaman sivustaa ja kävivät viivytystaistelua ankarasti hyökkävää vihollista vastaan ja ottivat sodan lopussa osaa torjuntataisteluihin.
Kuva: SA-kuva

Laatokan rannikopuolustusjärjestelyt
Kuva: Puolustusvoimat

Moskovassa syyskuun 19. päivä 1944 solmitun välirauhansopimuksen ehdot olivat kovat. Rannikkotykistölle asetettiin tiukat kaliiperi- ja lukumäärärajoitukset. Tykistökaluston evakuointi ja uudelleenjärjestely aloitettiin ripeästi ja suoritettiin seuraavan vuoden kesään mennessä.
Kuva: SA-kuva

Rannikkojoukot suojasivat kenttäarmeijan merellistä sivustaa

Itäisellä Suomenlahdella toiminut 2. Rannikkoprikaati aloitti rannikkoiskujoukkojen koulutuksen kesäkuun 1941 lopussa. Heinäkuun alussa joukot nimettiin osasto Vuorelaksi komentajansa kapteeni Veikko Vuorelan mukaan. Kenttäarmeijan hyökkäykseen liittyen osasto Vuorela liitettiin osaksi taisteluosasto Miettistä.

Taisteluosasto Miettinen koostui rannikkopataljoonasta ja kenttätykistöpatteristosta. Rannikkopataljoona nimettiin Rannikkopataljoona 2:ksi. Taisteluosastoa johti majuri Martti Miettinen. Taisteluosasto Miettisen tehtävänä oli varmistaa Virolahden saaristo ja rannikko kenttäarmeijan hyökkäyksen edetessä. 23.8. Taisteluosasto Miettinen varmisti Orslahden alueen, siirsi sinne tykistöä ja konekivääreitä ja esti vihollisen suuret evakuoinnit Virolahden saaristosta. Iltaan mennessä Taisteluosaston rannikkoiskukomppaniat puhdistivat ja valtasivat Satamaniemen ja Ristiniemen.

Satamaniemessä joukot joutuivat ankariin taisteluihin, mutta Satamaniemen edustalle Lammassaaren vetäytynyt vihollinen joutui lopulta antautumaan. Taisteluosasto Miettisen käsiin jäi 67 vankia ja runsaasti sotasaalista. Taistelujen aikana taisteluosaston joukot tuhosivat tykkituloella Virolahden saaristossa ja Viipurinlahden länsirannalla vihollisen aluksia aiheuttaen sille satojen miesten tappiot. Vihollisen vetäytyessä Viipurinlahden saaristosta Taisteluosasto Miettisen joukot valtasivat Pukkion ja Paation saaret.

Seuraavaksi Taisteluosasto Miettinen sai tehtäväksi Teikarsaaren valtauksen. Teikarsaari vallattiin 29.8.1941 yöllä suoritettulla yllätyksellisellä maihinnousulla. Teikarsaaren taistelussa kaatui 32 vihollista, haavoittui 20 ja 32 jäi vangiksi. Sotasaalista jäi suomalaisten käsiin runsaasti. Teikari vallattiin erikoisolosuhteissa, pimeässä suoritettulla yllätyshyökkäyksellä onnistuneesti. Taistelut pimeässä saarella ratkaistiin useasti käsikähmänä. Teikarin haltuunoton myötä Viipurinlahden suu puristettiin tiiviiksi, eikä vihollisen sota- ja muut alukset kyenneet ja uskaltaneet Teikarin selälle tai Maksalahteen. Tämä mahdollisti omien joukkojen toimintavapauden Viipurinlahdella.

Rannikkopataljoona 2 yhdessä alueelle siirretyn Rannikkopataljoona 1:n kanssa ylittivät Viipurinlahden 2.-3.9.1941 ja nousivat maihin Pulliniemen kärjessä. Sieltä rannikkopataljoonat jatkoivat etenemistä kohti Koiviston kauppala saakka ja saivat yhteyden JR45 joukkoihin Kiiskilässä. Rannikkopataljoonat ryhmityivät puolustukseen 8. Rannikkoprikaatin alaisuudessa ja miehittävät Koiviston aluetta hyökkäysvaiheen loppuun saakka.

*Hyökkäyksen suoritti vahvennettu Rannikkopataljoona 2, joka oli kapteeni Vuorelan johdossa. Hyökkäysosaston vahvuus oli 425 miestä.
Kuva: SA-kuva*

*Kenraaliluutnantti Valve, kapteeniluutnantti Kantola ja majuri Miettinen Lammassaaren edustalla.
Kuva: SA-Kuva*

*Siviiliveneillä täydennettiin rannikkojoukkojen puuttuvaa venekalustoa.
Kuva: SA-kuva*

Väinö Valve – merivoimien komentaja ja insinööri

Väinö Lahja Rikhard Valve (1895-1995) oli jääkäri. Väinö Valve kävi keskikoulun, jonka jälkeen aloitti insinööriopinnot Tampereen Teknillisessä opistossa. Opinnot keskeytyivät hänen lähtiessään vuonna 1916 jääkäriksi Saksaan. Valveen matka jääkäriksi alkoi hiihtämällä Pohjanlahden yli. Saksassa hän sai tykistö-koulutuksen. Palattuaan Suomeen Valve toimi jääkärietykistössä tulenjohtajana ja osallistui muun muassa Tampereen ja Viipurin taisteluihin. Vuonna 1919 hänet määrättiin Lappeenrantaan sijoitetun Raskaan Tykistörykmentin komentajaksi. Rykmentin komentajana hän toimi viisi vuotta.

1924 everstiluutnantti Valveesta tuli rannikkotykistön komentaja. Rannikkotykistö oli ajautunut muusta tykistöstä erilleen. Valve oli oikea mies lähentämään näitä sisaraselajeja. Vuonna 1925 Valve ylennettiin everstiksi. 1927 Valve nimitettiin rannikkopuolustuksen päälliköksi ja 1928 meripuolustuksen päälliköksi. Hän sai komentoonsa koko laivaston ja rannikkotykistön. 1933 merivoimien komentajana hän sai ylennyksen kenraalikuuntaan saatuaan kenraalimajurin arvon.

Valveen merkittävin kausi liittyy rannikkopuolustuksen kehittämiseen. Hän ajoi voimakkaasti hänen aikanaan toteutettua rannikkotykistön modernisointia. Hän oli myös aktiivinen Suomen ja Viron sotilas-yhteistyön kehittämisessä. Valve toimi merivoimien komentajana 1927–1946. Sodan jälkeen hän toimi lyhyen aikaa puolustusministerinä palaten merivoimien komentajaksi 1945. Valve erosi puolustusvoimien palveluksesta 1946.

Talvisodan jälkeen hänet ylennettiin ansioista merivoimien komentajana kenraaliluutnantiksi. Puolustusvoimain lippujuhlan päivänä 1995 96 vuotias Väinö Valve ylennettiin jääkärikenraaliksi.

Laivasto sodissa

Laivaston päätehtävät sodissa olivat kauppameriliikenteen suojaaminen ja rannikkosotatoimien tukeminen. Sotatoimet merellä ja rannikolla talvisodassa 1939–1940 keskittyivät Suomenlahdelle. Pääosin suomalaiset laskivat merimiinoitteita. Merimiinojen laskemiseen pystyvien alusten lukumäärä oli vähäinen ja kapasiteetti pieni.

Sodan sytyttyä merivoimat laski kaikki kaksikymmentä suunniteltua miinoitusta aluevesilleen Suomenlahdelle, Saaristomerelle ja Ahvenanmerelle. Ahvenanmaan ja Ruotsin välille laskettujen Ahvenanmeren miinoitteiden tarkoitus oli estää neuvostoliittolaisia sukellusveneitä tunkeutumasta Pohjanlahdelle. Miinojen lasku tapahtui öisin ja niitä laskettiin noin 2000 kappaletta.

Tammikuusta 1940 alkaen Itämeren ankara jäätalvi esti laivaston sotatoimet talvisodan päättymiseen asti. Miinoitustoiminnan ja ilmapuolustustehtävien ohessa saaduista vähäisistä taistelukosketuksista huolimatta laivasto kykeni talvisodassa turvaamaan Suomen läntiset meriyhteydet sekä estämään mahdolliset maihinnousut Hankoniemelle tai Ahvenanmaalle.

Laivaston pahimmat tappiot syntyivät entisen presidentin huvijahdin, saattaja Aura II:n upotessa Ahvenanmaan alueella oman syvyyspommin räjähdyksessä

*Valkoiseksi maalattu panssarilaiva Ilmarinen suojaamassa Turkuja talvella 1940.
Kuva: SA-kuva*

ja jäänmurtaja Tarmon joutuessa ilmapommituksen kohteeksi Kotkassa tammikuussa 1940. Panssarilaivat Ilmarinen ja Väinämöinen siirrettiin suojaamaan Ahvenanmaata 20. tammikuuta 1940 asti, jolloin ne siirrettiin Turkuun ilmapuolustuksen tueksi.

Panssarilaivojen merkitys Turun kaupungin ja sen strategisesti tärkeän sataman ilmapuolustuksen kannalta oli suuri. Talvisodassa merivoimien alukset pudottivat ilmatorjunnallaan varmasti viisi vihollisen lentokonetta, epävarmoja tapauksia oli 17.

Moskovan rauhan aikana laivaston taistelualuskalustossa ei ehtinyt tapahtua merkittäviä muutoksia. Neuvostoliiton vaatiessa kesällä 1940 Ahvenanmaan linnoitteiden purkamista ja suomalaisten joukkojen vetämistä alueelta, merivoimat määrättiin syksystä 1940 alkaen raivaamaan kaikki Ahvenanmaan alueen miinoitteet.

Käytettävissä olevan raivaajakaluston puutteellisuuden sekä Neuvostoliiton vaatimusten saattamana merivoimat oikeutettiin hankkimaan kuusi uutta

Ahven-luokan raivaajavenettä. Nämä nimettiin valmistuessaan vuosina 1941–1942 Kuha-luokaksi. Laivaston kokoonpanoon liitettiin vuosien 1940–1941 kuluessa myös kaksi uutta kotimaassa rakennettua miinalaivaa, Riilahti ja Ruotsinsalmi, jotka alun perin oli suunniteltu panssarilaivojen saattoraivaajiksi.

*Miinalaiva Louhi laski ensimmäiset merimiinoitteensa 1.12.1939. Alus laski talvisodan aikana noin 500 merimiinaa.
Kuva: SA-kuva*

Sotien välillä ja jatkosodan aikana saatiin merivoimien aluskalustoa parannettua erityisesti miinalaivojen ja moottoritorpedoveneiden osalta. Kaluston parantaminen uusilla alus- ja asehankinnoilla oli luonnollisesti merivoimien kehittämisen painopistealue.

Jatkosodassa laivaston merkitys kasvoi. Ahvenanmaa saatiin suojattua operaatio Kilpapurjehduksen myötä. Sodan hyökkäysvaiheen aikana suomalaiset vartio-moottoriveneet partioivat aluevesillä, moottoritorpedoveneet ja sukellusveneet tekivät pitkiä partioretkiä ja iskuja. Miinalaivat miinoittivat Suomenlahtea yhteistyössä saksalaisten kanssa.

Panssarilaivat ja tykkiveneet osallistuivat lukuisiin taisteluihin tukemalla ja suojaamalla rannikkojoukkoja. Vaikka Neuvostoliiton Itämeren laivasto oli käytännössä ahdistettu Suomenlahden itäosiin, pääsivät etenkin neuvosto-sukellusveneet häiritsemään ulkomaankaupaliikennettä. Valtakunnalle tärkeitä merikuljetuksia suojattiin.

Saksan kanssa tehtiin tiivistä koulutusyhteistyötä. Vuonna 1942 keväällä komennettiin vajaa 30 laivasto- ja rannikkotykistöupseeria Saksaan läntisen meririntaman hävittäjä-, moottoritorpedo- ja raivaaja-laivueisiin sekä aselajikouluihin.

*Komentajakapteeni Peuranheimo, kapteeniluutnantti Siivonen ja luutnantti Wikberg moottoritorpedovene Hirmun komentosillalla.
Kuva: SA-kuva*

*Neljä italialaista MAS-merkkistä moottoritorpedoveneettä operoi osana Suomen Laatokan-laivastoa jatkosodan aikana vuonna 1942. Suomi osti ne Italiasta keväällä 1943 ja niistä tuli J-luokka: Jylhä, Jyry, Jyske ja Jymy.
Kuva: SA-kuva*

*Suomen Joutsen ja sukellusveneet Naantalin edustalla 1940.
Kuva: Suomen Joutsenen perinneyhdistys*

*Sodan aikana laivasto turvasi meriliikennettä.
Kuva: SA-kuva*

Wärtsilä Crichton-Vulcanilla valmistuneet miinalaivat Ruotsinsalmi ja Riilahti oli luovutettu merivoimille loppuvuodesta 1940. Uudet yli 300 tonniset alukset olivat merkittävä lisä merivoimien suorituskykyyn.
Kuva: SA-kuva

Miina-aseella oli keskeinen rooli estettäessä Neuvostoliiton alusten toimintavapaus Itämerellä. Yhteensä miinoja laskettiin jatkosodassa noin 11 000 kappaletta. Miinalaiva Riilahti laski yhteensä 1733 miinaa.
Kuva: SA-kuva

Panssarilaiva Ilmarisen miehistö kantamassa 105mm tykin ammuksia.
Kuva: Forum Marinum

Tykkivene Hämeenmaa Vilniemen ankkuri paikalla 1944.
Kuva: SA-kuva

Panssarilaiva Ilmarisen tuho

Operaatio Nordwind oli saksalaisten suunnitelma vallata neuvostojoukkojen haltuun jääneet Hiidenmaan ja Saarenmaan saaret. Saksalaiset pyysivät maihinnousun peiteoperaatioon suomalaisten apua. Suunnitelman mukaan saksalaisten aloittaessa maihinnousunsa saariin suomalaiset keskittäisivät aluksiaan harhautusmielessä Utön suunnalle. Panssarilaivat Ilmarinen ja Väinämöinen siirtyivät Utön alueelle 13.9.1941.

Panssarilaivojen osasto, Ilmarinen kärjessä, lähti liikkeelle kello 18.00. Kello 20.30 aluksen kääntyessä vasempaan laivan vasemmalla kyljellä räjähti ja tulipatsas kohosi yli kymmenen metrin korkeuteen. Välittömästi tämän jälkeen laiva kääntyi vasemmalle kyljelleen ja muutamaa minuuttia myöhemmin se alkoi vajota pohja edellä. Alus oli uponnut seitsemässä minuutissa. Uppoamispaikka oli 20 meripeninkulmaa Utöstä lounaaseen.

Kaikkiaan panssarilaiva Ilmarisen miehistöstä 271 hukkui ja 127 pelastui. Varmaa uppoamissyytä ei tiedetä, mutta todennäköisenä pidetään aluksen keulan vasemman suojarivaimen eli paravaanin rikkoutumista. Arvellaan, että paravaaniin olisi tarttunut merimiina ja aluksen kääntyessä sekä paravaanin kiinnitysten murtuessa olisi miina koskenut aluksen kylkeen ja räjähtänyt.

*Panssarilaiva Ilmarinen
Kuva: SA-kuva*

*Panssarilaiva Ilmarisen pelastuneet upseerit.
Kuva: SA-kuva*

1920-luvun lopulla rakennetut Thornycroft-luokan moottoritorpedoveneet olivat sotien aikana jo ikääntyneitä, mutta niillä saavutettiin menestystä taitavien ja hyökkäyshenkisten päälliköiden johtamana sekä torpedoveneinä että miinanlaskijoina.

Kuva: SA-kuva

Yllätyksellinen isku Lavansaareen

Marraskuun 1942 alussa merivoimat sai tiedustelutiedon, että Itämeren laivaston Lavansaaren tukikohtaan olisi ankkuroitunut 1 760 tonnin tykkivene Krasnoje Znamja, joka aseistukseltaan vastasi hävittäjää. Lavansaaren tukikohtaa suojaasi venäläisiä vartioveneitä tuloväylän molemmin puolin.

Saamansa tehtävänsä mukaisesti moottoritorpedovenelaivue lähti hyökkäykseen kapteeniluutnantti Jouko Pirhosen huolellisen suunnitelman mukaisesti ja tarkkoihin tiedustelutietoihin perustuen. Suomalaisosastoon kuuluivat jo vanhentuneet Thornycroft-luokan moottoritorpedoveneet Syöksy, Vinha, sota-saalistorpedovene Vihuri ja saksalainen miinavene KM-27.

Alusosasto lähestyi Lavansaarta. KM-27 vastasi Lavansaaren pohjoiskärjessä olleen vartioaseman erote-kyselyyn lähettämällä viestivilkulla vain epämääräisiä merkkejä muun alusosaston lähestyessä pienellä nopeudella kiilan muodossa harhauttaakseen vartioveneitä.

Tunkeutuminen vihollisen satamaan onnistui ja paikallistettuaan maalin moottoritorpedoveneet aloittivat torpedohyökkäyksensä ja laukaisivat torpedonsa. Krasnoje Znamja ja vartioveneet vastasivat tuleen, mutta suomalaisten vetäytyminen onnistui suurella nopeudella ja savutuksen turvin. Torpedot osuivat maaliinsa ja Lavansaaren sisääntuloväylälle magneettimiinoitteen samanaikaisesti laskenut saksalaisen rannikkomiinaveneen päällikkö kertoi nähneensä yökiikarillaan kaikki neljä räjähdystä sekä maalialuksen kaatuvan upoten.

Vasta nyt neuvostotukikohta heräsi toden teolla ja puolustajan rannikkotykistö avasi tulen, mutta suomalaiset olivat jo kaukana. Neuvostotappiot on arvioitu olleen yli 100 miestä. Operaatiosta ei tullut suomalaisille tappioita. Hyökkäyksessä hyödynnettiin tarkkoja tiedustelutietoja, pimeyttä ja harhautus sekä torpedoveneiden ja miinoittajien yhteistoimintaa.

Merivartiolaitos osana meripuolustusta talvi- ja jatkosodassa

Vuoden 1930 lopulla merivartiolaitos laati oman liikekannallepanosuunnitelmansa Ahvenanmaan vahventamiseksi. Vuotta myöhemmin silloinen meripuolustuksen päällikkö kenraalimajuri Väinö Valve laati yleissuunnitelman merivartiolaitoksen käytöstä sotatilanteessa. Suunnitelman mukaan liikekannallepanon yhteydessä merivartiolaitos lakkautettaisiin ja sen henkilöstö sekä aluscalusto siirrettäisiin joko perustettaville rannikkolohkoille tai Rannikkolaivastoon.

Suomenlahden ulkosaarilla sijaitsevat merivartioasemat lakkautettaisiin ja niiden henkilöstö siirrettäisiin Kotkan ja Viipurin lohkoihin. Laitoksen esikunnasta muodostettaisiin Ahvenanmaan lohkon esikunta. Merivartiolaitoksen tehtäviin kuului myös kauppamerenkulun turvaaminen ja merialueen yleinen vartiointi. Jälkimmäinen suunniteltiin toteutettavan nimenomaan rannikkolohkojen alaisuuteen liitetyillä merivartiolaitoksen aluksilla sekä vartioasemilla.

Jatkosodassa merivartiotoiminnan luonne säilyi talvisodan kaltaisena. Perustettuihin rannikkoprikaateihin muodostettiin merivartiolaitoksen henkilökunnasta meripoliisikomppanioita, joita johti erityinen meripoliisipäällikkötaeisellä Suomenlahdella merivartijoista koottiin myös omia taistelutoimintaan tarkoitettuja erillisyyksikköjä rannikolla tapahtuvien operaatioiden tukemiseen.

Merivoimat ja rannikkopuolustus saivat sotavuosina käyttöönsä merivartiolaitoksen miehistöä ja aluksia vahvennuksiksi. Merivartioston meripoliisit olivat osaavia ja heidän toimiva sekä tehokas organisaatio vapautti rannikkopuolustuksen resursseja taistelutoimintaan.

Merivartijat kuljettamassa joukkoja itäisellä Suomenlahdella.
Kuva: SA-kuva

Vartiomoottorivene VMV9 Ulko-Tammiossa.
Kuva: SA-Kuva

Saaristotaistelut – puolustushaarojen ja aselajien yhteisoperointia

Bengtskärin taistelu

Hankoniemi oli talvisodan jälkeen Moskovan rauhansopimuksessa sovittu vuokrattavan Neuvostoliitolle 30 vuodeksi. Alue oli neuvostojoukkojen miehittäjä ja siellä oli noin 30 000 sotilasta.

Bengtskärin majakkaan oli perustettu tulenjohtopaikka, josta suomalaiset kykenivät valvomaan Hangon länsipuolta.

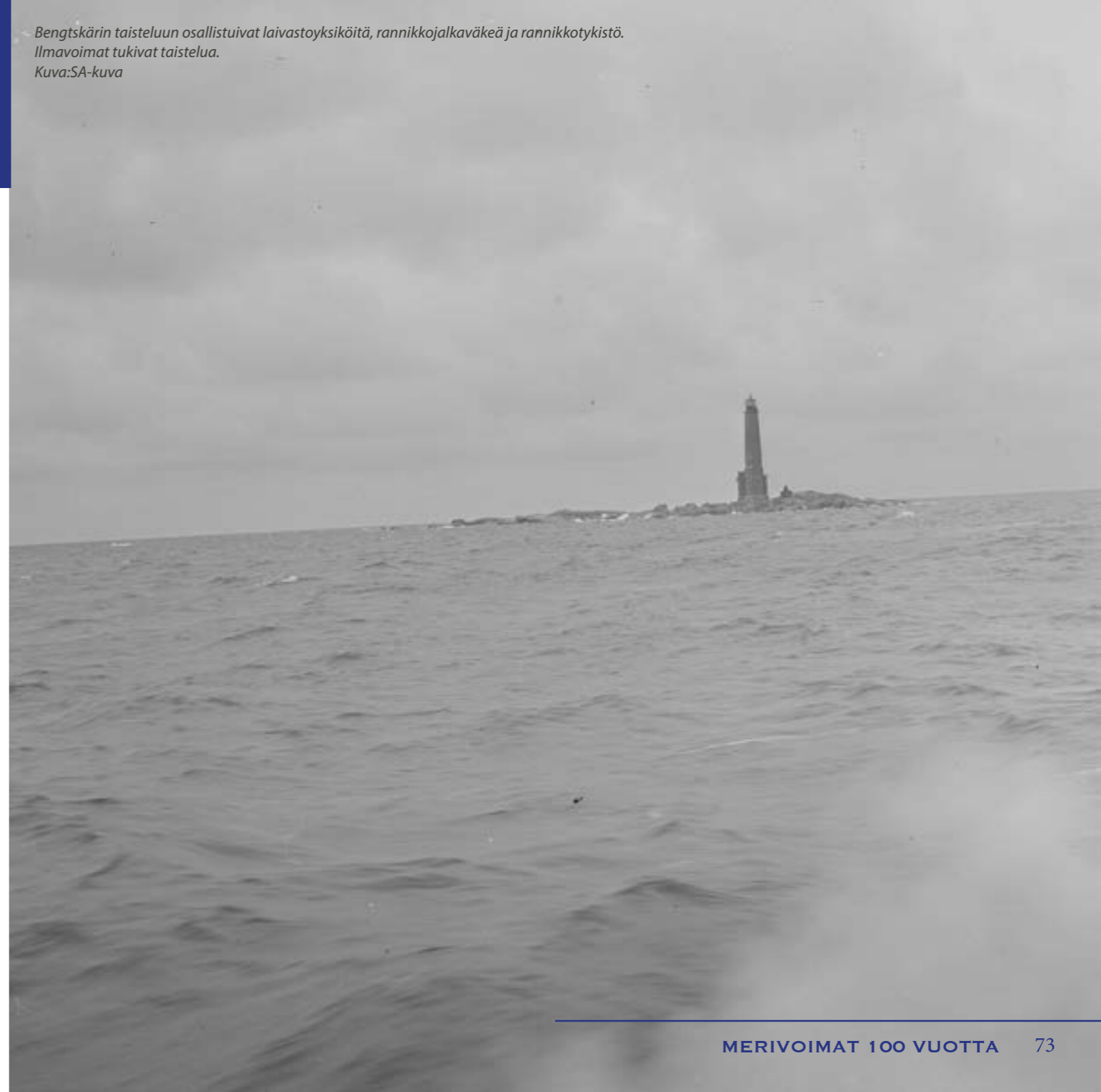
Jatkosodan vihollisuuksien alettua, yrittivät neuvostoliittolaiset vallata iskuosastolla Bengtskärin saaren 27.7.1941. Saarella oli 35 suomalaista. Venäläiset iskivät puolenyön jälkeen. Panssarilaivat, tykkiveneet Uusimaa ja Hämeenmaa sekä neljä vartiomoottoriveneitä määrättiin majakkatornissa puolustustaistelua käyneen suomalaisjoukon tueksi.

Tykkiveneiltä lähetettiin erillinen iskuosasto saarelle. Örön rannikkotykistöpatteri ja ilmavoimien hävittäjät tukivat taistelua. Saarella olleen suomalaisjoukon alivoimasta huolimatta aamuyön aikana majakkarakennuksessa ja tornissa käytyjen kiivaiden taisteluiden jälkeen saari oli puhdistettu hyökkääjistä iltaan mennessä.

Seuraavana päivänä neuvostokoneet rynnäköivät vielä saareen aiheuttaen jonkin verran miestappioita ja vaurioita rakennuksiin, mutta saari pysyi suomalaisilla. Kokonaistappiot suomalaisille olivat 43 kaatunutta ja 63 haavoittunutta. Neuvostojoukkojen tappioista ei ole tarkkoja lukuja, mutta niiden arvioidaan olleen samaa luokkaa.

Talvisodan kokemukset osoittivat, että rannikkotykistön linnakkeet tarvitsevat suojakseen jalkaväkeä. Lisäksi Hangon suoja-alue edellytti saaristotaisteluihin kykenevää rannikkojalkaväkeä.

*Bengtskärin taisteluun osallistuivat laivastoyksiköitä, rannikkojalkaväkeä ja rannikkotykistö. Ilmavoimat tukivat taistelua.
Kuva:SA-kuva*

Somerin taistelu

1942 Somerin saaresta, joka sijaitsi Ulko-Tammiosta noin 10 mpk:n etäisyydellä kaakkoon tuli merkittävä valvontapiste, josta voitiin seurata vihollisen laivaston ja ilmavoimien liikkeitä. Someri olisi neuvostojoukkojen haltuun joutuessaan muodostanut jatkuvan uhkan Viipurinlahden ja Kotkan väliselle rankikkopuolustukselle ja sitonut henkilöstöä sekä kalustoa vaativiin varmistustoimenpiteisiin.

Someri oli meri- ja ilmapuolustuksen kannalta tärkeä, mutta sitä puolusti vain 92 miehen suuruinen yksikkö. Vihollinen hyökkäsi 8.7.1942 aamuyöllä 15 lentokoneen ja 34 torpedo- ja vartiomoottoriveneen voimin Someriin. 164 miestä pääsi maihin ja sai saaren itäpään haltuunsa. Suomalaisen tueksi ehti ensimmäisenä tykkivene Uusimaa ja vartiomoottorivene 10, jotka joutuivat Somerin edustalla taisteluun neljää TK-venettä vastaan, jolloin yksi neuvostoalus upotettiin.

Apujoukkoja saapui paikalle lisää: tykkiveneet Hämeenmaa ja Turunmaa sekä vartiomoottorivene VMV17. Hämeenmaa upotti yhden TK-veneen. Myös panssarilaiva Väinämöinen määrättiin lähemmäksi Someria suojaustehtävään.

Tykkiveneet pystyivät pitämään venäläisalukset merellä, jolloin pystyttiin tuomaan saareen lisää suomalaisjoukkoja kaikkiaan 106 miestä ja kuljettamaan haavoittuneita pois. Somerin alueelle siirtyivät myös miinalaivat Ruotsinsalmi ja Riilahti, moottoritorpedoveneitä sekä joitakin saksalaisia aluksia. Ilmavoimat tuki taistelua seitsemällä pommikoneella ja kuudella hävittäjällä. Ne tuhosivat ja vaurioittivat ainakin neljää venäläisalusta ja pudottivat yhden I-153 -hävittäjän.

Linnakkeen suomalaisjoukot ryhtyivät samana päivänä vastahyökkäykseen ja saartorengas onnistuttiin murtaamaan lopullisesti 9.7.1942. Taisteluissa kaatui 17 suomalaissotilasta. Tykkivene Hämeenmaa sai osuman pommista, jossa kaatui neljä ja haavoittui yhdeksän miestä.

*Huolellisesti naamioitu suomalaisten VM-veneiden tukialus von Döbeln ja sen luona olevia vartiomoottoriveneitä Somerissa 1942.
Kuva: SA-kuva*

*Tykkivene Hämeenmaan väsynyttä miehistöä Somerin taistelun jälkeen.
Kuva: SA-kuva*

Neuvostoliiton kokonaistappioiksi arvioitiin 600 miestä. Venäläisaluksia tuhottiin 16 ja 11 vaurioitettiin. Taistelu päättyi merivoimien vuosipäivänä, joka antoi taistelulle oman merkityksensä. Taisteluun oli osallistunut lähes koko Suomen laivasto. Laivaston tuki Somerin linnakkeelle oli merkittävä.

Vihollisalusten sitominen, saarelle nousseen vihollisen tulittaminen sekä haavoittuneiden evakuointi ja täydennyskuljetukset vaikuttivat ratkaisevasti linnakkeen taistelumahdollisuuksiin.

Rannikojalkaväki jatkosodassa

Rannikojalkaväki kehittyi sodan aikana. Rannikkoiskukomppanioiden lisäksi suurempien osastojen muodostamista suunniteltiin ja rannikkoiskukomppanioista käskettiin 1941 muodostaa osastoja, joihin kuului 2-3 rannikkoiskukomppaniaa sekä kranaatinheitinjoukkue.

Osastot kuuluivat rannikkoprikaatin organisaatioon. Seuraavassa vaiheessa osastoista muodostettiin rannikkopataljoonia. Pataljoonien kokoonpano vaihteli 400–1000 miehen välillä. Yhteensä pataljoonia oli 7 kappaletta. Rannikkopataljoonat toimivat jatkosodan aikana Ahvenanmaalta Äänisjärven rannoille.

Rannikojalkaväki osallistui useisiin taisteluihin, kuten Hangon rintaman taisteluihin, Viipurinlahden saarten valtaukseseen, Suursaaren valtauksen valmisteluihin ja toteutukseen, Somerin taisteluun sekä saksalaisten suorittamaan Suursaaren valtausyritykseen.

Rannikojalkaväen taistelut osoittivat jatkosodan aikana merkittävän tarpeen puolustushaarojen yhteistoimintaan, operaatioiden johtamisen yhtenäisyyteen sekä saariston olosuhteiden erityisvaatimukset koulutuksen ja varustuksen suhteen.

Someri taisteluiden aikana
Kuva: SA-kuva

Rannikkopataljoona Vironlahdella
Kuva: SA-kuva

”Satasilmä” etuvartio asemissaan
Kuva: SA-kuva

Teikarin taistelut – rannikkojääkäreiden perinnetaistelu

Rannikkojääkäreiden perinnetaisteluiksi on nimetty Teikarin taistelut 30.6.–5.7.1944. Teikarin saarella ja Viipurinlahdella käytiin merkittäviä rannikkojalkaväen taisteluita talvisodassa sekä jatkosodan hyökkäysvaiheessa.

Neuvostoliiton kesäkuun 1944 suurhyökkäyksen aikana rannikkorintama siirtyi Viipurinlahden alueelle. Venäläisten tavoitteena oli saada suurhyökkäys uudelleen käyntiin iskemällä Viipurinlahden yli Säkkijärven alueella ja sieltä Suomalaisten pääjoukkojen selustaan.

Taistelut alkoivat Teikarinsaarella illalla 30.6.1944 merkittävällä tulivalmistelulla sekä maihinnousuhyökkäyksellä, joka torjuttiin vastahyökkäyksillä vihollisen kärsiessä merkittäviä tappioita 1.7.1944 iltaan mennessä. Seuraava venäläisten hyökkäys alkoi 4.7.1944 jälleen sekä tykistön että lentokoneilla tehdyn tulivalmistelun jälkeen.

Laivastojoukon viimeiset kiivaat taistelut merellä käytiin 4.7.1944 Teikarsaaren pyrkivien venäläisten maihinnousujoukkojen pysäyttämiseksi. Kaikki käytettävissä olevat laivastovoimat sekä neljä saksalaista tykistölauttaa määrättiin tukemaan puolustustaistelua.

Vastahyökkäysten jälkeen Teikari oli lähes kokonaan puolustajien hallussa 5.7. aamulla. Teikariin suuntautuneen maihinnousun lisäksi naapurisaarella Melansaarella käytiin 4.7. taistelu, jossa vihollinen lyötiin.

Venäläisten Teikarin kolmas maihinnousu alkoi 5. päivä heinäkuuta ja onnistui katkaisemaan saaren ja jakamaan puolustajat. Puolustajien onnistui pitää hallussaan sillanpää saaren pohjoisosassa, jonka suojassa viime hetkellä onnistuttiin evakuoimaan haavoittuneita sekä viimeiset puolustajat.

Teikarin taistelijoista 300 kaatui ja 500 haavoittui. Tappiot olivat raskaat, mutta taisteluilla kulutettiin vastustajan voimaa, niin ettei se kyennyt jatkamaan hyökkäystä Viipurinlahden pohjoispuolelle. Teikarin taisteluiden kokemukset ovat edelleen merkittäviä rannikkojääkäreiden koulutuksessa, niin johtamisen kuin taistelutekniikan osalta.

Venäjän tykistö ampuu sulikutulta Teikarsaaren rantaan.
Kuva: SA-kuva

Teikarin taistelijat lepävät taistelun jälkeen.
Kuva: SA-kuva/Esko Suomela

Sota päättyy – miinanraivaus alkaa

Miinanraivaus oli sodan jälkeen käynnistettävä nopeasti, jotta kauppamerenkulku saataisiin jälleen käyntiin. Pohjoiselle Itämerelle ja Suomenlahdelle oli laskettu toisen maailmansodan aikana yhteensä yli 60 000 merimiinaa ja raivausestettä.

Suomi oli velvoitettu Neuvostoliiton kanssa tehdyssä välirauhansopimuksessa 19.9.1944 raivaamaan meriliikenteen vaatimat meriväylät.

Merivoimien kokoonpano muutettiin rauhansopimuksen edellyttämällä tavalla vuoden loppuun mennessä. Perustettiin raivaajalaivasto, jossa puolet merivoi-

mien henkilöstöstä kuului raivaajaosastoihin, jotka oli organisoitu laivasto- ja rannikkotyöstön joukoista. Varsinainen raivaustyö alkoi keväällä 1945 itäiseltä Suomenlahdelta jäiden lähdettyä.

Ensimmäisenä oli vuorossa Koiviston ja Suursaaren alue sekä valtakunnalle tärkeä Suomenlahden rannikkoväylä. 1946 merimiinojen raivaustyöt keskittyivät keskiselle Suomenlahdelle. Porkkalan ja Naissaaren välinen sukellusveneverkko purettiin ja Porkkalan alueen 5000 miinan ja 560 raivausesteen miinasulku raivattiin.

Vuonna 1947 raivaustoiminnan painopiste oli Leningradista Pohjois-Itämerelle johtavan syväväylä sekä Helsingin, Utön ja Ahvenanmaan alueet. Materiaalinen valmius laajaan miinanraivaustyöhön ei ollut hyvä. Suurin osa aluksista oli iäkkäitä otto-aluksia ja vain yhdellä laivueella oli heräteravauskyky.

Kesällä 1945 saatiin uusia Kuha-luokan raivaajia 8 alusta ja YM-tyyppisiä raivausvenettä 11 kappaletta ja vuonna 1946 neljä Kuhaa ja viisi raivausvenettä lisää.

Raivauksessa menetettiin 11 alusta henkilötappioiden noustessa 28 kaatuneeseen ja 37 haavoittuneeseen.

Huolimatta raskaasta työstä, raivaajalaivasto suoriutui saamastaan urakasta hyvin. Sen toimesta raivattiin ja tuhottiin tai tehtiin purkamalla vaarattomaksi kaikkiaan lähes 10 000 miinaa ja raivausestettä merialueelta, joka oli noin 35 000 km²:n laajuinen. Elintärkeät meriyhteydet olivat jälleen kulkukelpoisia.

Osa miinoista raivattiin käsin purkamalla.
Kuva: SA-kuva

Miinalaiva Ruotsinsalmi miinanraivaustehtävissä Suomenlahdella. Alus jatkoi palvelustaan eri tehtävissä, kuten koululaivana aina vuoteen 1974
kuva: SA-kuva

Tykkivene Uusimaa laskemassa miinanraivauskalustoa Suursaaren vesillä kesällä 1945.
Kuva: Forum Marinum

Torpedot

Torpedoaseeseen kohdistui itsenäisyytemme alkutaipaleella suurta mielenkiintoa aseiden osoitettua tehokkuutensa ensimmäisessä maailmansodassa erityisesti hyökkäyksellisenä aseena. Miinojen ja laivatykistön tavoin merivoimien torpedoase perustui 1930-luvun alkuun saakka Suomeen jääneistä venäläisistä torpedoista ja torpedoveneistä. Myös Suomeen 1920-luvulla hankittujen moottoritorpedoveneiden aseistuksena käytettiin venäläistä alkuperää olevaa 45 cm T/12 torpedoa, joka oli merivoimien päätorpedokalusto ennen toista maailmansotaa.

Merivoimien ensimmäiset torpedohankinnat 1930-luvulla liittyivät kiinteästi laivastolain myötä rakennettujen sukellusveneidä aseistamiseen. Merivoimat tilasi sen aikaisia huipputeknologisia 53,3 cm (21") Whiteheadin torpedoita sekä Italiasta (T/30) sekä Englannista (T/33), mutta vielä ennen talvisotaa lisäksi myös 45 cm torpedoita (T/39) samalta valmistajalta Englannista.

Talvisodan aikana torpedoita hankittiin lisää Italiasta ja Englannista. Jatkosodassa torpedot hankittiin Saksasta. Kotimaista höyrytorpedoa yritettiin myös kehittää 1940-luvulla, mutta hanke kaatui vuosikymmenen lopulla valmistusteknisiin haasteisiin. Pariisin rauhansopimus vuodelta 1947 kielsi moottoritorpedoveneet, mutta ei sota-aluksilla olevaa tavanomaista torpedokalustoa. Merivoimille jäi

*Sukellusvene ottaa torpedoja 1942.
Kuva: SA-kuva*

sodan jäljiltä 12 erilaista torpedomallia, joiden yhteenlaskettu lukumäärä oli noin 200 kappaletta.

1950-luvulla tämän kalusto ylläpito koettiin tärkeäksi, sillä torpedot olivat yhtäältä edelleen merivoimien hyökkäyksellisin meritaisteluväline ja toisaalta niukat määrärahat eivät mahdollistaneet uushankintoja. Vasta 1960-luvulla saatiin hankittua Englannista uusia, mutta ei kuitenkaan erityisen hyväksi osoittautuneita torpedoja (T/51).

Kaikki merivoimien käytössä olleet torpedot aina 1960-luvulle asti olivat olleet kylmiä tai kuumia (höyry) paineilmtorpedoja. Tällöin merivoimissa alettiin kehittää kotimaista sähkötorpedoa, jonka rungoksi valittiin italialaisvalmisteinen T/40 torpedo.

Tarkoituksena oli poistaa höyrytorpedojen käytössä havaitut heikkoudet, kuten näkyvä kuplavana ja kyvyttömyys vaikuttaa torpedon rataa sen laukaisun jälkeen. Edistyksellisestä paristosta ja sähkömoottorista huolimatta torpedosta, ja erityisesti sen ohjautuksesta ei saatu vuosien saatossa kuitenkaan luotettavasti toimivaa kokonaisuutta ja hanke keskeytettiin 1980-luvun vaihteessa.

Tämän jälkeen merivoimien torpedoaseen kehitys ja käytön harjoittelu ovat käytännössä olleet pysähdyksissä viime hetkiin saakka. Tänä päivänä meripuolustuksen kehittämisohjelmaan sisältyy kevyen torpedon hankinta.

*Moottoritorpedovene Vinha ottaa torpedoja emälaivasta 1942.
Kuva: SA-kuva*

Merivoimien Mannerheim-ristin ritarit

Ritari #104 Komentajakapteeni Jouko Olavi Kaarlo Arho

"Komentajakapteeni Arho on miinalaivan ja -laivueen päällikkönä erikoisesti kunnostautunut monissa vaarallisissa ja taitoa kysyvissä miinoitus-, miinanraivaus- sekä ensiarvoisen tärkeissä ja rohkeissa saattoraivaustehtävissä."

Ritari #105 Kapteeniluutnantti Osmo Kullervo Kivilinna

"Kapteeniluutnantti Kivilinna on osoittanut esimerkillistä rohkeutta ja uupumatonta intoa sekä neuvokkuutta toimiesaan miinanlaskijan päällikkönä. Miinoitus, miinanraivaus ja saattopalvelu ovat olleet hänen erikoisalojaan."

Ritari #108 Sotilasmestari Toimi Ovaskainen

"Sotilasmestari Ovaskainen on toiminut kuluvan sodan aikana erittäin ansiokkaasti ja taitavasti moottoritorpedoveneen päällikkönä. Pienellä veneellään on hän osallistunut yli 60:een suurta rohkeutta ja sitkeyttä vaativaan hyökkäys-, tiedustelu-, miinoitus- ja varmistusmatkaan vihollisen toiminta-alueille, rannikolle, satamiin ja tukikohtiin."

Ritari #111 Kapteeniluutnantti Jouko Kalevi Esaias Pirhonen

"Kapteeniluutnantti Pirhonen on kuluvan sodan aikana osoittanut mallikelpoista neuvokkuutta, esimerkillistä rohkeutta sekä uupumatonta intoa ja hyökkäyshenkeä toimiessaan ensin moottoritorpedoveneen päällikkönä, sittemmin ryhmän ja laivueen päällikkönä. Hän on päättäväisesti ja häikäilemättömästi johtanut kuusikymmentäkolme vihollisen toiminta-alueille ja tukikohtiin tehtyä vaarallista hyökkäys-, miinoitus-, tiedustelu- ja varmistusmatkaa, upottaen ja vaurioittaen vihollisen aluksia."

Jouko Arho

Osmo Kivilinna

Toimi Ovaskainen

Jouko Pirhonen

Ritari #152 Everstiluutnantti Martti Juho Miettinen

"Everstiluutnantti Miettinen toimi sodan alussa erittäin hyvällä menestyksellä rannikkopataljoonan komentajana vallaten Virolahden saaret mm. Pukkion linnakkeen, Satamaniemen, Ristiniemen sekä osan Viipurinlahden saaria mm. ylläköllä Teikarsaaren. Myöhemmin osallistui hän ansiokkaasti Suursaaren valtausoperation valmisteluihin. Itse valtauksessa komensi everstiluutnantti Miettinen sitä hyökkäysostoa, joka saaren itäpuolelta suoritti sisäänmurron saareen."

Ritari #181 Alikersantti Viljo Ilmari Vyyryläinen

"Korpraali Vyyryläinen otti osaa kaikkiin taisteluihin aina Inosta Teikariin. Teikarsaaren toisen taistelun alkuvaiheissa 4.7.44 otti korpraali Vyyryläinen kahden joukkueen johtajan haavoituttua oma-aloitteisesti johtoonsa molemmat joukkueet ryhtyen heti suorittamaan vastaiskua innostaen väsyneitä miehiään omalla esimerkillään. Tällä toiminnallaan hän erinomaisen tehokkaasti vaikutti vihollisen työntämiseen mereen ja lopulliseen tuhoamiseen."

Ritari #189 Kapteeniluutnantti Kaarlo Viljam Kajatsalo (ent. Salo)

"Kapteeniluutnantti Salo on toiminut kuluvan sodan aikana erittäin ansiokkaasti ja taitavasti ensin moottoritorpedoveneen, myöhemmin laivueen päällikkönä. Hän on osallistunut tähän mennessä yli puoleensataan vaaralliseen, sitkeyttä ja kylmäverisyyttä vaativaan tiedustelu-, miinoitus- ja partiomatkaan, jotka ovat kohdistuneet vihollisen satamiin, rannikoille ja tukikohtiin."

Kuvat: SA-kuva

Martti Miettinen

Viljo Vyyryläinen

Kaarlo Kajatsalo

3. Meripuolustuksen jälleenrakentaminen

Sotien jälkeen puolustusvoimien toiminta sitoivat rauhansopimuksen ehdot. Miinanraivaus kulutti merivoimien voimavaroja ja aina 1950-luvun alkuun saakka elettiin hiljaiseloa. Kylmän sodan aikana maihinnousun uhka korostui ja sen yhtenä seurauksena rannikkotykiistö siirrettiin maavoimiin 1952. Linnakkeet olivat korkeassa valmiudessa ja laivastojoukkojen kehitystä alkoi uudestaan 1950-luvun puolesta välistä.

Meripuolustus sotien jälkeen

Sotien jälkeen yksi merkittävimmistä kysymyksistä oli meripuolustuksen järjestäminen. Valvontakomissio oli vaatinut rannikotykkiä rajoittamasta 140 kappaleeseen, kaikkien yli 120 millimetrin tykkien poistamista rannikolinnakkeilta ja sukellusveneiden riisumista aseista.

Puolustusvoimien toimintaa ja kehittämistä merkittävimmin rajoittava tekijä oli lopulta Pariisin rauhansopimus helmikuulta 1947. Se määräsi muun muassa laivaston kokonaispouman rajoitettavaksi 10 000 tonniin. Lisäksi kiellettiin monia asetyyppejä, kuten torpedoveneet. Myös Ahvenanmaan asema jäi epäselväksi.

Miinanraivaustyö kulutti merivoimien voimavaroja. Panssarilaiva Väinämöisen luovutettiin valvontakomisiolle rauhan ehtojen mukaisesti, tukikohta-alueiden

supistamiset ja koululaiva Suomen Joutsenen muuttaminen merimieskouluksi olivat tekijöitä, jotka enteivät jopa ikääntyvän laivaston lakkauttamista.

Tilanne muuttui, kun laki puolustusministeriön ja puolustuslaitoksen viroista ja toimista hyväksyttiin ja siihen liittyvät asetukset annettiin vuonna 1952. Merivoimista, johon kuului kaksi lippuetta ja kaksi laivastoasemaa, tuli yksi Suomen kolmesta puolustushaarasta. Samalla rannikotykistö siirrettiin maavoimiin.

Porkkalan palautuksen myötä vuonna 1956 aluevesien laajennus vaati uutta aluskalustoa. Rannikotykistön rajoitukset valvontakomission ajalta menettivät merkityksensä ja linnakkeita voitiin alkaa varustaa taas raskaalla ja järeällä tykkikalustolla. Helsingin laivastoasema siirrettiin Katajanokalta Upinniemeen 1959.

Järeän 12-tuuman tykin siirto ja asennus Kuivasaareen.
Kuva: Sotamuseo

Rajapaalujen poisto Porkkalassa.
Kuva: SA-kuva

Neuvostoliitossa rakennetut ja peruskorjatut saattajat Uusimaa ja Hämeenmaa hankittiin Suomeen 1964. Alukset olivat merikelpoisia ja mahdollistivat laivaston tykistöaseen ja taisteluosastotaktiikan kehittämisen.
Kuva: Forum Marinum

Uutta aluskalustoa

Laivaston uusintaan osoitetuilla varoilla tilattiin kotimaasta miinalaiva Keihässalmi korvaamaan sodassa menetetty miinalaiva Riilahti. Englannista puolestaan ostettiin vuonna 1957 kaksi uutta alumiinirunkoista Dark-luokan moottoritorpedovenettä, jotka Suomessa operoivat Vasama 1- ja Vasama 2 -nimisinä moottoritykkiveneinä. Vuoden 1955 perushankintaohjelman turvin hankittiin vuosikymmenen lopulla kotimaasta vielä R-luokan raivaajat Rihtniemi ja Rymättylä.

Miinanraivauskyvyn turvaamiseksi rakennettiin vuoteen 1960 mennessä kolme uutta R-luokan raivaajaa: Ruissalo, Raisio ja Röyttä, jotka kahdesta edeltäjästään poiketen soveltuivat paremmin myös vartiovenetehtäviin.

Iso-Britanniasta 1961 hankittu käytetty fregatti nimettiin koululaiva Matti Kurjeksi. Aluksen hankinta ja Nuoli-luokan moottoritykkivenealueen valmistuminen 1962 nostivat sodan jälkeen laivaston suorituskykyä huomattavasti. Lisäksi Neuvostoliitosta ostettiin 1964 merivoimille kaksi Riga-luokan saattajaa Uusimaa ja Hämeenmaa. Hankintaan sisältyi myös ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita siinä määrin, että materiaalitilanne alkoi parantua.

Vasta 60-luvun puolivälissä olosuhteet Suomessa ja kansainvälisesti olivat muodostuneet suosiollisemmiksi maanpuolustuksen kehittämiseksi. Riittävän suorituskykyinen laivasto nähtiin välttämättömäksi maan puolueettomuuden ja Ahvenanmaan demilitarisoidun aseman turvaamiseksi ja kauppamerenkulun suojaamiseksi kriisitilanteissa.

Linnakkeet korkeassa valmiudessa

Rannikkotykistön asema herätti laajaa keskustelua. Vuosina 1945–49 toiminut puolustusrevisiokomitea esitti vuonna 1949, että rannikkotykistön tuli kuulua merivoimiin. Revisio esitti myös välirauhansopimuksen velvoittamana evakuoitujen tykkikaluston palauttamista linnakkeille. Pääesikunta puolestaan esitti rannikkotykistön liittämistä maavoimiin vedoten sotakokemuksiin ja vasta muodostettuun aluejärjestelmään. Rannikkotykistön joukot olivat sota-aikana olleet useimmiten alistettuna maavoimien johtoportaille, jonka katsottiin olevan etu maihinnousun torjunnassa.

Pääesikunta tosin tunnisti riskin, että rannikkotykistön ja laivaston yhteistoiminta kärsisi rannikkotykistön liittamisestä maavoimiin. Puolustus uudistus oli puolustusministeriön käsittelyssä vuosina 1951–52 ja siinä kuitenkin päätettiin rannikkotykistön liittamisestä maavoimiin ja moottoroidun rannikkopatteriston perustamisesta. Huolimatta liitoksesta maavoimiin, rannikkotykistön kantahenkilökunta ja reserviupseerit koulutettiin Merisotakoulussa vuoteen 1963 saakka.

Välirauhansopimuksen nojalla keskusvarikoihin evakuoitua tykkikalustoa ryhdyttiin palauttamaan linnakkeille 60-luvulla. Itäisellä Suomenlahdella tykkistön uudelleenryhmittämistä hidasti ja häytti yleisen resurssipulan lisäksi ulkopoliittinen varovaisuus.

Linnakkeiden rannikkotykistöpatereiden valmiutta ylläpidettiin kaikkina vuorokauden aikoina. Tulenjohtajan apuna pimeäammunnoissa oli käytössä myös raskaita valonheittäjiä, joilla maali valaistiin ja tuli saatiin kohdalleen. Valonheittimen ohjaus vaati paljon harjoittelua maalin löytämiseksi ja seuraamiseksi.

Kuva: Puolustusvoimat/Vesa Tuominen

152/45-C tykkiasema Bolaxissa ennen modernisointia.
Kuva: SA-Kuva

Tasavallan presidentti Urho Kekkonen tutustuu Gyltön linnakeeseen. 152 Tampella muodosti rannikkotykkistön raskaiden pattereiden rannikkotykkistön.
Kuva: Puolustusvoimat/Sotamuseo

Rannikkotykistön kalustoa ei haluttu viedä aivan itärajan tuntumaan. Myös Pohjanlahden rannikkopuolustusta suunniteltiin. Uudelleen ryhmityksessä koko rannikkopuolustuksen filosofia uudistui. Aikaisemmin saariston ulkoreunaa seurannut linnoitusten ketju sai syvyyttä ja selkeitä painopisteitä.

Rannikkotykistön sodan jälkeinen tykkikaluston modernisointi aloitettiin 152/45-C-pattereiden kalustosta. Tykit putkitettiin uudelleen kotimaisilla Tampellan putkilla ja varustettiin suuhidastimella. Näillä uudistuksilla ja uudella ampumatarvikkeella tykin kantama kasvoi 18 kilometristä 25 kilometriin.

Aseen ja tykkimiehistön suojaa parannettiin varustamalla tykkiasemat kupukilvin. Kilpi antoi välttävän sirpalesuojan ja mahdollisti tykkiaseman ylipaineistamisen ja se suojaasi säteilypölyltä, taistelukaasuilta ja polttotaisteluaineilta. Tutkan käyttöönotto merivalvonnassa vuonna 1952 merkitsi kokonaan uutta suorituskykyä niin pimeätoiminnassa, tarkkuudessa kuin ennakkovaroitustenkin suhteen.

Rannikkotykistö liitettiin tykistön tarkastajan aselaji-johtoon vuonna 1960. Rannikkotykistön sodan ajan joukkokokoonpanot tarkastettiin ja niiden uudet harjoitusvahvuudet otettiin koulutus käyttöön vuonna 1963. Kiinteä rannikkotykistö organisoitiin rannikkotykistöpatteristoiksi.

Tyypillinen rannikkopatteristo käsitti esikunnan, esikuntapatterin, huoltopatterin, tulenjohtopatterin sekä järeitä, raskaita ja kevyitä tykistöpattereita. Suurin varsinainen rauhan ajan organisaation muutos oli Vaasan rannikkopatteriston siirto nimikkokaupunkiinsa vuonna 1964.

Vuosikymmenen lopussa laajamittaisen sodankäynnin uhkamallin tilalle nousi kaappaushyökkäyksen uhkamalli, jota Tšekkoslovakian kriisin jälkeen alettiin kutsua neutraalimmin yllätyshyökkäykseksi. Jo ennen varsinaista Tšekkoslovakian miehitystä puolustusvoimissa valmistauduttiin kaappaushyökkäyksen torjuntaan.

Uhkamalliin varautumiseen kuului rannikkopuolustuksessa satamien sulkeminen, aluevarastojen rakentaminen varuskuntien yhteyteen ja korkea valmius. Rannikkolinnakkeet olivat jatkuvasti miehitettyjä ja niillä oli lähes välitön tulenavausvalmius. Tärkeimmillä linnakkeilla toimiva kantahenkilökunta ja varusmiehet muodostivat kantajoukon, jota tarpeen vaatiessa olisi täydennetty reserviläisillä. Puolustusvoimain komentajan hyväksytyä rannikkopuolustuksen kehittämisen suuntalinjat painopiste kaluston kehittämisessä siirtyi uudishankintoihin.

Hankinnoissa keskityttiin tornitykkipattereiden, ohjusten ja keskiökaluston hankintaan. Myös digitaalinen ammunnan laskenta otti ensi askeleitaan. Kevyiden pattereiden pääkalustona olivat 76 mm:n ilmatorjuntatykit, joiden taistelunkestävyys ja tulen teho olivat heikot.

Kokeilutoiminnan jälkeen ratkaisuksi löytyi panssarivaunun tykkitorni. Moottoroidun rannikkotykistön kalustoa uusittiin hankkimalla sille kotimaista 122 K 60 tykkikalustoa ja telavetäjiä. Kokonaan uutena asejärjestelmänä rannikkotykistölle tulivat ranskalaiset SS-11 väylätorjuntaohjukset.

Kiinteän rannikkotykistön haavoittuvuus erityisesti ilmasta muodostuvaa uhkaa vastaan tunnistettiin jo 1960-luvulla. Linnakkeiden kantalinnoittamista, naamiointia ja ilmapuolustuskykyä lisättiin. Uudet kanta-

linnoitteet, kuten Gyltön kokonaisuudessaan kallioon louhitut ylipaineistetut tilat ja vaikeasti ympäristöstään erottuvat maanpäälliset rakenteet, edustivat modernia linnoitustekniikkaa.

Kaluston osalta 1960-luvun lopulla käynnistynyt kevyen tykkikaluston uusiminen jatkui. Lisäksi ilma-atorjunnalta vapautui rannikkotykistön käyttöön 88 ITK kalustoa varusteineen. Rannikkotykistön yhteysaluk-sien uusiminen aloitettiin.

Rannikkojääkäripataljoonan koulutustehtävä 1960-luvulla oli selkeä. Se koulutti reserviä sodan ajan rannikkojääkäripataljooniin. Myöhemmässä vaiheessa rannikkojääkäreitä voitaisiin sijoittaa torjuntapataljooniin.

100 mm tornikanuuna oli merkittävä keksintö rannikkotykistössä. Ase oli tarkka, helppo kouluttaa varusmiehille ja reserviläisille. Tykki vastasi hyvin aikakauden uhkakuviin ja tulenkäyttöön satamiin johtavilla väylillä. Tykkiä modernisoitiin elinkaarensa aikana muutamia kertoja. Siihen asennettiin muun muassa tykkilaskimet, lämpösuojat, lämpökamerat ja etäisyysmittarit.
Kuva: Puolustusvoimat

Rannikojalkaväki sotien jälkeen

Huolimatta rannikojalkaväen merkittävästä osuudesta jatkosodan eri vaiheissa, jäi koulutushaaran asema vähäiseksi välittömästi sodan jälkeen. Vuonna 1952 hyväksyttiin Rannikkopataljoonan kokoonpano voimaan kokeiluluontoisena. Pataljoona kuului Rannikkotykistörykmentti I:een. Pataljoonan pääsijoituspaikaksi tuli Miessaari Espoon saaristossa ja osia pataljoonasta oli sijoitettuna Suomenlinnaan.

Pataljoonan toimintaa kehitettiin, jotta se kykeni mairinnousujen suorittamiseen tilapäisillä kuljetusvälineillä. Rannikkopataljoonan varusmiehille oli annettava ”rannikkoiskujoukkokoulutus” niin täydellisenä, että koulutuksen saaneet joukot pystyvät täyttämään

kaikissa olosuhteissa rannikko- ja saaristo-olosuhteissa taisteluissa esiintyvät erikoistehtävät.

Rannikkopataljoonan koulutuksen hyvät tulokset antoivat perusteita itsenäisen Rannikkojääkäripataljoonan perustamiselle. Pataljoona siirrettiin Miessaaresta Porkkalan varuskuntaan 1960.

Rannikkojääkäripataljoonan varusmiehet olivat lähtökohdiltaan samanlaisia asevelvollisia kuin muissa joukko-osastoissa, mutta koulutuksessa he joutuivat kovemmalle kuin monessa muussa paikassa. Samassa koulutusajassa oli heille koulutettava sekä jääkärin, että rannikkojääkäarin taidot.

Uisko-luokan veneiden kehittäminen alkoi 1950-luvulla. Venekalusto soveltui hyvin Suomen olosuhteisiin ja mahdollisti henkilöstön ja kaluston kuljetuksen.
Kuva: Sotamuseo

Rannikkopataljoonan komentajana toimi koko sen olemassaoloajan everstiluutnantti Toivo Knuuttila. Hän oli tehtävään erittäin sopiva, sillä hän oli toiminut jatkosodan aikana rannikkoiskukomppanian päällikkönä ja rannikkopataljoonan komentajana erilaisissa olosuhteissa.
Kuva: SA-kuva

Meripuolustuksen kehittäjä ja laivastotaktiikan vakiinnuttaja vara-amiraali Jouko Pirhonen

Sotien aikana Jouko Pirhonen palveli eri tehtävissä muun muassa aluksen päällikkönä, komppanian päällikkönä, sekä moottoritorpedoveneryhmän ja -laivueen päällikkönä. Erytisesti hänet muistetaan moottoritorpedovenetoiminnan kehittäjänä ja hänen johdolla toteutetusta menestyksellisestä moottoritorpedoveneiden hyökkäyksestä Lavansaareen.

Merivoimien komentajana toimiessaan amiraali Pirhonen vaikutti keskeisesti laivaston aluskaluston uudistamiseksi sotien jälkeisestä alhostaan sekä merivoimien luotsaamiseksi ohjusaikakauteen; eräänä ensimmäisistä merivoimista maailmassa.

Vielä nykyäänkin hänen diplomityössään esittämät ajatukset ovat merivoimien taktiikan kulmakiviä, kuten saariston hyödyntäminen omien operaatioiden tukialueena, oman toimintavapauden turvaaminen, voimien ja vaikutuksen keskittäminen, laivasto- ja rannikkojoukkojen liikkuvuuden lisääminen, tiedustelun tärkeys, yhteisoperointi muiden puolustushaarojen ja aselajien kanssa sekä vastustajan suorituskyvyn tuntemukseen perustuvan oman taktiikan kehittäminen. Hänen diplomityönsä motoksi voidaan hyvin nostaa sanonta, joka hyvin kuvaa hänen sotakokemuksiin perustuvaa ajatustapaansa: *"taktiikka maaston mukaan, väline olosuhteita varten."*

Vara-amiraali Pirhonen tunnettiin tiukkana, asiallisena ja tuloksellisena, mutta myös käytännönläheisenä johtajana, joka aina huomioi alaisensa, niin sodan kuin rauhan aikana.

Vara-amiraali Jouko Pirhonen oli Mannerheim-ristin ritari nro 111 ja toimi merivoimien komentajana vuosina 1966–1974.

Kuvat: Forum Marinum

Sissisodankäyntiä saaristossa

Suomessa sissitoiminta ja sissisodankäynnin menetelmät ovat osa sotataitoa. Viime sotien kokemukset osoittivat myös saaristo- ja rannikko-olosuhteisiin erikoistuneiden taistelijoiden tarpeen. Idea saaristosissitoiminnasta ei ollut mitenkään uusi, sillä viivytyt ja sissitoiminta saaristossa olivat olleet esimerkiksi Rannikkojääkäripataljoonan koulutusaiheissa sekä taktiikassa jo 1950-luvun puolivälissä ja 1960-luvun alkupuolella.

*Rannikkojääkärien toiminta edellyttää kykyä siirtää komppaniakokonaisuuksia nopeasti saariston suojassa rantautumisalueelle.
Kuva: SA-kuva*

Siirtyminen alueelliseen puolustusjärjestelmään näkyi Rannikkojääkäripataljoonassa sissikoulutuksen selvänä lisäyksenä. Myös Rajavartiolaitoksen merivartiostoissa oli kokeiltu ja tutkittu sissitoimintaa saaristossa. Erityisen tärkeää oli rajavartiolaitoksen osallistuminen sissitaktiikan kehittämiseen, sillä siellä nähtiin myös merivartiotoiminnan mahdollisuudet liittyä sissitoimintaan.

Saaristosissitoiminnasta ja saaristosissien koulutuksesta annettiinkin vuoden 1965 lopulla Rajavartiolaitoksessa pysyvää määrää, jonka tarkoituksena oli

perehdyttää merivartiostojen henkilöstöä sissi-, tiedustelu- ja valvontatehtäviin vihollisen miehittämällä saaristo- ja rannikkoalueilla.

Vuosina 1961–1963 työskennelleen sissitoimikunnan hyvät kokemukset ja tarve tutkia tarkemmin sissitoimintaa saaristossa ja rannikkoalueilla saivat aikaan sen, että kesällä 1968 Pääesikunnan päällikön käskyllä perustettiin erityinen toimikunta nimeltään ”Saaristosissitoimintaa tutkiva työryhmä”.

Ylijohdon käyttöön koulutettuja sissipataljoonia ei ollut tarkoitettu paikallisjoukoiksi tai sissitoimintaan saaristossa ja rannikoilla, vaan toisen kiireellisyysluokan joukoiksi liikekannallepanossa. Perustetun työryhmän tehtäväksi annettiin tutkia ja selvittää saaristossa suoritettavan sissitoiminnan mahdollisuudet osana alueellista taistelua, organisointi eli toiminta-alueet, joukot ja niiden kokoonpano, johtaminen ja välineet sekä tarvittavat valmistelut ja koulutuskeskymykset.

Saaristosissitoimintaa tutkinut työryhmä sai työnsä päätökseen toukokuussa 1969 ja perusteli sissitoiminnan käyttömahdollisuuksia loppuraportissaan suomalaisen sotataidon ja vallitsevan sodankuvan näkökulmista. Sissitoiminnan tärkeimmiksi päämääriksi nähtiin vihollistietojen hankkiminen eli tiedustelu ja ”sissikauhun herättäminen ja kaikinainen vihollistoiminnan häiritseminen”, vihollisvoimien sitominen ja tappioiden tuottaminen.

*Talvikoulutuksen yksi keskeinen tavoite on toimia jääolosuhteissa. Sissit harjoittelavat väylän ylittämistä railosillalla.
Kuva: SA-kuva*

*Uisko-luokan veneitä on käytetty 1950-luvulta alkaen. Veneillä on pystytty siirtämään noin puoli joukkuetta kerrallaan ja erilaista materiaalia. Veneitä on aseistettu tarjolla olevan asekaluston mukaisesti.
Kuva: SA-kuva*

Parlamentaaristen puolustuskomiteoiden aikakaudelta 90-luvulle

Merivoimat siirtyi 1970-luvun alkaessa ohjusten aikakauteen. 1960-luvun lopussa aloitettiin rannikkotykistön ohjuspattereiden koetoiminta sekä ohjushenkilöstön kouluttamiseksi ja ohjuskoetoimintaa varten rakennettiin 1970 ohjuslautta Isku.

Ensimmäinen varsinainen neljän aluksen ohjusvenelaivue hankittiin Neuvostoliitosta vuosina 1974–1975. Nämä Osa II -luokan veneet nimettiin Suomessa ohjusveneiksi Tuima, Tuisku, Tuuli ja Tyrsky. Alukset varustettiin neljällä SS-N-2 Styx eli MTO-66 -meritorjuntaohjuksella. Perinteisiin tykistöaluksiin verrattuna ohjusveneet kohottivat merivoimien kaukotorjunta- ja iskukykyä merkittävästi. Samalla laivastotaktiikan kehittäminen vauhdittui.

Herätemiinateknologian kehittyessä merivoimille hankittiin kotimaassa rakennettuja lujitemuovirunkoisia heräteraivaajia. Kuha-luokaksi nimetty kuuden heräteraivaajan sarja otettiin käyttöön vuosina 1974–1975.

R-luokan veneet peruskorjattiin vuosina 1976–1981, jolloin niiden raivaajakäytöstä luovuttiin ja kaikki viisi alusta varustettiin sukellusveneorjuntavarustuksella vartiovenetehtäviä silmällä pitäen.

Samaan aikaan peruskorjattiin kuusi parhaimmassa kunnossa ollutta Nuoli-luokan moottoritykkivenettä (Nuoli 5, Nuoli 8 ja Nuoli 10-13), joista viimeiset jatkoivat palveluksessa aina 1990-luvun alkupuolelle asti.

Tuima-luokan ohjusveneet siirsivät laivaston ohjusaikakaudelle. Alusluokan myötä ohjustaktiikka alkoi kehittyä. Kuva: Puolustusvoimat

1970-luvun päättyessä käytöstä poistuvien moottoritykkiveneiden sekä Neuvostoliitosta hankittujen saattajien korvaamiseksi uusi iskukykyinen alusluokka oli tullut ajankohtaiseksi. Syntyi Vartiovene 80 -nimellä kulkenut hanke, jonka hankintasopimus kotimaisen telakan kanssa allekirjoitettiin vuonna 1978.

Hankkeen myötä merivoimille rakennettiin Tuima-luokan rinnalle 1980-luvun alkupuoliskolla myöhemmin Helsinki-luokaksi nimetty ohjusveneluokka. Alusluokka edusti aikansa huippua monipuolisten ja nykyaikaisten ase- ja johtamisjärjestelmiensä sekä taistelunkestävyytensä osalta. Alusluokalle hankitun ruotsalaisen RBS-15 meritorjuntaohjusjärjestelmä eli MTO-85 mahdollisti merkittävästi suuremman tulen ulottuvuuden ja aiempaa joustavamman taktiikan kehittämisen.

Rannikon puolustuksessa eri uhkamalleihin valmistautttiin merivalvontakyvyllä, merialueen loukkausten torjuntakyvyllä ja varautumalla satamien sulkemiseen. Keskeistä oli ennaltaehkäisevän kynnyksenmuodostaminen korkealla valmiudella sekä alueiden ja maastonkohtien pitäminen omassa hallussa.

Ensimmäisessä parlamentaarisen komitean mietinnössä esitettiin rannikkotykistölle suorituskykyvaatimuksena aukoton tutkamerivalvonta Pohjois-Itämeren ja Suomenlahden rannikkoalueilla. Vedenalainen valvonta edellytettiin järjestettäväksi tärkeimpien väylien alueelle.

Hyökkäystä torjuttaessa oli merivoimien ja rannikkotykistön taistelulla kyettävä rajoittamaan ja hidastamaan hyökkääjän toimintaa sekä tuottamaan sille tappioita

Ohjusvene Oulu meritorjuntaohjus (MTO-85) ammunnessa. Kuva: Forum Marinum

edellytysten luomiseksi maalla tapahtuvalle torjunnalle. Komitea suositti vanhentuneen merivalvontatutka- kaluston uusimista, vedenalaisen valvonnan tehostamista sekä viesti- ja mittauskaluston täydentämistä.

Rannikkotyökistön kalustollinen kehittyminen jatkui parlamentaaristen puolustuskomiteoiden mietintö- jen viitoittamalla tiellä. Talvista yhteysalusliikennettä paransi vuonna 1980 käyttöön saadut kolme Valas- luokan alusta. Samalla uusittiin ohjus-, mittaus-, valvonta-, tulenjohto- ja laskinkalustoa sekä luotiin vedenalainen valvontajärjestelmä. Kehittyvä tekniikka mahdollisti siirtymisen tutka- ja lasermittaukseen sekä ammunnan tietoteknisen laskennan.

Rannikkotyökistön digitaalinen ammunnanlaskenta. 1970-luvulla kehitetty ammunnanlaskenta oli ensimmäinen iso askel rannikkotyökistön teknillisessä kehityksessä. Ammunnan laskenta siirtyi vähitellen manuaalisesta keskiölaskennasta digitaaliseen aikaan. Kuva: Puolustusvoimat/ Antti Koskinen

Rannikkotyökistön ammunnan ja valvonnan automaattinen laskin (RAVAL) oli seuraava rannikkotyökistön kehitysaskel RADAL-laitteistosta 1980-luvun alussa. Järjestelmä yhdisti tutkavalvonnan tilannekuvan, aistimerivalvonnan ja ammunnan laskennan.

Kuva: Puolustusvoimat

Patterilaskin oli digitaalinen laskin, jonka kautta siirryttiin 1990-luvun loppupuolella uuteen aikakauteen RAVAL-laitteiden jäädessä enemmän merivalvontaan. Patterilaskimen avulla tulenjohtajan mittausarviot ja ammunnan valmistelu yhdistyi ampuville yksiköille ampuma-arvoiksi. Laskin kykeni useamman yksikön ammunnan valmisteluun ja se on yhä vieläkin käytössä rannikopattereiden tulitoiminnassa. 130TK tykkien omat tykkikohtaiset laskimet täydentävät vielä tulenkäytön kykyä.

Kuva: Puolustusvoimat/ Matti Kaltokari

Jäissäkulkukykyiset Valas-luokan yhteysalukset saatiin käyttöön 1980. Kuva: Puolustusvoimat

Ohjuskausi rannikkotykistössä alkoi keväällä 1964, jolloin tehtiin päätös SS-11 johdinohjusten hankkimisesta Ranskasta. SS-11, suomalaisittain rannikko-ohjus 63 (RO-63), oli ranskalaisen Nord-Aviationin alun perin panssarintorjuntaan suunnittelema johdinohjus. Hankittu ohjus oli varustettu merimaalikärjellä, joka läpäisi noin 400 mm panssarin. Ampumaetäisyys oli noin 3,5 kilometriä. Ohjuksen teho vastasi 120–130 millin tykistökranaattia.
Kuvat: Puolustusvoimat

Suomelle tarjoutui 1965 mahdollisuus ostaa meritorjuntaohjuksia ja niiden huoltoon tarvittavat laitteet Neuvostoliitosta. Kyseessä oli 1960-luvulla käyttöön otettu merimaalien tuhoamiseen tarkoitettu P-15 Termit -ohjus. Länsimaissa ohjuksesta käytettiin nimeä SS-N-2 Styx, ja suomalaisittain meritorjuntaohjus 66 (MTO-66). Suurin ampumaetäisyys oli noin 45 kilometriä.
Kuva: Puolustusvoimat/Vesa Mäkinen

Meritorjuntaohjusjärjestelmä -85 (RBS 15) MTO-85 -järjestelmä rakennettiin ensimmäiseksi merivoimien uusiin 1980-luvulla käyttöön tulleisiin Helsinki-luokan ohjusveneisiin. Samaan aikaan ryhdyttiin myös suunnittelemaan uutta MTO85-järjestelmään perustuvaa rannikkotykköjen meritorjuntaohjuspatteria. 1999 merivoimissa käynnistettiin projekti, jonka tavoitteena oli valmistella meritorjuntaohjusjärjestelmän elinjakson päivitystä. Meritorjuntaohjuspatteri on osoittautunut järjestelmänä käyttökelpoiseksi ja hyvin sopivaksi meripuolustuksen tulenkäyttöön. Nopeasti perustettavat ja liikkuvat ohjuspatterit täydentävät merkittäväällä tavalla meripuolustuksen tulenkäyttöä ja torjuntakykyä. Meritorjuntaohjusjärjestelmä 85M on tulossa elinkaarensa päähän 2020-luvun puolivälissä. Asejärjestelmän korvaaminen on parhaillaan käynnissä. Hankkeen työnimenä on pintatorjunta-ohjus 2020 (PTO2020).
Kuva: Puolustusvoimat

Rannikko-ohjus 2006 (RO2006) on merivoimien rannikkojoukkojen käyttämä pinta-alusten torjuntaan rannikolla ja saaristossa tarkoitettu järjestelmä. Koko järjestelmä painaa ampumakunnossa noin 100 kiloa. Ampumaetäisyys on 8 kilometriä. Ohjus on varustettu tehokkaalla merimaaleja vastaan tarkoitetulla taistelulatauksella. Sen hakupäänä on infrapuna- ja päiväkamera.
Kuva: Puolustusvoimat/Ditrik Lundsten

Merivoimat siirtyi digitaalitekniikan aikakaudelle tykkiveneiden Turunmaa ja Karjala myötä. Kotimaassa suunnitellut ja rakennetut nopeat alukset olivat valmistuessaan vuonna 1968 niin rakenteeltaan, koneistoltaan kuin ammunnanhallinta- ja asejärjestelmiltään maailman huippuluokkaa. Tykkiveneet oli varusteltu pinta- ja sukellusveneentorjuntaan. Aluksilla oli myös vahva ilmatorjunta-aseistus.

Kuva: Puolustusvoimat

Kuha-luokan heräteraivaajien suunnittelu ja rakentaminen perustui pitkäjänteinen tutkimustyölle. Alusluokan rakenteissa minimoitiin aluksen aiheuttamat akustiset ja magneettiset häiriöt ja sen shokinkestävyyteen kiinnitettiin erityinen huomio. Alusluokka rakennettiin Turussa 1974-1975. Merivoimien raivauskyky kehittyi edelleen Kiiski-luokan raivausveneiden valmistuessa 1980-luvun alussa.

Kuvat: Puolustusvoimat

Maastouttaminen ja tukeutuminen saaristoon on aina ollut keskeinen osa alusten taistelukestävyyden ylläpitämistä. 1980-90-luvulla käytössä oli erilaisia naamioverkkoja ja lämpöherätteen pienentäviä peitteitä. Ohjusveneillä oli myös erikseen asennettavia maastoutusmateriaaleja, eli niin sanottu pikanaamiojärjestelmä. Tuima-luokan ohjusvene Tyrsky maastoutumassa suojapaikkaan kiinteän maastoutusjärjestelmän avulla.

Kuvat: Puolustusvoimat

Rauma-luokan ohjusveneiden myötä merivoimat siirtyi vesisuihkupropulsioon, jolla kyettiin merkittävästi pienentämään aluksen syvyyttä. Se mahdollisti toiminta-alueen väylästön kattavan hyödyntämisen. Alusluokka soveltuu nykyaikaisten ase- ja valvontajärjestelmiensä johdosta erinomaisesti ilma- ja pintavalvontaan, sukellusveneorjuntaan ja pintatorjuntaan sekä alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen. Alusluokka valmistui vuosina 1990–1992 ja se peruskorjattiin 2010–2013.

Kuva: Puolustusvoimat

Aluskaluston uudistuminen

Tulivoimaiset ja monipuolisin sensorein varustetut Helsinki-luokan ohjusveneet ja Turunmaa-luokan tykkiveneiden peruskorjaus johtolustehtäviin 1985-1986 käynnistivät laivastojoukkojen taistelutekniikan ja -taktiikantaisteluosastotaktiikan voimakkaan kehittämisen samalla kun modernin MTO-85 ohjusjärjestelmän käyttöönotto meripuolustuksessa käynnisti ohjustulenkäytön uudistamisen.

1980-luvulla konkretisoitui merivoimien ja Suomen ympäristöhallinnon välinen edellisen vuosikymmenen lopulla ideoitu yhteistyö, kun Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) rahoituksella rakennettiin kaksi kookasta öljyntorjunta-alusta Halli ja Hylje. Alukset miehitettiin ja miehitetään tänä päivänä merivoimien henkilökunnalla ja aluksilla operoi merivoimat.

90-luvun alkupuoliskon aikana merivoimille valmistui neljä Rauma-luokan ohjusvenettä. Alusluokan suunnittelu oli käynnistetty edellisen vuosikymmenen jälki-

puoliskolla heti Helsinki-luokan valmistuttua. Uuden alumiinirunkoisen ohjusveneluokan suunnittelussa otettiin huomioon sotalaivatekniikan kehittyminen sekä uusista teknologioista kuten vesisuihkupropulsioista, komposiittirakenteista, häivetekniikasta ja alusherätteiden hallinnasta edellisen vuosikymmenen kuluessa hankitut kokemukset.

Kun merivoimilla oli käytössään kaksi modernia ja iskukykyistä ohjusvenelaivuetta, yhteensä kahdeksan ohjusvenettä, voitiin Neuvostoliitosta hankituista

Tuima-luokan ohjusveneistä sekä vanhentuneesta MTO-66 -ohjusjärjestelmästä luopua. Tuima-luokan ohjusveneitä modifioitiin vuosina 1993-1994 nopeiksi miinaveneiksi, jolloin niistä riisuttiin ohjusjärjestelmä, ja alusten kansille asennettiin ohjusten laukaisualustojen tilalle miinakiskot.

Miinalaiva Pohjanmaan valmistuttua oli 1980-luvun kuluessa käynnistetty suunnittelu merivoimien miinotuskyvyn turvaamiseksi, kahden samanaikaisen operaatio suunnan toimintakykyvaatimuksen mukaisesti

*1960-luvun lopulla valmistuneet tykkiveneet Karjala ja Turunmaa puolestaan peruskorjattiin 1985-1986 sodanajan laivasto-osastojen johtolustehtäviin, erityisesti ohjustulenkäytön johtamiseen soveltuviksi. Alusluokan taistelunjohtajärjestelmin kyettiin muodostamaan reaaliaikainen taktinen tilannekuva taisteluosaston puitteissa.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Merikuljetuskyvyn uusintaan tarkoitettuna tilausvaltuuden turvin rakennettiin vuosikymmenen alussa kolme Pansio-luokan miinalauttaa, Pansio, Porkkala ja Pyhäranta. Nämä keula- ja peräportein varustetut ja jäissä kulkukykyiset alukset käytännössä kaksinkertaistivat valmistuessaan kolmen miinalaivan edustaman miinanlaskukapasiteetin.
Kuva: Puolustusvoimat*

merivoimien katsottiin myös jatkossa tarvitsevan kaksi avomeri- ja jäissä kulkukykystä miinalaivaa. Myönnetyllä tilausvaltuudella oli alun perin määrä hankkia yksi Itämeren olosuhteisiin suunniteltu moderni miinalaiva, vuonna 1991 valmistunut Hämeenmaa. Kotimaisten telakoiden tukemiseen myönnetyt määrärahat mahdollistivat myös toisen samanlaisen miinalaivan käyttöönoton vuotta myöhemmin. Merivoimilla oli näin kolme suorituskykyistä miinalaivaa, joista tosin 1970-luvun lopulla käyttöönotettu miinalaiva Pohjanmaa lähenteli jo peruskorjausikänsä.

Merivoimien toiminnan kaksijakoisuus Ahvenanmaan puolustustoiminen ja pääkaupunkiseudun puolustamisen edellytti laivastojoukoilta kykyä toimia kahdessa toimintasuunnassa yhtäaikaaisesti ohjus- ja miinotusyksiköillä sekä ylläpitämään taistelualusyksiköiden toimintavapaus.

Ohjustulenkäytössä yhteisharjoitukset rannikkojoukkojen meritorjuntaohjuspatteriden ja rannikkoalueiden kanssa olivat säännönmukaisia. Miinat säilyttivät asemansa meripuolustuksen strategisena aseena. Suomen aluemerien laajennuksen 1995 myötä meripuolustuksen mahdollisuudet paranivat sillä puolustustoimenpiteille saatiin lisää syvyyttä ja mahdollisuudet meriliikenteen suojaamiseen paranivat.

Valmistuessaan 1979 miinalaiva Pohjanmaa oli kiistatta maailman edistynein miinanlaskija. Aluksen tehokkaat valvonta-, johtamis- ja asejärjestelmät yhdistettynä erinomaiseen merikelpoisuuteen ja jäissäkulkukykyyn mahdollistivat aluksen käytön niin miinanlaskijana kuin koululaivana. Peruskorjauksen jälkeen alusta käytettiin myös kansainvälisissä harjoituksissa ja kriisinhallintatehtävissä.
Kuvat: Puolustusvoimat

Laivaston taisteluosastotaktiikka

Koko kylmän sodan ajan meripuolustus perustui miina-, ohjus- ja rannikkotykistöasejärjestelmien ympärille rakennettuihin taktiikkoihin ja menetelmiin. Toiminta-ajatus oli pelkistäen seuraavan kaltainen: miinoilla muokataan taistelutila puolustajalle edulliseksi ja nostetaan hyökkäyskynnys korkealle.

Vastustajan maihinnousun alkaessa ammutaan massamaisesti ohjuksia, joilla kulutetaan hyökkääjää merellä. Kiintomerkkialueen tuntumassa torjuntavastuu siirtyy rannikkotykistölle, joka kuluttaa maihinnousua saaristossa ja rantaviivalla.

Miinoittajien oli selvittävä tehtävästään yksin, sillä suojaamiskykyisiä ohjusveneitä ei voitu vaarantaa avomerioperaatioissa. Niiden oli selvittävä toimintakuntoisena ampumahetkeen saakka, mikä edelletty maastoutumista saaristoon hajautettuun ryhmytykseen. Tällä taktiikalla ylläpidettiin pelotetta, väistettiin vihollisen valvontaa ja vältettiin joutumista maalinosoituksen kohteeksi.

Taktiikka oli yksinkertaista ja jokaisella oli oma tehtävä. Ohjusveneet ja johtoalukset oli organisoitu erillisiin toimintasuuntiin taisteluosastoiksi. Laivastojoukoissa taisteluosastotaktiikkaa hiottiin täydellisyyteen asti vielä 2000-luvulla, vaikka välitön maihinnousu-uhka olikin väistynyt jo aikaa sitten. Vastustajan määrällisen ja teknisen ylivoiman takia aloitteellista toimintatapaa ei nähty realistisena vaihtoehtona. Aloite oli selkeästi hyökkääjällä.

Laivastotaisteluosastojen käyttämät taktiikat olivat sotien jälkeen perustuneet käytettävissä olevien asejärjestelmien ominaisuuksien optimointiin. Yhteisen taktisen perustan toiminnalle antoivat aselajioppaat ja vuonna 1994 käyttöön otettu ”Taisteluosastotaktiikka” -ohje.

Tärkein ohjeistus oli kuitenkin asejärjestelmäkohtaisissa ohjeissa, joissa annettiin yksityiskohtainen ohjeistus ohjustulenkäytöstä ja miinoitustoiminnasta. Nämä olivat ikään kuin operatiivisten käskyjen ja ohjesääntöjen yhdistelmiä. Maihinnousu-uhan väistyessä tehtävien painotus muuttui takaisin meriyhteyksien turvaamiseen.

Samalla kun tehtäväkenttä muuttui, tapahtui myös nopea kansainvälistyminen. Alusyksiköt tutustuivat Naton toimintatapoihin ja doktriiniin kansainvälisissä harjoituksissa. Joukkojen määrän alati supistuksessa on meripuolustuksen täytynyt mukautua yhä dynaamisempaan operaatiotaitoa korostavaan malliin, jossa määrällinen alivoima korvataan joukkojen saumattomalla yhteistoiminnalla.

Ohjusvene Helsinki osana tykkivenerunkoista taisteluostastoa Saaristomerellä
Kuva: Puolustusvoimat

Merimiinat

Merimiinat ovat merivoimien toinen pääasejärjestelmä. Suomen itsenäistyttyä merialueillamme ja niiden lähistöllä oli lukuisia miinakenttiä I maailmansodan jäljiltä. Miinoitteiden raivausten yhteydessä otetuista ajomiinoista ja maahamme sodan myötä venäläisiltä ja saksalaisilta jääneestä sekalaisesta merimiinakalustosta muodostui Suomen merivoimien miinakaluston ydin itsenäisyytemme alkutaipaleella. Tällä tavoin hankittuja merimiinoja oli 1930-luvun puoliväliin mennessä kunnostettu noin 1500 kappaletta.

Samalla vuosikymmenellä aloitettiin myös merimiinojen uudistuotanto tilaamalla miinoja Saksasta ja Ruotsista muun muassa sukellusveneisiin sekä aloittamalla kotimaisen miinan hankinnan valmistelut. Merivoimilla oli talvisodan aattona käytettävissä noin 3300 kosketusmiinaa, jotka edustivat hyvin kirjavaa määrää erityyppisiä ja – mallisia miinoja, ja joista Suomi laski mereen sodassa noin 2000 miinaa.

Jatkosodan syttymisen aikaan Suomella oli talvisodasta jääneiden miinojen lisäksi Saksasta hankittuja sekä talvisodan aikana tilattuja suomalaisia ja ruotsalaisia miinoja yhteensä lähes 5000 kappaletta. Merivoimien ensimmäiset herätemiinat, saksalaiset magneettipohjamiinat, RMA:t saapuivat myös tällöin maahan. Herätemiinoja suunniteltiin käytettävän hyökkäykselliseen miinoittamiseen.

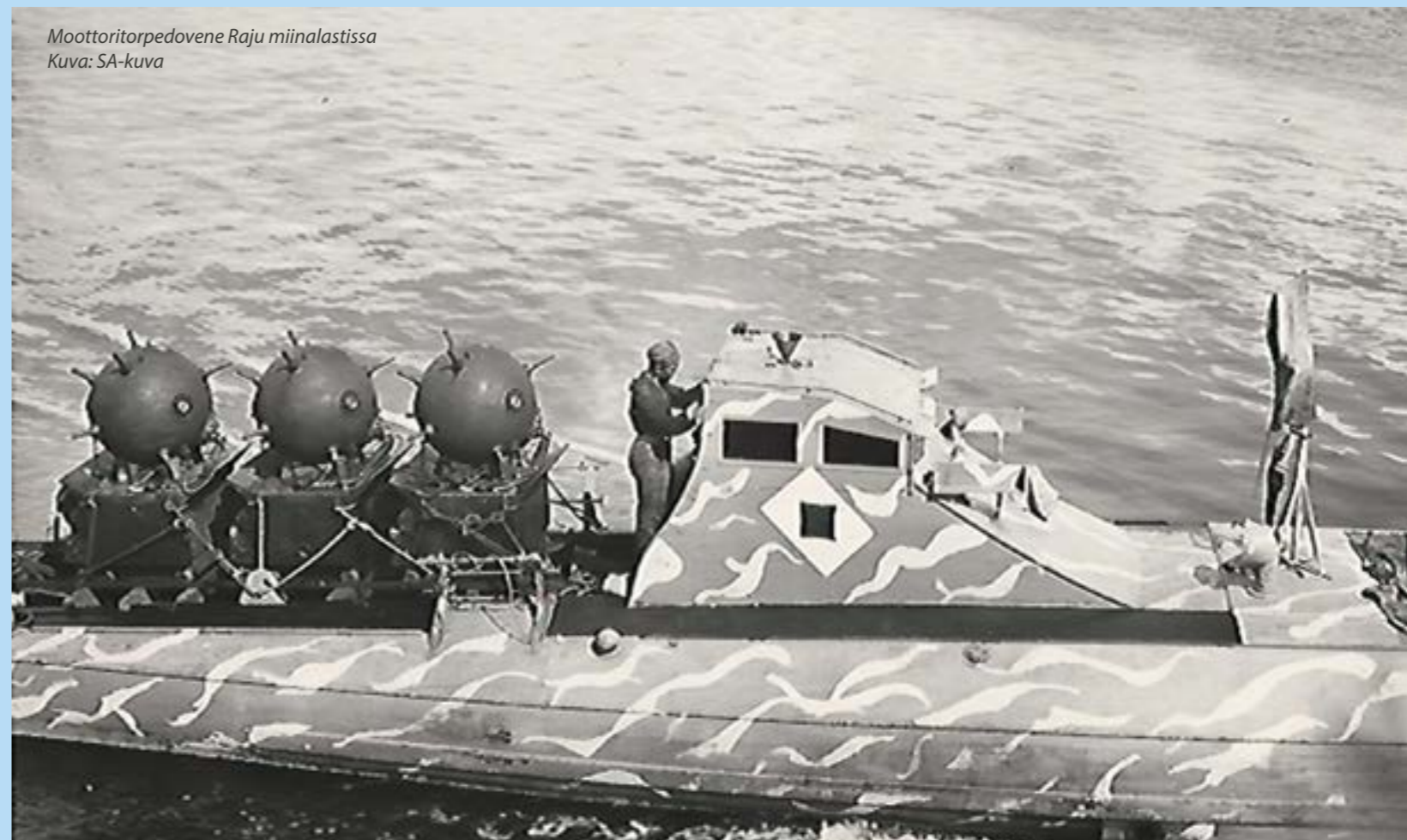
Ensimmäiset Suomessa suunnitellut ja valmistetut kosketusmiinat saatiin käyttöön sotien aikana. Miinoista S/40 ja S/43 olivat pienehköjä kosketusmiinoja, kun taas S/41:ssä oli suuri 200 kg:n lataus ja mahdollisuus syvyyttä miina myös syvään väliveteen.

Suomalaiset laskivat II maailmansodassa mereen lähes 12 000 miinaa käsittäen niin suomalaista, venäläistä, ruotsalaista kuin saksalaista alkuperää olevia merimiinoja. Lasketuista miinoista vain noin 300 oli herätemiinoja. Suomalaiset raivasivat sotien jälkeen miinoja Suomen ja sen läheisiltä merialueilta suomalaisten sodassa laskemia miinoja vastaavan määrän.

Pariisin rauhansopimus vuodelta 1947 kielsi Suomelta muun muassa herätemiinat. Merivoimat paransi sodan jälkeen S/43 miinaa (S/43-55) muun muassa käyttämällä miinassa latauksena heksotonaalia aiemman TNT:n sijaan. 1960-luvulla saatiin käyttöön lisäksi S/58 -kosketusmiina, jonka ominaisuudet soveltuvat erityisesti maihinnousuntorjuntaan.

Ensimmäiset nykyaikaiset herätemiinat hankittiin merivoimille 1980-luvun alussa Pariisin rauhansopimuksen allekirjoittajamaista, Neuvostoliitosta ja Iso-Britanniasta. Tämän jälkeen herätemiinakalustoa on hankittu lisää kotimaasta ja ulkomailta. Lisäksi osa herätemiinoista on modernisoitu.

Kaikki merivoimien herätemiinat ovat tyypiltään herätepohjamiinoja. Merivoimien kaksi uusinta herätemiinamallia PM04 ja PM16 on hankittu viimeisen vuosikymmenen aikana. Nämä hyvin suorituskykyiset herätepohjamiinat ovat kokonaan Suomessa suunniteltuja ja valmistettuja.

*Mottoritorpedovene Raju miinalastissa
Kuva: SA-kuva*

Kenraali Jaakko Valtanen – rannikkotykkimies, miinanraivaaja ja rannikkojääkäri

Kenraali Jaakko Valtanen on rannikkotykistöupseeri toisessa sukupolvessa. Hän palveli puolustusvoimain komentajana vuosina 1983-1990 ja on viimeinen komentajista, joka on osallistunut sotatoimiin.

Kenraali Jaakko Valtanen syntyi 9.2.1925 Hämeenlinnassa. Valtasen sotilasura alkoi 14-vuotiaana suojeluskuntapoikana, kun hän joulukuussa 1939 ilmoittautui vapaaehtoisena lähetiksi Turun lohkon esikuntaan. Lähetin tehtävien lisäksi hän palveli esikunnan puhelinkeskuksesta ja radioasemalla.

Jatkosodan alkaessa Valtanen ilmoittautui jälleen vapaaehtoisena palvelukseen ja palveli radiomiehenä Ahvenanmaalla ja Karjalan kannaksella. Lokakuussa 1941 hänet komennettiin radioaliupseerikouluun.

Valtanen kotiutettiin alikersanttina tammikuussa 1942, koska oli alle 18-vuotias. Saman vuoden kesällä hänet kutsuttiin takaisin palvelukseen ja määrättiin osallistumaan suomalaisen radioaseman perustamiseen Viroon ja Inkerinmaalle.

Valtanen kutsuttiin varsinaiseen palvelukseen huhtikuussa 1943. Hän suoritti palveluksensa rannikkotykistössä ja palveli 1944 Haapasaarilla Vanhankylänmaan linnakkeella vänrikkinä tulenjohtoupseerina.

Valtanen suoritti upseerin tutkinnon Merisotakoulussa vuonna 1946. Valmistumisen jälkeen hän palveli muun muassa nuorempana upseerina miinanraivauksessa Suomenlahdella ja kouluttajana rannikkotykistön linnakkeilla. Yleisesikuntaupseeritutkinnon hän suoritti vuonna 1955. Vuosina 1958-1961 hän palveli Ilosaaren linnakkeen päällikkönä.

Tämän jälkeen hänen sotilasuransa erkani rannikkotykistöä laajempiin tehtäviin. Hän palveli puolustusvoimain komentajan adjutanttina, Rannikkojääkäripataljoonan komentajana, Pääesikunnan tiedotusosaston päällikkönä, valtakunnallisten maanpuolustuskurssien johtajana, Pääesikunnan komentopäällikkönä ja yleisesikunnan päällikkönä sekä Etelä-Suomen sotilasläänin komentajana.

Ennen puolustusvoimain komentajaksi nimitystään lokakuussa 1983, hän palveli Pääesikunnan päällikkönä. Kenraali Valtanen toimi lähes seitsemän vuotta puolustusvoimain komentajana ja hän siirtyi reserviin 1.3.1990.

Itsenäisestä Rannikkojääkäripataljoonasta osaksi Uudenmaan prikaatia

1970-luvun lopun organisaatiomuutoksissa rannikkojääkäripataljoonan kokoonpanoa päätettiin muuttaa. Tavoite kuvattiin perusteluissa seuraavasti: ”Rannikkojääkäripataljoona muutetaan rannikkojääkärikouluksi. Rannikkojääkärikoulun tehtävänä on antaa rannikon sotatoimiin tarkoitetuille jalkaväen joukoille ryhmänjohtaja- ja kertausharjoituskoulutus sekä kehittää sissitoimintamenetelmiä”. Muutos tuli voimaan 1981.

Rannikkojääkärikoulutukseen hakeutuminen pohjautui vapaaehtoisuuteen ja koulutukseen pääsy edellytti vaativien testien läpäisyä. Rannikkojääkärikoulun

oppilaiden koulutuksessa korostuivat vesistö-koulutus, toiminta saaristossa niin kesä- kuin talviolosuhteissa, sissitoiminta ja erilaiset siirtymismenetelmät.

Yhteisharjoitukset rannikkotyökistön merivoimien kanssa olivat koulutuksen arkipäivää. Harjoitustoimintaa toteutettiin laajasti Suomen rannikon kohteissa ja vakioaiheeksi muodostui rannikkojääkärikomppanian iskuosastomainen vastahyökkäys vihollisen osittain valtaamalle linnakesaarelle.

Rannikkojääkärikoulun kouluttamien johtajien korkea koulutustaso hyödynnettiin kertausharjoituksissa, joissa koulutettiin rannikkojääkärikomppanioiden miehistötehtävissä palvelevat.

Rannikkojääkäripataljoonan ja lippu ja perinteet luovutettiin loppuvuodesta 1989 Uudenmaan prikaa-

tin kuuluvalla Vaasan jääkäripataljoonalle, jonka nimi muutettiin Vaasan Rannikkojääkäripataljoonaksi 1990. Uudenmaan prikaatin koulutusta kokonaisuudessaan kehitettiin vastaamaan rannikon ja saariston olosuhteita kaikkien aselajien osalta.

Koulutustehtävän siirtoon oli valmistauduttu kouluttamalla Uudenmaan prikaatin henkilöstöä Rannikkojääkäripataljoonan harjoituksissa muutosta edeltävinä vuosina. Rannikkojääkärikoulutus keskitettiin aluksi yhteen yksikköön sekä aliupseerikouluun. Venekoulutus toteutettiin 90-luvun alkupuolella Upinniemiessä, kunnes Syndalenin satama saatiin perustettua.

1990-luvun alkupuolella Uudenmaan prikaatin vastuulla oli perustaa rannikkoprikaati, jolla oli yksiselitteinen tehtävä vastata Ahvenanmaan puolustuksesta. Prikaati muodostui jalkaväkipataljoonasta, jääkäripataljoonasta, kenttätukirykmentistä ja tukiosista. Rannikkoprikaati ei poistanut tarvetta tuottaa erillisiä rannikkojääkärikomppanioita rannikkoalueiden käyttöön.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 1997 Uudenmaan prikaati päätettiin liittää osaksi merivoimia. Muutos toteutettiin kesällä 1998, jolloin merivoimat ja rannikkotyökistö liitettiin yhdeksi meripuolustuksen kokonaisuudeksi. Uudistuksen yhteydessä liikkuvan rannikkotyökistön koulutus siirrettiin Vaasasta Uudenmaan prikaatiin ja kenttätukirykmentin koulutus lakkautettiin Dragsvikissa.

Liittyminen osaksi meripuolustusta muutti joukko-osaston koulutuskalenteria ja luonnollisesti merkittävä osa harjoituksista toteutettiin johtosuhteiden mukaisesti. Uudenmaan prikaatin joukkotuotantotehtävät edellyttivät osallistumista maavoimien harjoituksiin. Tämä periaate jatkuu myös nykyaikana..

Reserviin koulutettiin 1200 joukkueen- ja ryhmänjohtajiksi pystyvää hyväkuntoista miestä ja hieman alle 300 etelärannikon saaristotuntevaa merenkulkijaa. Yhtenäisyydestä kertonee se, että vuosikymmenten jälkeen lämminhenkisiin kurssitapaamisiin kokoontuu lähes poikkeuksetta yli puolet kurssin rannikkojääkäreistä – parhaimmillaan noin 90/120. Kuva: Puolustusvoimat

Upinniemen varuskunta ja sen palvelut loivat riittävät toimintamahdollisuudet. Läheinen saaristoalue mahdollisti ampumisen kaikilla jalkaväen aseilla myös veneistä, mutta myös reippaan koulutuksen.

Kuva: Puolustusvoimat

Rannikkojääkäreiden osalta merkittävin muutos merivoimiin liittymisen osalta oli jo aiemmin ideoitujen rannikkojääkäripataljoonien kehittämisen aloittaminen. Rannikkojääkäriprojekti käynnistettiin lähes välittömästi yhdistymisen jälkeen. Ensimmäiset askeleet kansainvälistymisessä otettiin 1990-luvun loppupuolella, jolloin aloitettiin säännöllinen yhteistoiminta ruotsalaisen sisaryksikön Amfibiorykmentti 1:n kanssa.

*Tiedustelijat voivat siirtyä tehtäväänsä hyppämällä nopeasti liikkuvasta veneestä pintauintivarustuksessa.
Kuva: SA-kuva*

*Melonta on yksi tiedustelijoiden siirtymismenetelmistä.
Kuva: Puolustusvoimat*

*1990-luvun alkupuolelta saakka koko Uudenmaan prikaatin koulutus suuntautui rannikon ja saariston taisteluun.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Rannikkojääkäreistä luotiin 1980-luvulla merellinen erikoisjoukko – iskujoukko. Sen tavoiteltuna tunnukseksi oli vuodesta 1981 kansainvälinen erikoisjoukkojen päähine – vihreä baretti. Tämä perinne kantaa edelleen.
Kuva: Puolustusvoimat*

Maihinnousun torjuntaa vahvojen rannikkoalueiden johdossa

Rannikopuolustuksen uhkamalliksi 1980-luvulla muodostui korkean valmiuden joukoin suoritettava maihinnousu- maahanlaskuoperaatio, joka liittyi maarintaman hyökkäykseen. Operatiivisen maihinnousun torjuntaan valmistauduttiin rannikkotykistön ja laivastovoimien yhdistetyillä operaatioilla, joihin liittyi maa- ja ilmavoimien taistelu.

Maantieteellisesti painopistealueita merivoimien näkökulmasta olivat Ahvenanmaa ja Suomenlahden suu. Uhkamalli edisti rannikkotykistön ja laivaston yhteistoiminnan kehittymistä. Vuosikymmenen alussa myös rannikkotykistön sisäiseen yhteistoimintakykyyn alettiin kiinnittää huomiota.

Rannikkotykistön sodan ajan yhtymä 1980–1990 luvulla oli aluevastuussa oleva rannikkoalue. Rannikkoalue oli aluevastuussa oleva yhtymä, jonka päätaistelumenetelmä oli puolustus. Rannikkoalueen esikunta pystyi rannikkotykistöllisen toiminnan lisäksi johtamaan myös maavoimien joukkoja maihinnousun torjunnassa.

Puolustuksen rungon muodostivat rannikkorykmentit linnakkeineen. Erillisyksiköiden, aluevastuussa olevien yksiköiden sekä operatiivisten joukkojen lisäksi rannikkoalueelle voitiin alistaa maavoimien alueellisia joukkoja tärkeiden kohteiden suojaamiseen ja puolustamiseen. Alajohtoportaat vastasivat alueensa puolustamisesta, valvonnasta ja tulenkäytöstä. Lisäksi rannikkoalueen vastuualueella olleen tärkeän kohteen suojaamiseksi saatettiin käyttää torjuntapataljoonaa. Linnakkeiden päätehtävänä oli tulenkäyttö merelle. Lisäksi linnakkeen joukkojen puolustus- ja suojaustehtävänä oli turvata tykistön tulenantokyky kaikissa tilanteissa.

Satamat ja maihinnousurannat oli suunniteltu pidettävän torjuntayksiköillä. Tulenkäytöllä oli tärkeä osuus rannikkoalueen puolustustaistelussa. Tulella saatiin torjuntaan syvyyttä ja rannikkotykistön tulenkäyttö yhdistyi muuhun tulenkäyttöön. Kiinteän puolustuksen ja tulenkäytön rinnalle lisättiin liikettä. Käytännössä tämä tarkoitti rannikkojääkärikomppanioiden lisäämistä rannikkoalueiden kokoonpanoon käytettäväksi nopeisiin vastahyökkäyksiin.

Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 muutti Suomen geopoliittista asemaa. Suomenlahden eteläpuolella sijainneet Neuvostotasavallat itsenäistyivät ja hajonneen Neuvostoliiton sotilaallinen suorituskyky oli alamaissa.

Massiivisen maihinnousun uhkan voitiin katsoa väistyneen, joka mahdollisti raskaan rannikopuolustusjärjestelmän keventämisen. Kehityssuunta oli kohti kevyempää ja liikkuvampaa puolustusta.

Merivoimien ja rannikkotykistön yhdistäminen tapahtui 1. heinäkuuta 1998 ja sen tavoitteena oli kahden samalla alueella operoivan toimijan johtamisrakenteen yhdistäminen. Tämä yhdisti merialueella, saaristossa ja rannikolla toimivat joukot yhden puolustushaaran johdettaviksi. Toinen merkittävä linjaus rannikopuolustuksen näkökulmasta oli siirtyminen kiinteistä yksiköistä ja asejärjestelmistä liikkuvuuteen.

"Hereillä ollaan täälläkin"

*Rannikotyökistön ampumaleireillä ammunnat pimeällä olivat luku sinänsä. Paljon opittiin uutta ampumatekniikasta. Erityisesti ammunnat öiseen aikaan suomenlahden alueella olivat mielenkiintoisia ja mieleenpainuvia. Ammuntoja valaistiin raskailla valonheittimillä ja Viron rannikolla. Valvonta-asemat vastasivat pääsääntöisesti aina "tuleen" laittamalla omat valonheittimet päälle valaisten taivasta ja rannikkoa.
Kuva: Puolustusvoimat/Vesa Tuominen*

4.

Yhdistyneet merivoimat

Meripuolustusalue kokosi yhteen erillään olevat laivasto- ja rannikkoujoukot. Aikakaudelle luonteenomaista oli yhteisharjoittelu, joka muodostui laivastojoukkojen ja rannikkotykistön harjoituksista sekä koulutuskauden asevelvollisen loppusodista. Taistelutaktiikkaa, kalustoa ja kansainvälistätoimintaa kehitettiin.

Merivoimien suorituskyky kehittyi nykyiselle tasolle.

Meripuolustusalueiden aikakausi

Meripuolustusalueaika oli merkittävä vaihe merivoimien kehittämisessä. Meripuolustusalue kokosi yhteen erillään olevat laivasto- ja rannikkojoukot, aselajiosaamisen ja mahdollisti eri suorituskykyjen yhteensovittamisen ja yhteiskäytön. Aikakausi oli yhteisoperaatioiden ja tulenkokonaiskäytön ja valmiusyhtymien aikakausi, jossa siirryttiin yhteisten operaatioiden harjoitteluun ja toimeenpanoon.

Maavoimien, ilmavoimien ja rajavartiolaitoksen toiminta liittyi yhä kiinteämmin meripuolustusalueen taisteluun. Johtaminen, virka-apu- ja öljyntorjuntaval-

mius, ympärivuorokautinen aluevalvonta ja valmiuden tehostaminen olivat korkealla tasolla. Kaikki toimintaan tarkoitettut suorituskyvyt olivat yhden yhtymän komentajan johdossa.

Yhdistymisen jälkeen otettiin käyttöön meripuolustusharjoitusmalli. Malli koostui laivastojoukkojen taktisista harjoituksista, rannikkotykistön yhteisharjoituksista ja koulutuskauden asevelvollisen loppusodista.

Siihen yhdistettiin esikuntien johtamisharjoittelu, operatiivisten suunnitelmien testaaminen, eri

suorituskykyjen käytön harjoittelu sekä yhteistoiminta muiden viranomaisten ja puolustushaarojen kanssa.

2000-luvun alussa harjoitukset keskittyivät lähinnä niin sanotun ”harmaan vaiheen” harjoitteluun, alueellisen koskemattomuuden valvonnan tehostamisen ja viranomaisyhteistyön teemaan. Vuosikymmenen puolivälissä jälkeen harjoituksissa tapahtui merkittävä muutos ja harjoitusten sisältöön tuli vahvemmin mukaan hyökkäksen torjunnan ja tulenkokonaiskäytön harjoittelu.

Meripuolustusharjoituksia täydensivät vakioidut ohjustulenkäytön, ilmapuolustuksen ja miinasodankäynnin taktiset sekä taistelutekniset joukkojen harjoitukset, joissa keskeistä oli varmistaa, että koulutus-, ase- ja huoltojärjestelmän jokainen lenkki ketjussa toimi alusta loppuun saakka.

Laivastojoukkojen liikkuvuus, operointivapaus, tukentumisjärjestelyt miina- ja ohjustulenkäytön suorituskyvyt ja osaaminen loivat toisen kulmakiven yhteiseen taisteluun.

Merivoimien ja meripuolustusalueen operaatiotaidon ja taktiikan murros tapahtui 2000-luvun alkupuolella. Meripuolustusalueen alaisten rannikkoalueiden sodan ajan joukkojen määrä oli suuri: jalkaväkipataljoonista moottoroituihin rannikkotykistöpatteristoihin, muihin rannikkojoukkoihin ja aselajiyksiköihin. Laivastojoukkojen johtoportaana lippueet olivat liikkuvia, merellisiä yhtymiä, joille voitiin alistaa laivastojoukkojen erillisyksiköitä.

*Avotulenjohtoasema toiminnassa: tehtävänä antaa tulikomentoja, ammunnankorjauskomentoja ampuville yksiköille.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Taisteluosasto harjoituksessa itäisellä Suomenlahdella.
Kuva: Puolustusvoimat*

Lippueella oli vahva rooli merivoimien ohjustulen käyttäjänä, miinasodankäynnissä ja meriyhteyksien suojaamisessa. 2000-luvun alun jälkeen sodan ajan rannikkojoukkojen supistuminen ja kiinteästä tykistöjärjestelmästä asteittainen luopuminen johti muutoksen kohti alueellisia taisteluosastoja. Linnakkeet ja myöhemmin rannikkoalueet lakkasivat olemasta.

Laivastojoukkojen johtamisessa lippue organisaatiosta luovuttiin ja muodostettiin laivastotaisteluosastoja. Taistelutilan vaatimusten kasvu nopeuden,

ulottuvuuden, tarkkuuden ja monipuolisuuden myötä taktiikasta, taistelusta sekä tulenkäytöstä ja johtamisesta tuli aiempaa monitahoisempaa ja kiivaampaa kaikilla tasoilla. Yhä lisääntyneet kansainväliset tehtävät toivat uusia menetelmiä johtamiseen ja suunnitteluun sekä laivastojoukkojen toimintaperiaatteisiin.

*Merivoimien komentaja vara-amiraali Esko Illi ja everstiluutnantti Timo Junttila tilannekatsauksessa Kotkan rannikkoalueella.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Merialueilla rannikotykistöjoukot edustivat perinteistä alueellisen puolustuksen järjestelmää, yhtymiä, rannikkoalueita ja esikuntia, tykistö- ja meritorjuntaohjuspattereita ja muita aselaji- ja tukiyksiköitä.
Kuva: Puolustusvoimat*

Loviisa-harjoitukset

Ruotsalainen 4. Ytstridsflottiljen oli tulossa elokuussa 1998 laivastovierailulle Raumalle, jonka aikana oli tarkoitus toteuttaa Passex-tyyppinen harjoitus. Passexin taustalla oli Baltops-96 -harjoitus, jossa Ohjuslaivue oli osallistunut ensimmäisen kerran kansainväliseen harjoitukseen.

Harjoitussarja sai nimensä Ohjuslaivueen harjoitusten nimeämiskäytännöstä, jonka mukaan harjoitusviikon aikana ollut naisen nimipäivä antoi harjoitukselle nimen. Kyseisellä viikolla oli Loviisan nimipäivä ja nimi kuulosti ruotsalaistenkin korvaan tutulta.

Ensimmäinen Loviisa-harjoitus pidettiin kolmipäiväisenä Rauman merialueella. Maiden yhteinen johtopäätös oli, että harjoitus oli onnistunut tavoitteissaan lyhyestä valmistelujänteestä huolimatta. Samalla päätettiin, että seuraavana vuonna valmistaudutaan pitämään seuraava harjoitus. Toinen harjoitus 1999 oli jo laajempi ja pidettiin viikon mittaisena Turun ja Visbyn välillä.

Harjoitukset jatkuivat laajenemistaan ja molemmista maista liittyi mukaan yksiköistä myös muista laivueista. Parhaimmillaan Loviisa-harjoitukset venyivät noin kaksi viikkoa kestäneiksi merisotaharjoituksiksi, joissa oli osaharjoitus ja taktinen vaihe.

Harjoituksia pidettiin vuosittain aina vuoteen 2006 asti. Vuodesta 2007 alkaen harjoituksen korvasi Saksan isännöimä Northern Coasts (NOCO) harjoitus, johon molemmat maat siirsivät Loviisa-harjoituksiin kohdennetut resurssit.

Loviisa-harjoitukset olivat merkittävä päänavaus ja koulutustilaisuus kansainväliseen toimintaan ja harjoitusten suunnitteluprosessiin laajalti merivoimissa. Harjoituksen laajennuttua yhä useampi pääsi mukaan suunnittelu- ja valmistelutehtäviin, jolloin osaamista saatiin levitettyä kaikkiin merivoimien joukko-osastoihin. Merivoimat olikin edelläkävijä puolustusvoimien piirissä kansainvälisessä osaamisessa.

Suomalaiset hyötyivät merkittävästi harjoittelusta sukellusveneiden kanssa. Sukellusvenetaktiikasta ja taistelutekniikasta opittiin huomattavasti. Myös muu taisteluosastotaktiikka toi uusia kokemuksia ja näkemyksiä. Yhteistoiminnassa kaikilla aloilla ja eri tehtävissä opittiin uutta, unohtamatta hyvää kielikoulutusta.

*Miinalaiva Uusimaa ja Göteborg-luokan korvetti Loviisa-harjoituksessa.
Kuva: Puolustusvoimat*

Rannikkojääkäripataljoonan kehitystyö

Rannikkojääkäriyksiköiden kehittämistyötä on tehty joukkoyksikön sisällä merkittävästi kaikkina vuosikymmeninä. Tämä on näkynyt erityisesti taktiikan ja koulutuksen kehittymisenä. Materiaalin osalta kehitystyö on

resurssien näkökulmasta jäänyt rajalliseksi. Rannikkojääkärit eivät olleet maavoimien kokonaiskehittämissä kärkisijoilla.

Rannikkojääkäripataljoonan kehittämistä oli ideoitu jo Pääesikunnan rannikkotyöstöosastolla 1990-luvulla. Käytännön työksi asia konkretisoitui nykyisten merivoimien syntyessä. Lyhyessä aikaikkunassa työ

käynnistettiin 1998, jolloin laadittiin suorituskykyvaatimukset eri toteuttamisvaihtoehtoihin.

Rannikkojääkäripataljoona perustui kolmen rannikkojääkärikomppanian, kranaatinheitinkomppanian ja tukiyksiköiden kokonaisuuteen. Rannikkojääkäripataljoonalla tuli kyetä vastahyökkäyksiin saariston ja rannikon suunnassa vastustajan maihinnousuihin

liittyen. Lisäksi pataljoonalla tuli kyetä erikoisjoukkojen etsintään, torjuntaan ja suojaamaan merivoimien muita yksiköitä saariston alueella. Pataljoonaa suunniteltiin käytettäväksi myös merikuljetusten suojaamisessa saaristoalueella.

Materiaalisessa kehittämisessä pyrittiin vastaamaan uusiin suorituskykyvaatimuksiin.

Toimintaa laivastoyksiköiden kanssa harjoiteltiin lähes kaikissa harjoituksissa ja kokemukset kirjattiin uuteen rannikkojääkäripataljoonaoppaaseen.

Kuva: Puolustusvoimat/Patrick Bagge

Laajimpana hankkeena oli varmistaa pataljoonan liikkuvuus saaristossa. Aiemmin käytössä olleen rannikkouisko-luokan rinnalle kehitettiin Jurmo-luokan kuljetusveneet.

Uudella veneluokalla varmistettiin pataljoonan iskuportaan – kolmen rannikkojääkärikomppanian siirtymiskyky. Samalla hankittiin ryhmäveneitä, joilla siirrettiin tiedusteluryhmiä ja muita joukkoja. Liikkuvuuden lisäksi joukolle hankittiin digitaalinen radiokalusto ja pimeätoimintakyky.

Merkittävä osa pataljoonasta liikkui maitse. Tämä asetti rajoitteita pataljoonan kokonaistoiminnalle. Huoltoa ja tulitukea ei kyetty siirtämään venekalustolla. Vastavasti iskevän portaan siirtäminen esimerkiksi kelirikko-aikana edellytti tukea muilta.

Rannikkojääkäripataljoonan taistelutekniikkaa kehitettiin merivoimien harjoituksissa. Pataljoonaa käytettiin pääasiassa meripuolustusalueen resurssina rannikkoalueelle alistettuna. 2000-luvun ensimmäisen kymmenen vuoden aikana pataljoona ehti toimia kaikkien rannikkoalueiden ja molempien meripuolustusalueiden johdossa.

Muutamissa harjoituksissa kokeiltiin myös joukon alistamista sotilasalueille. Liikkuvan rannikkotykistön ollessa Uudenmaan prikaatissa harjoiteltiin myös taisteluosastokokonaisuutta, jolloin pataljoonaa oli vahvennettu rannikkotykistöpatteristolla.

Liikkuvan rannikkotykistökoulutuksen päättyessä 2005 aloitettiin vaikuttamisen osana rannikko-ohjuskoulutus Uudenmaan prikaatissa. Rannikko-ohjukset täydensivät liikkuvan meripuolustuksen vaikuttamiskykyä.

Vaikka Uudenmaan prikaatin joukot pääasiassa ovat harjoitelleet merivoimien johdossa, on tarvittavaa aselajiosaamista haettu myös maavoimien harjoituksista.

Kehittämistyössä hyödynnettiin myös kokemuksia kansainvälisestä yhteistoiminnasta. Ensimmäinen yhteisharjoitus ruotsalaisen amfibiorykmentin kanssa toteutettiin vuonna 2001 Tukholman saaristossa. Siirtymiset suoritettiin omalla venekalustolla.

Tämän jälkeen harjoiteltiin lähes vuosittain niin Suomessa kuin Ruotsissa. Yhteisharjoitukset tuottivat paitsi henkilökohtaista osaamista myös uusia ajatuksia taistelutekniikasta ja johtamisesta. Kansallisen osaamisen lisäksi yhteistoiminta avasi mahdollisuuden aloittaa kansainvälinen koulutus Uudenmaan prikaatissa.

Rannikkojääkärijoukkue kuormautumassa Jurmo-luokan joukkojenkuljetusveneeseen.
Kuva: Puolustusvoimat/Patrick Bagge

*Veneitä hankittiin aluksi yksi prototyyppi, jonka koekäytön perusteella hankittiin jatkosarja.
Kokonaisuudessaan Jurmo-luokan veneitä hankittiin 38 kappaletta, joista kaksi oli johtamisveneitä.
Kuva: Puolustusvoimat*

Merivoimien tutkimus vedenalaisen sodankäynnin kehittäjänä

Merivoimien ja rannikkotyökistön tutkimuksen ja kehittämisen perinteet alkavat Helsingin sotasataman perustamisesta, jonka organisaatioon kuului Helsingin edustalla Melkin saarella sijainnut laboratorio.

Miinanraivaus sotien jälkeen loi pohjan miina-alan tutkimus- ja kehitystyölle, joka on merivoimissa jatkunut aktiivisena näihin päiviin asti.

Laivastolain myötä uusien alusten ja niiden asejärjestelmien suunnittelutyön alkaminen nosti merivoimallisen tutkimus- ja kehitystoiminnan Suomessa aivan uudelle tasolle. Yksi merkittävimmistä kehityshankkeista oli yhteistyössä saksalaisten kanssa toteutettu sukellusvene CV707, joka oli Type II -rannikkosukellusveneeseen prototyyppi. Saksa tilasi sukellusveneeseen lvS:n kautta Crichton-Vulkanilta ja Suomi osti sen vuonna 1936. Saksan merivoimat teki sukellusveneellä muun muassa koe- ja koulutustoimintaa Suomen vesialueilla vuosina 1933–1934.

Ensimmäinen Suomessa suunniteltu merimiina oli sukellusveneestä laskettava sarvimiina S/30, joka kylläkin rakennettiin Ruotsissa. Ensimmäinen kokonaan Suomessa suunniteltu ja valmistettu merimiina oli sarvimiina S/40-A. Vedenalainen äänimaailma avautui merivoimille 1930-luvun alussa uusien sukellusveneiden vesikuuntelujärjestelmien myötä. Tuon ajan kehittyneimmät laitteet olivat sukellusvene Iku-Tursolla ja Vesikolla. Ensimmäisiä kiinteisiin rannikkokuuntelujärjestelmiin liittyviä kokeita tehtiin jo 1935–1936.

Torpedosta oli uuden aluskaluston käyttöönoton myötä tullut tärkeä vedenalainen asejärjestelmä, joka oli asennettu uusiin sukellusveneisiin ja moottoritorpedoveneisiin. Uuden aseiden tehokas käyttö edellytti kuitenkin systemaattista koetoimintaa, jonka avulla opittiin torpedon käyttäytyminen ja sen hallinta erilaisissa käyttöolosuhteissa. Yli 30 vuoden hiljaiselon jälkeen on torpedoaselaaji jälleen palaamassa merivoimien suorituskyvyksi Hamina-luokan ohjusveneiden peruskorjauksen ja uuden Laivue 2020 -alusluokan myötä.

Sodan jälkeen katkesi tutkimus- ja kehitystoiminta 1950-luvun jälkipuoliskoon saakka. Merkittävin tuolloin käynnistynyt vedenalaisen sodankäynnin kehityshanke oli saaristokäyttöön tarkoitettu sarvimiina S/58. Siitä tuli yksi merivoimien päämiinatyyppi. Merivoimien oma miinatutkimus on vuosien varrella tuottanut useita operatiiviseen käyttöön otettuja herätemiinatyyppisiä, viimeisimpänä pohjamiina 2016 (PM16.)

Merivoimien tutkimus on tänä päivänä Merisotakoulun tutkimuskeskuksella. Tutkimuskeskus tukee merivoimien strategista suunnittelua ja suorituskykyjen rakentamista ja tukee erikoisosaamisellaan merivoimien hankkeita sekä merivoimien joukko-osastojen operatiivista toimintaa analyyseilla, vedenalaisilla herätelmittauksilla ja muulla koetoiminnalla. Koetoiminta keskittyy vedenalaisten asejärjestelmien vastaanottokokeisiin ja suorituskyvyn seurantaan ja ylläpitoon. Tutkimuskeskus tekee viranomaisyhteistyötä eri merellisten viranomaisten kanssa.

*Katanpää-luokan miinantorjunta-alus shokkikokeessa.
Kuva: Puolustusvoimat/Peter Ramsten*

Uutta iskukykyä laivastoyksiköille

Helsinki-luokan ja tykkiveneiden suorituskyvyn korvaavan Laivue 2000 -hankkeen suunnittelu aloitettiin jo 1990-luvun jälkipuoliskolla Rauma-luokan ohjuslaivueen saavutettua täyden operatiivisen valmiutensa. Uutta laivuetta ennakoiden saatiin myönnetyin telakkatuen turvin rakennetuksi prototyyppivene Hamina, joka luovutettiin merivoimille vuonna 1998. Alkuun Hamina toimi koeajolavettina, johon ei vielä asennettu siihen kaavailtua taistelunjohtojärjestelmää sensoreineen ja pääasejärjestelmiä.

Laivue 2000 peruskokoonpanon oli määrä sisältää kahden johtoalustehtäviin soveltuvan kookkaamman, Hamina-tyypin lavetin lisäksi keveämpiä, nopeita ja ympärivuotiseen operointiin soveltuvia taistelualuksia. Suunnittelussa hahmoteltiin kahta vaihtoehtoista kokoonpanoa, joista ensimmäinen sisälsi kahden johtamiskykyisen ohjusvenelavetin rinnalla neljä täysin uudentyypistä, rajoitettuihin itsenäisiin taistelutehtäviin soveltuvaa ilmatyynyalusta.

Vaihtoehtoinen Laivue 2000:n kokoonpano perustui perinteisempään neljän ohjusveneen malliin. Molempien suunniteltujen alustyyppinen rakenteelliset ratkaisut nojasivat moderneihin teknologioihin ja etenkin Rauma-luokan ohjusveneistä saatuihin kokemuksiin. Ilmatyynyalusten osalta suuri merkitys oli ilmavoimien F-18 -hävittäjähankinnan vastakauppasopimuksiin liittyvillä teknologiasiiroilla Yhdysvalloista.

Nopeina, matalakulkuisina ja tulivoimaisina taistelualuksina ohjusveneet soveltuvat erinomaisesti rannikon tuntumassa ja saaristossa tapahtuviin taistelutehtäviin sekä alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen. Kaikkien alusluokkien suunnittelussa myös omasuojaan ja herätteiden hallintaan kiinnitettiin jo suunnitteluvaiheessa erityinen huomio. Ohjusveneet vasemmalta: Helsinki-luokan ohjusvene Oulu, Rauma-luokan ohjusvene Porvoo ja Hamina-luokan ohjusvene Hanko.
Kuva: Puolustusvoimat/Lisa Hentunen

Toinen Hamina-luokan ohjusvene ja Laivue 2000:n pääjärjestelmät hankittiin vuosina 2001–2006. Uuden laivueen peruskokoonpano alkoi rakentua, kun ilmatyynyaluksen prototyyppi Tuuli luovutettiin merivoimille vuonna 2002 ja laivueen toiseksi johtamiskykyiseksi ohjusvenelavetiksi tarkoitettu Tornio keväällä 2003. Ilmatyynyalusten jatkohankintapäätöksen edellytyksenä pidetyt koeajot saatiin suoritetuksi samana vuonna.

Tässä vaiheessa hankkeen perusteena pidetyn strategisen iskun uhkamallin painoarvon väheneminen sekä merivoimien tehtävien painottuminen varsinaisesta hyökkäyksen torjunnasta enemmän meriliikenteen suojaamiseen sekä vaatimukset pidempi aikaiseen operointikykyyn merellä johtivat siihen, että laivueen kokoonpanoratkaisussa päädyttiin lopulta vuonna 2003 sittenkin neljän ohjusveneen vaihtoehtoon.

Luovuttaessa alkuperäisestä Laivue 2000 -konseptista oli ratkaistava, miten jo päätetyt alkuperäiseen kokoonpanoon tarkoitetut taistelunjohto-, sensori- ja asejärjestelmähankinnat hyödynnetään parhaiten. Lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa neljän Hamina-luokan ohjusveneen varustelun ohella Hämeenmaa-luokan miinalaivat peruskorjattiin vuosina 2006–2008.

Peruskorjauksen yhteydessä miinalaivoille toteutettiin alusteknisiä muutoksia, jotka mahdollistivat miinalaiva Pohjanmaan tapaan näiden toiminnan myös Itämeren ulkopuolella joko koululaivaroolissa tai kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä.

Miinalaivojen taistelunjohto-, sensori- ja asejärjestelmät uusittiin täydellisesti. Miinoituskyvyn säilyessä edelleen hyvänä alukset saivat tehokkaamman 57 mm tykin sekä saman eteläafrikkalaisen

Umkhonto -ilmatorjuntaohjusjärjestelmän (Ilmatorjuntaohjus-04, ITO-04) kuin Hamina-luokalla. Myös alusten tiedustelu- ja valvontakyky paranivat huomattavasti, ja ne varustettiin taisteluosaston johtotehtäviä varten.

Kauppameriliikenteen tarvitsemien reittien varmentamisen ohella hankkeen tavoitteena oli tuottaa kykyä

tukea muita viranomaisia sekä osallistua merellisiin kriisinhallintatehtäviin. Merivoimat oli jo 1990-luvulta lähtien hankkinut kokemusta moderneista miinanetsintäjärjestelmistä kansainvälisissä harjoituksissa sekä omaan käyttöön hankitun kokeilukaluston avulla. Kuha-luokan heräteravaajien ikääntyessä, herätemiina-tekniikan kehittyessä sekä miinantorjuntadoktriinien

painottuessa kansainvälisesti perinteisestä raivamisesta miinanetsintään ja miinojen vaarattomaksi tekoon nähtiin uusinta laivanrakennus- ja miinantorjuntatekniikkaa hyödyntävä alustyyppi oikeaksi suorituskykyratkaisuksi.

*Ilmatyynyalus Tuuli oli prototyyppi uudesta alusluokasta, se ei kuitenkaan sopinut merivoimien operatiiviseen konseptiin, joten siitä luovuttiin.
Kuva: Puolustusvoimat/Matti Kaltokari*

Hamina-luokan suunnittelussa aluksen häive ominaisuudet pyrittiin optimoimaan. Esimerkiksi tutkasopet on poistettu ja meritorjuntaohjusjärjestelmät sijoitettiin katettuun tilaan.

Kuva: Puolustusvoimat

2000-luvun toinen merkittävä alushanke, uuden miinantorjunta-alusluokan rakentaminen, perustui pitkälti merivoimien tehtävään turvata meriyhteydet.

Kuva: Puolustusvoimat

Fabian Wrede -luokan koululaivat ovat valmistuneet vuosina 2006–2008. Alukset ovat Merisotakoulun käytössä merenkulun perustaitojen opetukseen erityisesti saaristo- ja rannikkovesillä.

Kuva: Puolustusvoimat

Mahdollisimman herätteettömän miinantorjunta-aluksen rakentamisessa tarvittavan osaamisen puuttuessa suomalaisilta telakoilta italialaistelakka Intermarine voitti vuosikymmenen alkupuoliskolla järjestetyn tarjouskilpailun kolmen aluksen rakentamisesta.

Sopimus alusten rakentamisesta allekirjoitettiin loppuvuonna 2006, ja sarjan ensimmäisen aluksen valmistus käynnistyi seuraavana vuonna. Vuosikymmenen jälkipuoliskolla toteutui lisäksi merivoimien palkatun

henkilöstön merenkulku- ja merimiestaidon koulutuksen näkökulmasta merkittävä hankinta, kun Merisotakoulun koulutuskäytössä ollut vanha H-luokan venekalusto korvattiin kotimaassa valmisteluilla kolmella Fabian Wrede -luokan koulutusaluksella. Nämä koulutusaluksukset on varustettu nykyaikaisella ja merivoimien taistelualuksia vastaavilla merenkulkujärjestelmillä.

Aluskaluston kehittyminen 2010-luvulla

Katanpää-luokan ensimmäinen miinantorjunta-alus Katanpää luovutettiin merivoimille vuonna keväällä 2012. Sarjan toinen alus Purunpää puolestaan valmistui seuraavana vuonna ja olmas alus Vahterpää saapui Suomeen 2016. Katanpää-luokan on määrä saavuttaa täysi operatiivinen valmiutensa 2019. Katanpää-luokan miinanetsijöiden käyttöönoton ohella kuluva

2010-luku on näyttäytynyt ensisijaisesti peruskorjaushankkeiden vuosikymmenenä. Vajaan kahdenkymmenen vuoden ikään ehtineet Rauma-luokan ohjusveneet peruskorjattiin vuosina 2010–2013, minkä ansiosta alusluokan elinkaaren odotetaan jatkuvan 2020-luvun puoliväliin asti.

Seuraavana toteutui Pansio-luokan miinalauttojen peruskorjaushanke vuosina 2015–2017, jossa täydellisen alusteknisen korjauksen lisäksi parannettiin alusten omasuojaa sekä huolto- ja täydennyskykyä merellä.

Vuoden vaihteessa 2017–2018 puolestaan käynnistyi Hamina-luokan ohjusveneiden peruskorjaushanke, jonka ansiosta alukset pysyvät operatiivisessa käytössä 2030-luvulle asti.

Myös merivoimien operoiman öljyntorjuntalaivaston suorituskyky kehittyi 2010-luvun alussa. 1980-luvun puolivälissä valmistuneen öljyntorjunta-alus Hallin peruskorjaus toteutettiin 2010, jolloin muun muassa sen alustekniset sekä öljynkeräys- ja merenkulkujärjestelmät uudistettiin.

Seuraavana vuonna puolestaan valmistui Suomen Ympäristökeskuksen rahoituksella täysin uusi ja aiempia öljyntorjunta-aluksia huomattavasti suurempi öljy- ja ympäristövahinkojen torjuntaan suunniteltu monitoimialus Louhi. Öljyntorjunta-alus Hylkeen peruskorjaus toteutettiin 2015. Merivoimilla on kolme kookasta ja ajanmukaisesti varusteltua, kriisiaikana myös merelliseen huoltoon ja täydennyksiin soveltuvaa, öljyntorjunta-alusta.

*Vuosina 1991-92 valmistuneet miinalautat Pansio, Porkkala ja Pyhäranta saivat tässä elinkaaripäivityksessä (Mid Life Upgrade) 20 vuotta lisää käyttöikää aina 2030-luvulle asti.
Kuva: Puolustusvoimat/Vili Mustonen*

*Louhi on suurin merivoimien käytössä oleva alus.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Osana rannikkojoukkojen liikkuvuuden ja taistelukyvyn kehittämistä merivoimat allekirjoitti syksyllä 2012 suomalaistelakan kanssa hankintasopimuksen 12 nopean kuljetusveneen rakentamisesta. Nämä Jehu-luokaksi nimetyt veneet voidaan miehistönkuljetustehtävien ohella varustaa muun muassa taistelu- ja tulitukitehtäviin, huolto- ja lääkintätehtäviin sekä liikkuvaksi johtamiseksi. Ensimmäiset kolme Jehu-luokan venettä luovutettiin Uudenmaan prikaatin käyttöön kesällä 2015 ja koko venesarja valmistui 2017 loppuun mennessä.
Kuva Puolustusvoimat/Tommy Karlsson*

Sukeltajatoiminta merivoimissa

Ensimmäisen kosketuksen sukellustoimintaan saivat muutamat suomalaiset jääkärit jo ensimmäisen maailmansodan aikana Saksassa ja puolustusvoimissa sukeltajia on virallisesti ollut 1930-luvulta lähtien. Alussa sukelluslaitteena olivat raskaat kypärälaitteet ja koulutus toteutui oppipoika-periaatteella. Sukeltajia käytettiin vedenalaisissa rakennus- ja pelastustöissä. Sukelluskaluston kehityksen, ja toisen maailmansodan kokemusten myötä sukeltajille tuli uusia tehtäviä muun muassa vedenalaiset raivaamistehtävät, maihinnousun valmistelu, tiedustelu ja soluttautuminen. Jatkosodan päättyessä laivastossa palveli jo 50 sukeltajaa.

Merivoimat aloitti 1950 sukeltajakoulutuksen toimintamallien hakemisen ulkomailta ja kymmenen vuotta myöhemmin sukeltajakoulutus vakiinnutti asemansa osana merivoimien koulutustoimintaa. Koulutusta annettiin suojasukeltaja-, raivaaja- ja rynnäkkösukeltajalinjoilla.

Kahdeksankymmentäluku oli laivaston sukellustoiminnalle monella tavalla merkityksellinen. Sukeltajat saivat vihdoinkin käyttöönsä oman tukialuksen; varta vasten sukeltajille suunnitellun emäalus Mursun. Upinniemen rakennettiin vuosikymmenen lopussa yksi Euroopan edistyneimmistä painekammiokeskuksesta ja raivaajasukeltajien seoskaasusukelluslaitteet uusittiin. 1980-luvun lopussa Yhdysvaltojen Navy Seal -kurssin koulutusyhteistyön avulla saatiin perusta ja opit nykymuotoiselle taistelusukeltajakoulutukselle.

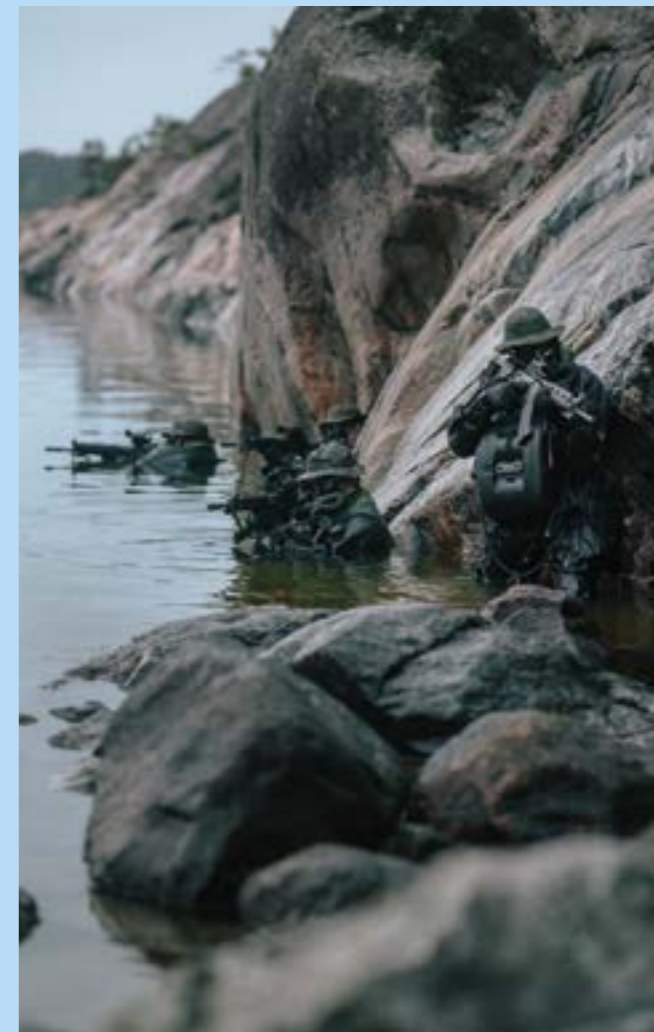
Ensimmäinen nykymuotoinen taistelusukeltajakurssi järjestettiin koeluontoisesti vuonna 1994. Myös työsukellustoiminta kehittyi olennaisesti 90-luvun puolivälissä, kun öljyntorjunta-alus Hylje saatiin tukialuskäyttöön öljyhylkyjen tyhjennystöihin. Merivoimien sukeltajat ja öljyntorjunta-alukset ovat vuodesta 1994 alkaen antaneet Suomen ympäristökeskukselle virka-apua vedenalaisten ympäristöuhkien torjumiseksi.

Vuosituhanen vaihduttua taistelusukeltajakoulutusta sekä Erikoistoimintaosastoa kehitettiin määrätietoisesti: Erikoistoimintaosasto eriytettiin Sukeltajakoulusta omaksi perusyksiköksi.

Sukeltajakoulu järjestää vuorovuosin taistelu- tai raivaajasukeltajakurssin ja työsukeltajakurseja. Taistelusukeltajien päätehtävät ovat tiedustelu- ja tuhoamistehtävät saaristossa, jolloin sukeltaminen on keino siirtyä salassa vihollisen hallussa olevalle alueelle. Raivaajasukeltajien tehtävänä on vedenalaisten miinojen ja räjähteiden tunnistaminen sekä tuhoaminen. Työsukeltajat tekevät erilaisia vedenalaisia työtehtäviä, esimerkiksi etsintää, vedenalaista rakentamista ja -korjaamista, sekä rakenteiden ja alusten tarkastuksia.

Sukeltajilta vaaditaan erittäin hyvää fyysistä kuntoa. Kaikille sotilassukeltajille on vaativan koulutuksen myötä kasvanut yhteishenki, joka hakee vertaistaan. Sukeltajakurssin suorittaneet sukeltajat liittyvät myös osaksi arvostettua Vedenalaista veljeskuntaa, johon kuuluvat sotilassukeltajat vanhimmasta nuorimpaan.

Kuvat: Puolustusvoimat

Merivoimien tehtävät

Merivoimat vastaa aluevalvontaviranomaisena Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta merellä (AKV/AKT). Alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaamisen tehtävä on jatkunut muuttumattomana koko itsenäisyyden ajan, joskin siitä on eri vuosikymmeninä käytetty erilaisia nimityksiä, esimerkiksi ”puolueettomuuden valvonta”, ”puolueettomuuden loukkausten estäminen aluevesillä” tai ”aluevesien valvonta”.

Alueellisen koskemattomuuden valvonta oli erityisesti kylmän sodan aikana osa puolustusvoimien tehtävää, jolla pyrittiin ennaltaehkäisemään Suomeen kohdistuvia uhkia ja ylläpitämään uskottavaa puolustuskykyä. Samalla merivoimien normaaliolojen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen liittyvät järjestelyt muodostivat perustan merivoimien valmiudelle.

Merivoimat kokoaa reaaliaikaisen tilannekuvan merialueelta ja jakaa sen edelleen muille viranomaisille ja merellisille toimijoille. Tilannekuvaa täydennetään muun muassa vedenalaisella valvonnalla sekä muiden puolustushaarojen ja viranomaisten tiedoilla.

Merivoimien alukset osallistuvat alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen. Alueloukkauksia on havaittu lähes kaikkina vuosikymmeninä, riippuen yleisestä sotilaallisesta aktiviteetista Itämerellä.

Kansainvälisen puolustusyhteistyön lisääntyminen 2000-luvulla paransi merivoimien Itämeren alueen meritilannekuvaa ja alueellisen koskemattomuuden valvonnan edellytyksiä. Merkittävimmät kehitysaskeleet otettiin Suomen ja Ruotsin merivoimien välisessä tilannekuvayhteistyössä.

Tilannekuvaa varten rannikolla on kattava, osin merellisten viranomaisten yhteinen tutka- ja kameravalvonta verkko.
Kuva: Puolustusvoimat

Tykkivene Karjala ja Helsinki-luokan ohjusveneet: peruskorjauksessa rakennetun hyvän osastonjohtamiskyvyn myötä tykkiveneet soveltuivat hyvin myös taisteluosastojen johtaluksiksi. Kuvassa tykkivene Karjala ja Helsinki-luokan ohjusveneet Turku ja Oulu vuodelta 1998. Alukset sopivat erinomaisesti alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen.
Kuva: Puolustusvoimat

Meriliikenteen suojaus

Turvalliset meriyhteydet ovat edellytys ulkomaankaupalle ja yhteiskunnan huoltovarmuudelle. Itsenäistymisen jälkeen 1920-luvun alussa ei merivoimille käsketty kauppamerenkulun suojaamiseen liittyvää tehtävää johtuen merivoimien suorituskyvyn puutteista. 1929 merivoimille käskettiin ensimmäiset merenkulun johtamiseen ja suojaamiseen liittyvät tehtävät. Tehtävät eivät muuttuneet ja niissä korostettiin Ahvenanmaan ja Ruotsin kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä. Käytännössä merivoimien tehtävä meriliikenteen suojaamiseksi on pysynyt muuttumattomana läpi vuosikymmenten.

Merivoimien näkökulmasta meriyhteyksien turvaaminen on kokonaisuus, joka sisältää meriliikenteen toimintaedellytysten varmistamisen, meriliikenteen johtamisen ja meriliikenteen suojaamisen.

Merivoimat on käytännössä koko itsenäisyyden ajan vastannut Suomen meriliikenteen suojaamisesta. Meriliikenteen suojaaminen käsittää muun muassa meritalannekuvan muodostamisen, tilannekuvan jakamisen tarvitsijoille, liikenteen ohjaamisen, meriliikenteen suojaamisen lähi- ja kaukusuojauksena sekä satamatoimintojen suojaamisen.

Keinot meriliikenteen suojaamiseksi vaihtelevat siihen kohdistuvien uhkien ja turvallisuustilanteen mukaisesti. Normaalioloissa suojaamisessa korostuvat meritalannekuvan muodostaminen sekä jakaminen muille viranomaisille ja yhteistoimintaosapuolille. Poikkeusoloissa korostuvat aktiiviset toimenpiteet meriliikenteen suojaamiseksi ja siihen kohdistuvien uhkien poistamiseksi.

Kansainvälinen toiminta

Merivoimien alukset ja esikuntahenkilöstö jatkoi 1990-luvulla alkanutta osallistumista kansainväliseen harjoitustoimintaan. Harjoituksiin osallistuttiin pääsääntöisesti Itämerellä ja satunnaisesti Pohjanmerellä ja Välimerellä.

Kansainväliset harjoitukset toteutettiin pääsääntöisesti osana Naton rauhankumppanuusohjelmaa. Vuosittain osallistuttiin Baltops-, Northern Coasts-, Banners- ja Open Spirit -harjoituksiin. Merivoimien öljyntorjunta-alukset osallistui vuosittain Itämerellä toteutettuihin öljyntorjuntaharjoituksiin, kuten Balex Delta-harjoitukseen.

Merivoimien henkilöstön ulkomailla tapahtuvaa koulutusta jatkettiin. Koulutuskomennuksia tehtiin esimerkiksi Naton osaamiskeskukseen, osallistumalla kursseille miinantorjunnan osaamiskeskuksessa Belgiassa ja alustarkastustoiminnan osaamiskeskuksessa Kreikassa.

Merivoimien erikoistoimintaosaston koulutuksessa hyödynnettiin merkittävästi kansainvälisiä kursseja ja harjoituksia. Merivoimat liittyi jäseneksi Naton rannikko- ja saaristomerisodankäynnin monikansalliseen osaamiskeskukseen (Centre of Excellence for Operation in Confined and Shallow Waters) 2010-luvun alussa.

Merivoimien kansainvälisen toiminnan kannalta merkittävää oli Suomen päätös osallistua vuosina 2008–2016 Euroopan unionin Atalanta-operaatioon. Ensin operaatioon osallistuttiin esikuntahenkilöstöllä johtoaluksella Intian valtamerellä ja operaatioesikunnassa Lontoossa.

Merivoimat johti ensimmäiset kriisinhallintaoperaatiot 2010-luvulla, kun merivoimat lähetti miinalaiva Pohjanmaan ja alustarkastusosaston Atalanta-operaatioon. Myöhemmin operaatiota jatkettiin alussuojausosastolla, joka toimi Maailman ruokaohjelman (World Food Program, WWF) aluksella suojaamalla ruokakuljetuksia. Alussuojausosastoa on käytetty myös Syyrian kemiallisten aseiden neutralointioperaatioissa.

Merivoimien kansainvälinen materiaaliyhteistyö syveni 2000-luvulla. Kehittämistä alkoi aikaisempaa voimakkaammin ohjata kansainvälisesti yhteensopivien järjestelmien hankkiminen ja vain kansalliseen toimintaan rakennetuista järjestelmistä luopuminen.

Merivoimat on vastannut Euroopan unionin EUNAFOR MED Sophia-operaation kansallisesta johtamisesta vuodesta 2015 alkaen. Operaation tarkoituksena on estää Eurooppaan suuntautuvaa laitonta maahanmuuttoa Välimerellä. Operaatioon on osallistuttu alustarkastusosastolla ja esikuntahenkilöstöllä.

Rannikkojääkäriosasto osallistui EU:n pohjoismaiseen taisteluosastoon (Nordic Battle Group), yhtenä yksikönä osana mekanisoitua pataljoonaa. Vuonna 2015 rannikkojääkärit olivat NATO:n nopean toiminnan joukkojen (NATO Response Force, NRF) valmiudessa. NRF-yksikön valmiusvuoron aikana joukko osallistui BALTOPS-15 harjoitukseen ja toimi yhdysvaltalaisilta ja brittiläisiltä aluksilta käsin harjoituksiin niin Ruotsissa kuin Puolassa.

Miinalaiva Pohjanmaa harjoittelee merellä tapahtuvia täydennyksiä (RAS) yhdessä Hollannin merivoimien fregatti Everstsenin kanssa Baltops-harjoituksessa 2012 Itämerellä.
Kuva: Puolustusvoimat

Suomen ja Ruotsin merivoimien välinen yhteistyö syveni muutamien vuosien hiljaiselon jälkeen 2010-luvulla. 2010-luvulla yhteistyön päämääräksi tuli kehittää yhteinen merellinen taisteluryhmä (SFNTG, Swedish-Finnish Naval Task Group), joka sisältää yhteisen johto- ja huolto-osan sekä rannikkojääkäri- ja laivasto-taisteluosastot. Samanaikaisesti poliittisen ohjauksen mukaisesti syvennettiin merivoimien välistä operatiivista yhteistyötä.

Seuraava suomalaisen laivastoyksikön toimeenpanema konkreettinen kriisinhallintavelvoite oli miinalaiva Uusimaan asettaminen vuodeksi 2017 NATO:n NRF-valmiuteen.

*Miinalaiva Pohjanmaa siirtymässä Intian valtamerelle Euroopan unionin Atalanta-operaatioon Suezin kanavassa tammikuussa 2011. Pohjanmaa oli ensimmäinen merivoimien alus, joka osallistui kriisinhallintaoperaatioon ja samalla ensimmäinen Suomen merivoimien alus, joka kulki Suezin kanavan läpi. Kanavassa aluksella kävi muun muassa Ramses II apulaisineen ja aluksen peräklyyssi maalattiin perinnemenojen aikana Saharan keltaiseksi.
Kuva: Puolustusvoimat*

BALTOPS-16 harjoituksen kokemuksista johtuen Suomelle tarjottiin mahdollisuutta isännöidä BALTOPS-16 harjoituksen amfibiojoukkojen koulutusvaihetta. Tämä toteutettiin Hankoniemen merialueella sekä Syndalenin alueella kesäkuussa 2016. Harjoituksen aikana United States Marine Corps harjoitteli Syndalenin alueella ja suomalais-ruotsalainen amfibiotuotusosasto operoi hollantilaiselta Johan de Witt tukialukselta. Kuva: Puolustusvoimat

Rannikkojääkäreiden koulutuksessa on huomioitu kansainvälinen kehittyminen aina 1960-luvulta alkaen. Konkreettinen yhteistoiminta Ruotsin kanssa käynnistettiin 1999, jolloin asetettiin ensimmäiset yhteiset tavoitteet yhteiselle harjoitustoiminnalle. Ensimmäinen yhteisharjoitus toteutettiin 2001. Useiden yhteisharjoitusten jälkeen käynnistettiin Uudenmaan prikaatissa kansainvälinen rannikkojääkärikoulutus 2005. U.S Navy LCAG maihinnousuharjoituksessa Syndalenissa 2016. Kuva: Puolustusvoimat

Merivoimien esikunta johti Suomen osallistumisen Atalanta-operaation ja tällä hetkellä merivoimat johtaa Eunavfor Med - operaatio Sophiia Välimerellä. EUNAVFOR MED - OPERAATIO SOPHIA:n tehtävänä on ihmisalakuljettajien toimintaedellytysten häiritseminen ja estäminen sekä Eurooppaan suuntautuvan laittoman maahanmuuton vähentäminen. Kuva: Puolustusvoimat

Suomalaisruotsalainen taisteluosasto ammunnoissa Northern Coasts 2014 -harjoituksessa.
Kuva: Puolustusvoimat/Hanne Paalanen-Ericsson

Rauma-luokan ohjusvene Porvoo (72) sisarnumeroisen Ticonderoga-luokan USS Vella Gulf (72) rinnalla Baltops 2003 -harjoituksessa.
Baltops-harjoituksiin osallistuu vuosittain Naton ja PFP (Partnership for Peace) -maiden aluksia ja maihinnousujoukkoja.
Kuva: Michael Sandberg / Fleet Combat Camera, Atlantic

5.

Merivoimat 100 vuotta

Merivoimien tehtävä on estää merelliset hyökkäykset, valvoa ja turvata merialueet ja suojata meriliikennettä. Merivoimat ylläpitää oikea-aikaista tilannekuvaa ja valmiutta yllä vuoden jokaisena päivänä.

Merivoimat tänään

Merivoimien tehtävät Suomen sotilaalliseksi puolustamiseksi ovat merellisten hyökkäysten torjunta, merialueiden valvonta, alueloukkauksien torjuminen ja meriyhteyksien turvaaminen.

Merivoimat valvoo merialueita ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Kiinteän valvontakyvyn lisäksi merivoimilla on jatkuvasti aluksia merellä, joka suorittavat erilaisia tunnistustehtäviä useita satoja kertoja vuodessa.

Puolustusvoimissa toimeenpantiin puolustuvoimauudistus vuosina 2012–2014, jolloin myös merivoimien organisaatio ja toimintatapa uudistettiin vastaamaan

sodan ajan puolustusvoimien mitoitusta ja tehokasta toimintaa sekä suunnitteluperusteeksi annettua resurssitasoa.

Merivoimien laivastoyksiköt ovat tänä päivänä Rannikkolaivastossa, joka toimii kahdesta tukikohdasta Pansiosta ja Upinniimestä. Laivastoon kuuluvat 4. Miinatorjuntalaivue, 6. Pintatorjuntalaivue, 7. Pintatorjuntalaivue ja 8. Huoltolaivue.

Rannikkolaivaston alukset muodostavat keskeisen osan merivoimien suorituskyvyistä, joilla merioperaatioita toteutetaan. Aluksilla on kyky suorittaa valvontaa, pintatorjuntaa, merimiinoittamista, sukellusveneen

Merimiinat ovat toinen merivoimien pääasejärjestelmistä. Miina-aseen käyttö edellyttää koko "varastolta vaikutukseen" -ketjun harjoittelua säännöllisesti. Varusmiehet harjoittelevat miinanlastausta osana koulutusta miinalaivoilla.
Kuva: Puolustusvoimat

Varusmiesten koulutuksessa huomioidaan merivoimien koko operaatioalue. Rannikkoprikaatin meritiedustelijat harjoittelevat Itäisellä Suomenlahdella.
Kuva: Puolustusvoimat

Rannikkolaivastossa koulutetaan laivastoon aliupseereita ja miehistöä, jotka palvelevat aluksilla.
Kuva: Puolustusvoimat

torjuntaa, ilmatorjuntaa, miinantorjuntaa ja merellisiä huoltotehtäviä. Alukset vievät merivoimien toimintakyvyn tarvittaessa kauas merialueille.

Rannikkoprikaati vastaa suomenkielisestä rannikkojoukkojen koulutuksesta pioneereista sukeltajiin ja merivalvojista meritiedustelijoihin. Prikaati kouluttaa myös laivastojoukkojen alokkaat peruskoulutuskaudella. Joukko-osasto koostuu Meritiedustelupataljoonasta, Porkkalan rannikkopataljoonasta ja Suomenlinnan rannikkorykmentistä.

Rannikkoprikaati ylläpitää valmiutta ja suojaa käskettyjä kohteita kohteita ja toimintoja. Rannikkoprikaatin suorituskyvyt koostuvat merivalvonta-, meritiedustelu-, pintatorjunta- ja ilmatorjuntakyvyistä. Rannikkoprikaatin käytössä olevat tiedustelu-, valvonta- ja asejärjestelmät muodostavat keskeisen osan prikaatin rannikkojoukkojen torjuntavalmiudesta. Keskeisimpiä joukkoja ovat muun muassa meritiedustelukomppaniat, meritorjuntaohjuspatterit ja rannikkopatterit.

Uudenmaan prikaatin on varustettu ja koulutettu taistelutehtäviin rannikon ja saariston vaativissa erityisolosuhteissa. Yksi vastuullisimpia tehtäviä varusmiehenä on veneenkuljattajan tehtävä. Miehistöä kuljetetaan Jurmo-, Jehu- tai G-luokan miehistönkuljetusveneillä.
Kuva: Puolustusvoimat

"Tulikomento ja maalisuunnassa 30-00, 12 kertaa ampukaa", meritulenjohtoasema on toiminnassa.
Kuva: Puolustusvoimat/Antti Koskinen

Uudenmaan prikaati on puolustusvoimien ainoa ruotsinkielinen joukko-osasto, johon kuuluvat Tammissaaren rannikkopataljoona ja Vaasan rannikkojääkäripataljoona. Joukko-osastossa koulutetaan saariston vaativiin olosuhteisiin ja toimintaan erikoistuneita rannikkojääkäreitä ja muita joukkoja.

Prikaatin rannikkoyoukot kykenevät toimimaan maalla ja merellä. Joukkojen erityispiirteenä on hyvä liikkuvuus ja toimintakyky saariston vaativissa olosuhteissa. Liikkumiseen joukot käyttävät Jahu-, Jurmo- ja G-veneluokan kuljetusvenettä sekä panssaroituja ja panssarimattomia ajoneuvoja. Joukkojen raskaampaan kalustoon kuuluu kranaatinheitimiä ja rannikko-ohjuksia, joilla tuotetaan taisteluiden edellyttämä tulivoima rannikkoalueilla.

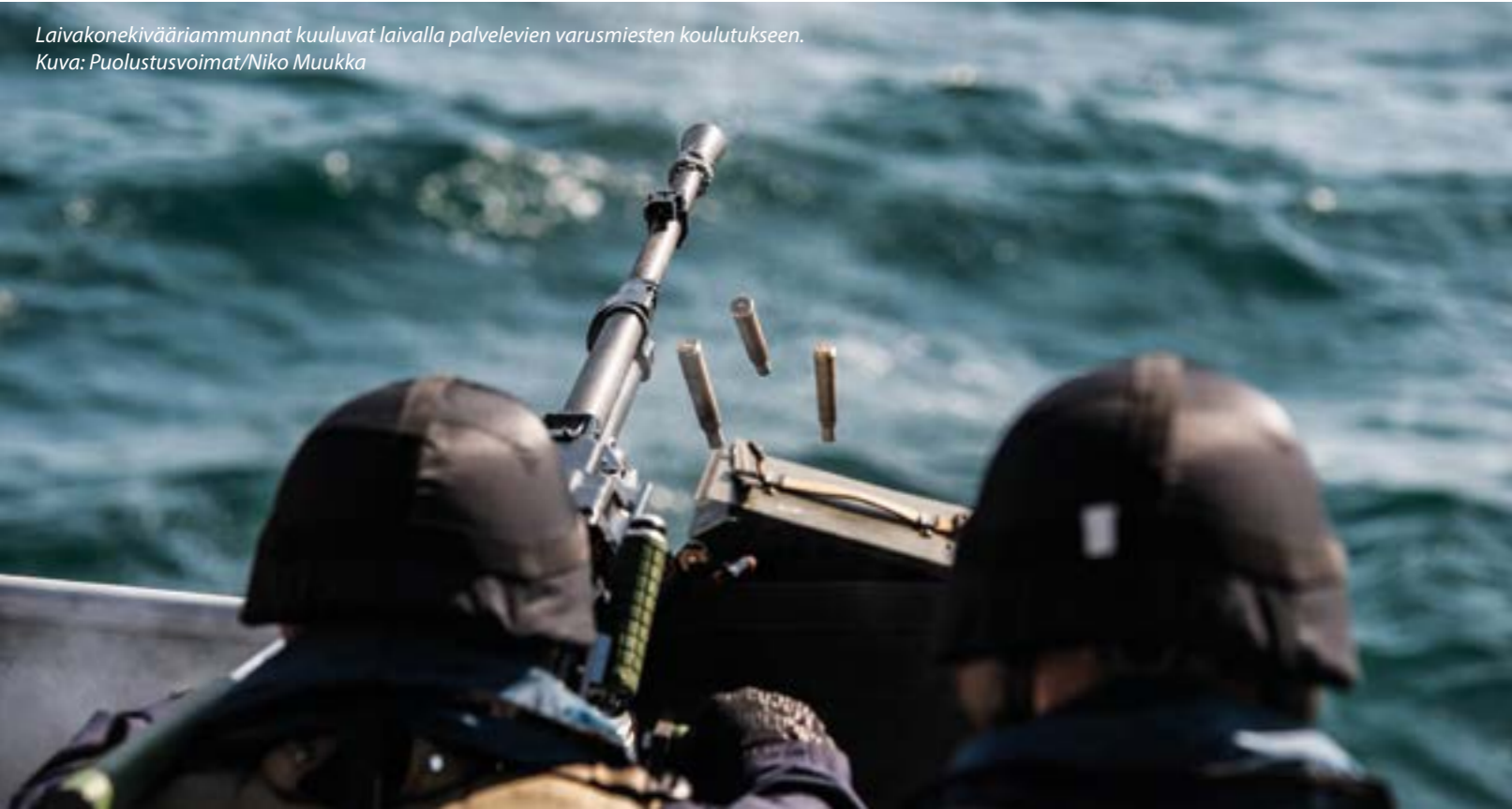
Merisotakoulu on merivoimien koulutuksesta ja tutkimuksesta vastaava joukko-osasto. Koulutusta annetaan kolmella eri osastolla: korkeakoulu-, täydennyskoulutus- ja reserviupseeriosastoilla.

Korkeakouluosasto järjestää merikadettikursseja, täydennyskoulutusosasto erilaisia aliupeereille ja muulle merivoimien palkatulle henkilökunnalle suunnattuja kursseja, ja reserviupseeriosasto toimeenpanee kaksi kertaa vuodessa reserviupseerikurssin. Pääosat merivoimien tutkimuksesta tehdään Merisotakoululla.

Merisotakoulun jokakevällisellä koulutuspurjehduksella koulutetaan merikadetteja, merivoimien sotilashenkilöstöä ja varusmiehiä noin kuuden viikon ajan.
Kuva: Puolustusvoimat

Laivakonekivääriammunnat kuuluvat laivalla palvelevien varusmiesten koulutukseen.
Kuva: Puolustusvoimat/Niko Muukka

Maanpuolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja osaavaan reserviin. Merivoimat kouluttaa vuosittain noin 3200 uutta varusmiestä ja kertausharjoituttaa 1700 reserviläistä rannikko- ja laivastoyoukkoihin.
Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/Joni Solonen

Harjoittelulla ylläpidetään ja kehitetään osaamista

Merivoimilla on osaava ja koulutettu henkilökunta. Reserviläisiä ja varusmiehiä harjannutetaan poikkeusolojen tehtäviin kansallisissa ja kansainvälisissä harjoituksissa.

Merivoimat harjoittelee vuosittain kymmenissä harjoituksissa. Harjoitusten taso vaihtelee yksikkökohtaisista harjoituksista isoihin kansallisiin ja kansainvälisiin harjoituksiin.

Merioperaatioiden päämääränä on mahdollistaa merenkäyttö omien tavoitteiden mukaisesti ja kiistää vastustajalta meren vapaa käyttö sen päämäärien estämiseksi. Nämä tehtävät edellyttävät tiedustelu-, valvonta ja maalinosoituskykyä, kaukovaikuttamista, täsmäaseiden ja miehittämättömien ilma-alusten käyttöä sekä kansallista ja monikansallista sotilas- ja siviiliviranomaisyhteistoimintaa.

Kansallisissa harjoituksissa merivoimat kehittää kotimaan puolustamista. Muiden viranomaisten kanssa harjoittelu kehittää valmiuksia toimia osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja tukea muita viranomaisia. Merivoimat harjoittelee muiden viranomaisten kanssa esimerkiksi öljyntorjuntaa, meripelastusta ja vedenalaisten räjähteiden raivaamista.

Kansainvälisissä harjoituksissa kehitetään kykyä toimia osana monikansallista joukkoa ja luodaan valmius osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan YK:n, EU:n tai NATO:n johtamissa operaatioissa. Kansainvälinen toiminta tukee kotimaan puolustuksen osaamista ja meripuolustuksen kehittämistä.

*Merivoimat harjoittelee maa- ja ilmävoimienkin kanssa vuosittain.
Kuva: Puolustusvoimat/Niko Muukka*

*Meritorjuntaohjuspatteri on osa rannikkojoukkojen pintatorjuntakykyä.
Kuva: Puolustusvoimat*

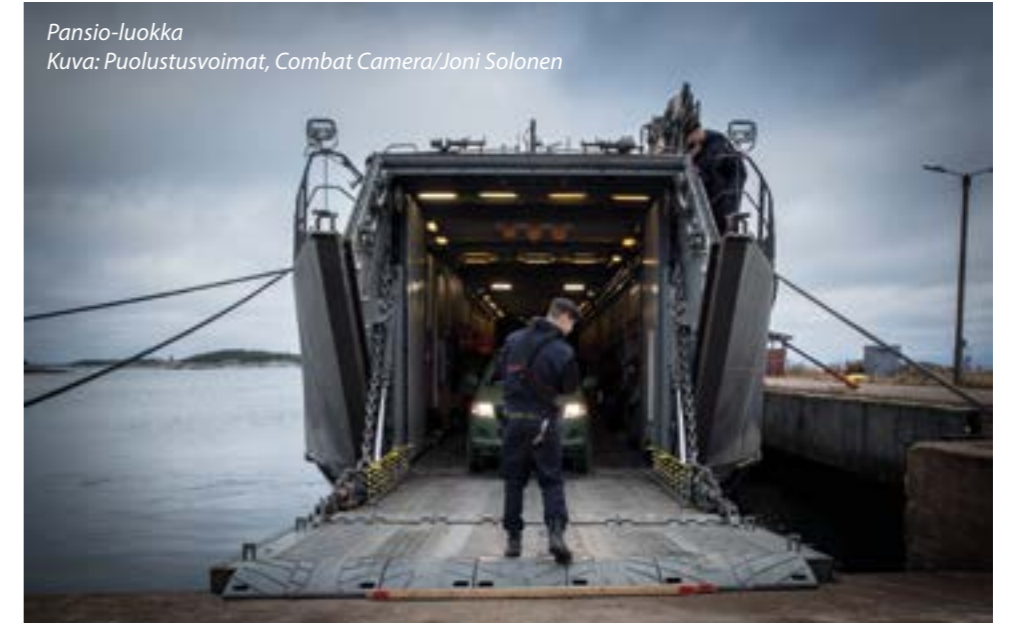
*Suomalainen alustarkastusosasto osasto FINBT osallistui EUNAVFOR MED- Operaatio Sophiaan 2016.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Rannikkojääkärit harjoittelemassa saaristossa.
Kuva: Puolustusvoimat/Ditrik Lundsten*

Merivoimat harjoittelee ja testaa keskeisimpiä suorituskykyjään eli meritilannekuvan muodostamista, merimiinoittamista, pintatorjuntaa, sukellusveneentorjuntaa, miinantorjuntaa, ilmatorjuntaa sekä kohteiden suojaamista ja rannikkojoukkojen taistelua.

Kuvat: Puolustusvoimat

Yhteistoiminta maavoimien kanssa tukee merivoimien toimintaa ja valmiutta. Rannikojoukkojen valvontayksiköitä voidaan siirtää joustavasti maavoimien NH-90:llä talviseen saaristoon. Kuva: Puolustusvoimat

Merioperaatioissa käytetään merivoimien kaikkia joukkoja ja suorituskykyjä. Operaatioita tuetaan muiden puolustushaarojen ja viranomaisten suorituskyvyillä. Kuva: Puolustusvoimat

Vastustajan alusyksiköitä vastaan käytetään ohjustulta. Saaristoon pureutunut vastustaja lyödään rannikojoukkojen tulella ja rannikojoukkojen taistelulla, jota tuetaan taistelualusten suorituskyvyin. Merivoimat tukee suunnitelmallisesti ja aloitteellisesti toiminnallaan ja suorituskyvyillään muiden puolustushaarojen taistelua. Kuva: Puolustusvoimat/Klaus Fromholz

Muita viranomaisia tuetaan muun muassa ylläpitämällä öljyntorjunta- ja sukeltajavalmiutta sekä vastaamalla virka-apupyntöihin. Merivoimien henkilökuntaa ja kalustoa osallistuu kriisinhallintaan.
Kuva: Puolustusvoimat/Sakari Korpikallio

Rauma-luokan ohjusvene ampuu meritorjuntaohjuksen.
Kuva: Puolustusvoimat

Miinalaiva Uusimaa koulutuspurjehduksella 2018 Biskajanlahdella.
Kuva: Puolustusvoimat

Asevelvollisten kouluttaminen on keskeinen osa merivoimien toimintaa.
Kuva: Puolustusvoimat/Edwin Pohto

Kansainvälinen merivalvontayhteistyö

Suomen ja Ruotsin merivoimat aloittivat kahdenvälisen SUCFIS (Sea Surveillance Co-operation Finland Sweden) meritilannekuvayhteistyön vuonna 2006 tehostaakseen tiedonvaihtoa molempien maiden merivoimien välillä parantaakseen merellistä tilannetietoisuutta sekä välittääkseen reaaliaikaisesti tietoa mahdollisesti turvallisuutta vaarantavista aluksista ja tapahtumista.

Molempien maiden merivoimat luovat, ylläpitävät, analysoivat ja jakavat meritilannekuvaa yhteensopivilla järjestelmillä jatkuvasti, ympärivuorokautisesti ja automaattisesti. Tiedonvaihto perustuu maiden välillä vallitsevaan luottamukseen, operaatioturvallisuuteen sekä yhteisiin tietotarpeisiin.

Itämeren alueen rantavaltiot käynnistivät vuonna 2009 SUCBAS (Sea Surveillance Co-operation Baltic Sea) merivalvontayhteistyön, jonka tavoitteena on ylläpitää merellistä tilannetietoisuutta Itämeren alueella ja jakaa tunnistettua meritilannekuvaa koko Itämeren alueelta osallistujamaiden aluevalvontaviranomaisten kesken.

SUCBAS-yhteistyö on kehittänyt merkittävästi osallistujamaiden merivoimien välistä jokapäiväistä yhteistoimintaa ja tuonut kustannussäästöjä valvontaresurssien käytön osalta. SUCBAS yhteistyön tuottamien ennakkotietojen perusteella kyetään tehokkaammin suuntaamaan merivoimien ja muiden toimijoiden resursseja valvonta- ja tunnistustehtäviin. SUCBAS-yhteistyössä on vuonna 2018 mukana yhdeksän jäsenmaata.

Merivoimat on ollut mukana kehittämässä eurooppalaista MARSUR (Maritime Surveillance Networking) merivalvontayhteistyötä vuodesta 2006 alkaen. Operatiiviseen vaiheeseen vuonna 2014 siirtynyt MARSUR pyrkii kehittämään merellistä tilannetietoisuutta sen 18 osallistujamaan viranomaisten välillä sekä luomaan edellytykset yhteisen meritilannekuvan jakamiseksi koko Euroopan alueelta meritilannekuvajärjestelmän avulla. Euroopan puolustusvirasto (EDA) tukee järjestelmän ylläpitoa ja kehittämistä.

Merivoimien tehtävänä on koota aluevalvonnan tilannekuvaa Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista ja sitä koskevaa päätöksentekoa sekä muiden viranomaisten tukemista varten. Kansainvälinen toiminta tulee tilannekuvan muodostamista. Aluevalvonnan edellyttämä meritilannekuva muodostetaan tarpeellisista aluevalvonnan yhteydessä hankituista tai muilta aluevalvontaviranomaisilta sekä vieraan valtion viranomaisilta ja kansainvälisiltä toimielimiltä saaduista tiedoista. Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/Samuli Haapala

Merimiinoittamisella estetään vihollisen vapaa merenkäyttö.
Kuva: Puolustusvoimat

Kiinteä tykistö ja rannikkojoukkojen tulenkäyttö on osa merivoimien vaikuttamista.
Kuva: Puolustusvoimat /Vili Mustonen

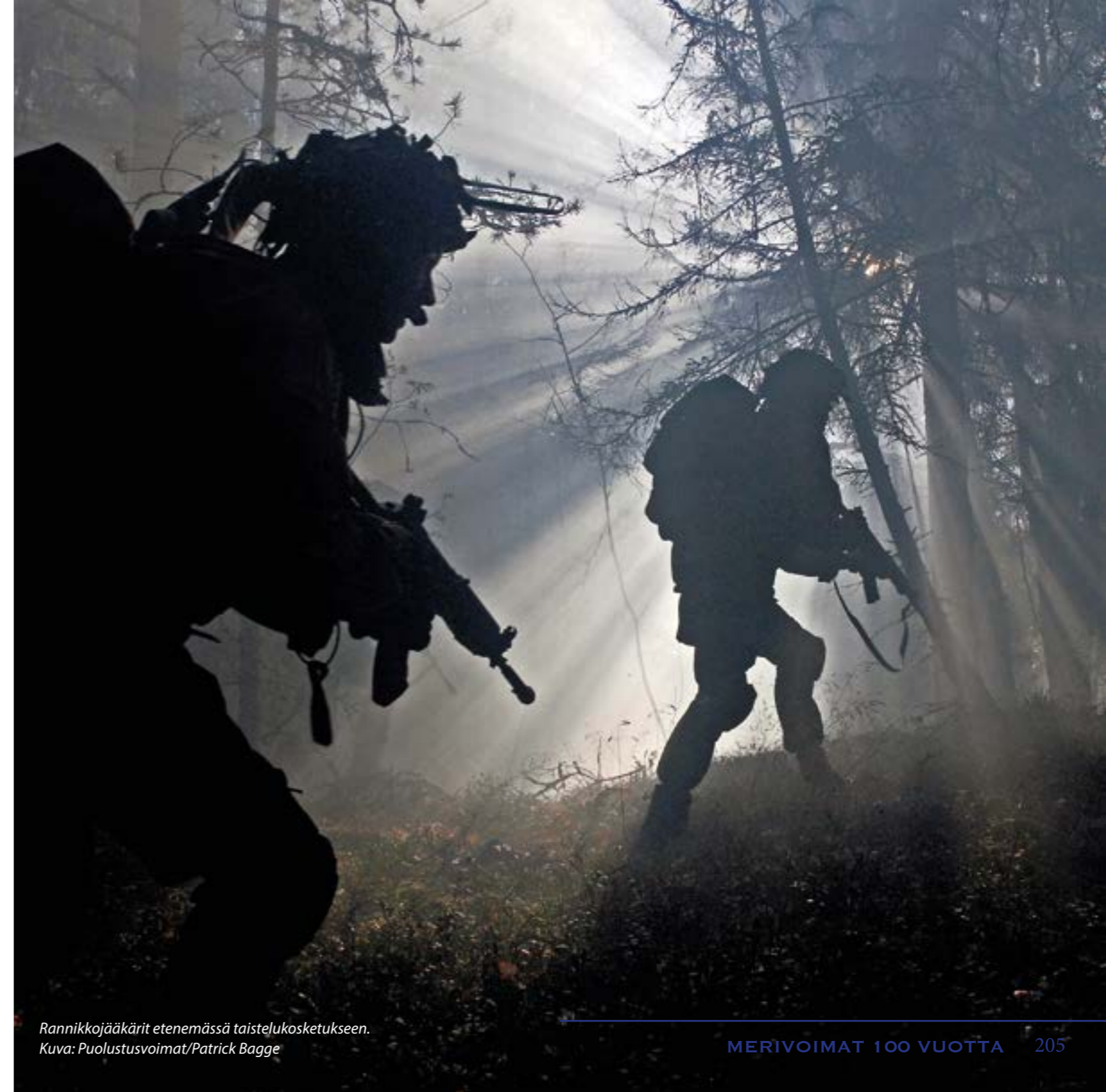

*Meritiedustelukomppaniaa käytetään meri-, saaristo-, ilma- ja maa-alueiden valvontaan, meri- ja maatulenjohtoon, maalinosoitukseen, tiedusteluun, väylävalvontaan ja erikoisjoukkojen toiminnan paljastamiseen.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Alukset vievät merivoimien valvontakyvyn kauas merelle.
Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/Joonas Mattila*

*Rannikkojääkärit etenemässä taistelukosketukseen.
Kuva: Puolustusvoimat/Patrick Bagge*

Vuoden ympäri jatkuva asevelvollisten koulutus ja valmiustehtävät ovat merkittävä osa merivoimien valmiutta.
Kuva: Puolustusvoimat/Hanne Paalanen-Ericsson

Monikäyttöinen ja nopea Jehu-luokka on merivoimien uutta kalustoa. Vene soveltuu miehistön kuljetukseen, lääkintä- ja evakuointitehtäviin, merivalvonta- ja saattotehtäviin, maihinnousuun sekä taistelu- ja taistelun tukitehtäviin.
Kuva: Puolustusvoimat

*Merivoimien uusin alusluokka on Katanpää-luokka, jonka yhdeksi suorituskykyvaatimukseksi asetettiin kauppameriliikenteen käyttämien reittien varmentaminen miinantorjunnalla.
Kuva: Puolustusvoimat/Hanne Paalanen-Ericsson*

Aktiivista reserviläistoimintaa – maakuntajoukot

Merivoimien kaikissa joukko-osastoissa toimivat omat maakuntajoukkojen osastot, jotka koostuvat reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista. Merivoimilla on raivaajaosasto, joka operoi Kuha- ja Kiiski-luokan heräteraiivaajilla. Muita maakuntajoukkoja ovat muun muassa suojauskomppaniat, pelastusjoukkueet, meritiedustelujoukkueet, merikuljetusjoukkueet, rannikkopatteri ja rannikkojääkäriosasto.

Maakuntajoukkoihin kuuluvat reserviläiset ovat merivoimien aktiivisimpia reserviläisiä. Joukot osallistuvat vuosittain suurimpiin sotaharjoituksiin ja vapaaehtoisin harjoituksiin tiiviissä yhteistyössä Maanpuolustusyhdistyksen kanssa. Maakuntajoukkoja voidaan käyttää myös virka-aputehtävissä.

*Pelastusjoukkue harjoittelemassa palon sammutusta.
Kuva: Puolustusvoimat*

*Raivaajaosasto Sääksi tehtävässä
Kuva: Jan Wahlstein*

Kehittyvät merivoimat

Itämeren merkitys energian ja kaupan siirtoreittinä Suomelle on elintärkeä. Meren käytön estäminen ja häirintä sekä Suomen läntisten yhteyksien katkaiseminen vaikuttavat koko yhteiskuntaan.

Merivoimilla on jatkuva alueellisen koskemattomuuden turvaamistehtävä ja sen edellyttämä toimintavalmius ja kyky reagoida nopeasti tilanteen vaatimalla tavalla. Valmius näkyy myös viranomaisyhteistyövalmiutena.

Meripuolustuksen tulee kyetä jatkossakin hallitsemaan oman toiminnan kannalta tärkeät meri- ja rannikkoalueet. Meren hallinta muodostetaan ensisijaisesti miinoittamalla merialueita ja käyttämällä

Konseptikuva tulevista Pohjanmaa-luokan korveteista.

Hamina-luokan ohjusveneiden peruskorjauksessa aluksiin asennetaan kevyt torpedot.

Kuva: Puolustusvoimat/Juhani Kandell

pintatorjuntaohjuksia. Rannikojoukoilla on kyettävä suojaamaan keskeiset kohteet ja toiminnot sekä torjumaan saaristossa ja rannikolla oleva hyökkääjä.

Merivoimien torjuntakyky tulee kyetä ulottamaan kauas merelle alueille, josta kyetään vaikuttamaan puolustusjärjestelmää ja yhteiskuntaa vastaan. Tämä edellyttää tilannekuvaa, johtamiskykyä, liikkuvuutta ja kykyä vaikuttaa kohteisiin.

Merivoimat kehittää suorituskykyään alusten ja järjestelmien perusparantamisella ja uudishankkeilla. Meripuolustuksen kehittämissuunnitelman tavoitteena on turvata miinoittamis- ja miinantorjuntakyky, korvata

vanhentuvat meritorjuntaohjukset, varmistaa merellisten hyökkäysten torjuntakyky sekä riittävä meriliikenteen suojaamiskyky.

Uudet Pohjanmaa-luokan korvetit (Laivue 2020), Hamina-luokan peruskorjaus (Laivue 2000 MLU) ja uudet pintaorjuntaohjukset sekä torpedot muodostavat rungon tulevaisuuden merelliselle puolustukselle. Lisäksi rannikojoukkojen tulivoima ylläpidetään ja täydennetään uusittavalla ohjusaseistuksella ja joukkojen liikkuvuutta sekä tulivoimaa kehitetään kiinteän rannikkotykkistön tullessa elinkaarensa päähän.

Rannikkojääkäri ja Jurmo-luokan miehistönkuljetusveneet
Kuva: Puolustusvoimat/Jonas Öhblom

Jehu-luokka edustaa rannikojoukkojen uutta liikkuvuutta.
Kuva: Gary Marshall

*Miinalaiva Uusimaa ampuu ilmatorjuntaohjuksen.
Kuva: Puolustusvoimat*

Suomi-Ruotsi yhteistyö tähtää yhteiseen operatiiviseen valmiuteen

Puolustusyhteistyö Ruotsin kanssa tähtää Itämeren alueen turvallisuuden sekä Suomen ja Ruotsin puolustuksen vahvistamiseen. Suomi-Ruotsi yhteistyötä (FISE) kehitetään vuosittain Ruotsin ja Suomen välisissä yhteisissä harjoituksissa.

FISE-yhteistyöllä ja harjoittelulla tuetaan maiden kykyä toimia merellä yhtenäisesti ja yhden johdon alaisena mahdollisen merellisen kriisitilanteen varalta, syvennetään Suomen ja Ruotsin merivoimien kykyä osallistua kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja kehitetään yhteisen merellisen taisteluryhmän alusyksiköiden johtamista ja yhteistoimintakykyä. Samalla lisätään maiden joustavuutta tukeutua toisiinsa.

Yhteistyöllä pyritään suomalais-ruotsalaisen merellisen taisteluryhmän (SFNTG, Swedish-Finnish Naval Task Group) operatiivisen valmiuden saavuttamiseen vuoteen 2023 mennessä (FOC, Full Operational Capability). SFNTG:n kokoonpanoon kuuluu yhteinen merellinen esikunta ja operoivat yksiköt, joita ovat pintatorjunta, miinantorjunta, amfibio-osasto ja huolto.

SFNTG saavutti IOC:n (Initial Operation Capability) vuonna 2017. SUCFIS-yhteistyöllä on kehitetty merialueiden normaaliolojen valvontaa yhteisen meritilannekuvan tuottamiseksi ja maiden välillä (RMP, Recognised Maritime Picture) ja suomalaisruotsalainen esikunta ja sen alaiset yksiköt on evaluoitu. IOC sisältää sopimuksen yhteisistä voimakäyttösäädöksistä maiden välillä (ROE, Rules of Engagement).

Konseptin mukainen harjoitusjatkumo on alkanut vuonna 2014 ja nykyisellä kokoonpanolla SFNTG on harjoiteltu vuodesta 2015 asti. Yhteisiä harjoituksia Suomella on ollut Ruotsin kanssa jo 1990-luvulta saakka.

Visby-luokan korvetti ja miinanetsijä MHC Purunpää SWEFIN-harjoituksessa 2017.
Kuva: Puolustusvoimat/Hanne Paalanen-Ericsson

Raskas kranaatinheitin on osa rannikkojoukkojen epäsuoraa tulenkäyttöä.
Kuva: Puolustusvoimat/Antti Koskinen

Merivoimien ilmatorjuntayksikkö meripuolustusharjoituksessa rannikolla.
Kuva: Puolustusvoimat

Motivoitunut henkilöstö on osa suorituskyyä

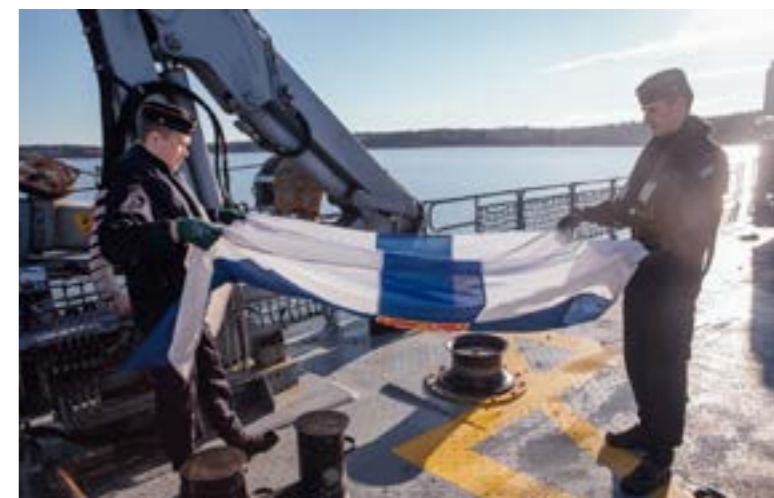
Merivoimien keskellä on aina osaava ja motivoitunut henkilökunta, varusmiehet ja reserviläiset. Asiantuntemus, kehityshakuisuus ja yhteistoimintakyky ovat niitä arvoja, joilla rakennetaan merivoimien tärkein suorituskyy; henkilöstön osaaminen.

Henkilökuntaan kuuluu useita eri alojen ammattilaisia ja henkilöstöryhmiä. Palkatut sotilaat ja siviilit muodostavat rungon, jolla merivoimat toteuttaa tehtäviään niin rauhan aikana kuin poikkeusoloissakin.

Ilman asevelvollisia ei kuitenkaan selvitä. Varusmiespalveluksen kautta merivoimilla on aktiivinen ja osaava reservi ja varusmiehiä palvelee kaikissa merivoimien joukko-osastoissa aina johtajista erikoistehtäviin ja tukitehtäviin. Merivoimat kertausharjoittaa noin 1700 reserviläistä vuodessa ja osallistuu vapaaehtoiseen maanpuolustukseen eri yhteistyökumppaneiden kussien ja tilaisuuksien kautta.

Kattavalla koulutusjärjestelmällä ja ennen kaikkea jatkuvalla harjoittelulla osaamistaso pidetään korkealla. Kansalliset ja kansainväliset harjoitukset ovat merkittävä osa merivoimien kehittämistä, sillä niissä toimitaan tilannekohtaisesti ja luodaan toimintatapoja.

Merivoimien harjoitusten tavoitteet ja vaatimustaso asetetaan suunnitteluvaiheessa korkealle, jotta henkilökunta, varusmiehet ja reserviläiset pääsevät testaamaan ammattitaitoaan poikkeustilanteissa toimimalla koulutuksen mukaisella tavalla usein hyvin vaativissakin olosuhteissa.

Kuvat: Puolustusvoimat

Kuvat: Puolustusvoimat

Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/Samuli Haapala

Kuva: Puolustusvoimat

*Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/
Ville Multanen*

Kuva: Puolustusvoimat/Helenius

*Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/
Joonas Mattila*

Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera/Arttu Säily

Kuva: Puolustusvoimat, Combat Camera

Merivoimien komentajat 1918–2018

1918–1919	kontra-amiraali Johannes Indrenius
1919	kommodori Hjalmar von Bondsdorff
1919	kenraalimajuri Oscar Enckell
1919–1922	kenraalimajuri Kaarlo Kivekäs
1923–1923	kommodori Georg Höckert
1923–1926	kommodori Gustaf von Schoultz
1926	komentaja Yrjö Roos
1926–1927	komentaja Arvo Wirta
1927–1946	kenraaliluutnantti Väinö Valve
1946–1952	kenraalimajuri Eino Järvinen
1952–1964	vara-amiraali Oiva Koivisto
1964–1966	kontra-amiraali Oiva Lennes
1966–1974	vara-amiraali Jouko Pirhonen
1974–1977	kontra-amiraali Stig Wikberg
1977–1978	kontra-amiraali Bo Klenberg
1978–1980	kontra-amiraali Jorma Haapkylä
1980–1983	vara-amiraali Jan Klenberg
1983–1989	kontra-amiraali Juha Tikka
1990–1996	vara-amiraali Sakari Visa
1997–2001	vara-amiraali Esko Illi
2001–2009	vara-amiraali Hans Holmström
2009–2011	vara-amiraali Juha Rannikko
2011–2013	kontra-amiraali Veli-Jukka Pennala
2013–2015	vara-amiraali Kari Takanen
2016–	vara-amiraali Veijo Taipalus

